

КІТАП ПАТШАЛЫҒЫ

А.С. Пушкин атындағы кітапхана
Библиотека имени А.С. Пушкина

*Жарқын қуат,
рухымыз -
туған сөз
арнасын!»*

*«... Отмизне
посвятил души
прекрасные
порывы!»*

А. С. Пушкин атындағы Шығыс Қазақстан
облыстық әмбабап ғылыми кітапханасына – 115 жыл!

Алтай. Қыс. Бағыным.

Оралхан Бөкейге

I
Аязына сүңгисің
Айдалада,
Жылылық бар онда бір ойламаған.
Тұмсығыңмен жұтасың,
Тұп-тұнық бір
Арқар иісі аңқиды айналаңнан.

Аяңымен ақ қырау арғымақтың,
Бедер түсіп жүзіне сан қыраттың.
Құсбегінің кешкі бір жүзіндей боп,
Батып бара жатады албырап күн.

Сезгендейін, жымыңдап түн жанары,
Балғын қыздың балтыры сыздағанын.
Жас қонаққа жауаңдап,
Бейуақта,
Жалғыз үйдің кірпігі дір қағады.

Бір қиғылық сезімге жасап өтер,
Аяз ерні, алдымен, масаң етер.
Ай қылымсып ақ төсін аша беріп,
Бұлт үстіне бұраңдап жата кетер.

Не бір арман күзетте, не бір елес...
Шолпан туды, жас шолпан жөніңе көш.
Ай мүйізді текеңді қасқыр жепті,
Түсіндегі айдай қыз, тегін емес.

Ақ сүңгі етіп ажарлы қас-қабакты,
Алып қашсаң ақ түнде ақ тамақты.
Аппақ қарда жүйткіген ақ қояндай,
Пырағыңды ағызып ақ қанатты.

Жүзін өбіп таулардың таңғы ызғары,
Уысында ұлпадай балмұздағы.
Бұрымында күн нұры күміс шашып,
Бұлаңдайды бұзылмай сәнді ырғағы.

.....
Қиялыма сипатып қауырсынын,
Құшағымда балқиды «қар қыздары».

II
Есімнен бір кетпей қойды неге осы,
Қарт Алтайдың мұз құрсанған елесі.
Мұздай қару,
мұздай тақым астында,
Сықырлаған мұз жылқының денесі.

Ақкөз түнде жалғыз рет жолығар,
Жортуылдың жан білмейтін мәні бар.
Шытынатып аяз қысқан аспанды,
Шұрқырайды астыңдағы жануар.

Қаһарына мінгенде Алтай қағынып,
Үрген иттің тілі аязға қарылып,
Ақ бураның қызыл жалын шыбығы,
Сынып түскен тұрған бойда шабынып.

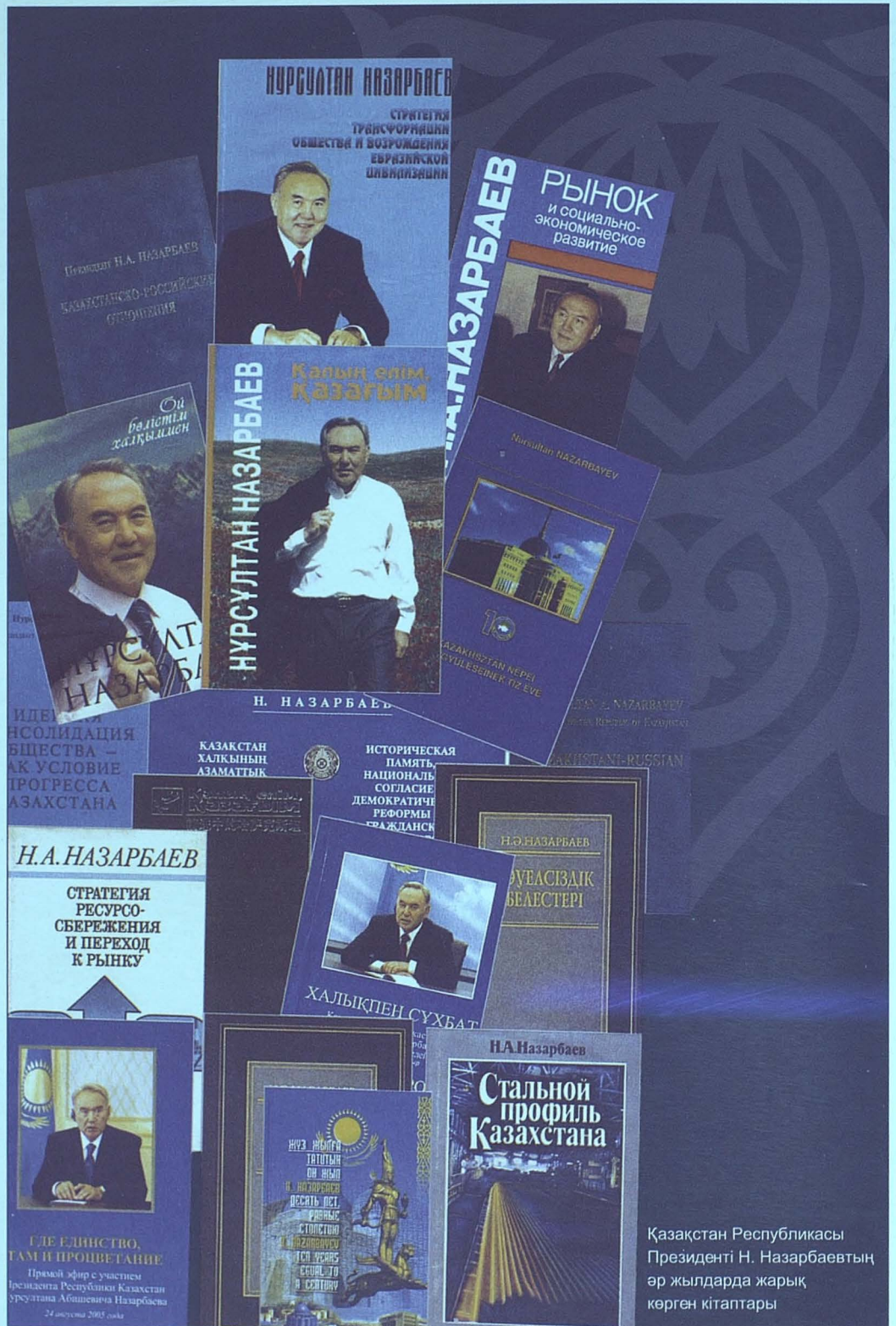
Ғайып болып басыңдағы тұрған бақ,
Бәрін осы кететіндей түн жалмап.
Қотаныңды тінтеді аяз бөрінің,
Мұздай суық тұмсығындай сумаңдап.

Бел астынан бір тіршілік білсем деп,
Мен де жортып, тау қолтығын тінтем кеп.
Ай мүйізін шайқап қашқан арқардай,
Бұлт қалқасын паналап жүр бүрсеңдеп.

Жолға бағыт бере алмайды бұл біздің,
Жүзін әбден суық сорған жұлдыздың.
Бейнесі де есімде жоқ дәл қазір,
Ұмыт болған жамалындай бір қыздың.

Жал-құйрығы сүңгі мұзға малынып,
Омыраулап тартады алға сәуірік.
Шоқылардан бөрі ұлиды аулақта,
Бөрі ұлиды тұмсығы айға шағылып.

Адастырмай әкеледі-ау түнгі өкпек,
Дәл сондағы күйге қалай тіл жетпек.
Балғын қыздың мені күткен деміндей,
Қар бетінде жүрген түтін дірдектеп.

Қазақстан Республикасы Президенті Н. Назарбаевтың әр жылдарда жарық көрген кітаптары

Құрметті оқырман!

Журналымыздың жаңа жылғы бірінші санын Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Музейіндегі Елбасы – Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың кітапханасы жайлы жазылған құнды мақаламен бастап отырмыз. Қоян жылы қазақ халқы үшін ерекше жыл болмақ. Биыл қасиетті ұғым – Тәуелсіздігіміздің 20 жылдығы. Тәуелсіздік – ақ қанаттары ақ дұғалы періште сипатындағы халқымыздың басына қонған бақ, ата-бабамыздың ғасырлар бойғы ең ұлы арманы. Осы мерейлі мерекеге орай ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының ұжымы ұйымдастырған «Көзімнің ішінде Көк Туым желбіреп...» тақырыбындағы кітап көрмесі туралы да ақпарат ұсынып отырмыз.

Басылымымыздың биылғы санында бірнеше жаңа айдарлар ашылып отыр. Атап айтсақ, «поэзия патшалығы» және «әңгіме әлемі». Оған оқу ісіне қатысты таңдаулы прозалық және поэзиялық шығармалар жарияланып тұрады. Ерекше атап айтатын жаңа айдар – «қазақ баспасы». Бұл айдарда еліміздегі ірі баспалар және олардың өнімдері жарияланатын болады.

«Бір ел – бір кітап» акциясы бойынша жалпыхалықтық оқуға таңдалған кітап туралы да толық ақпарат ала аласыздар. Сонымен қатар, Сәкен Сейфуллин туралы тұлғалық энциклопедиясы, ақиық ақын Мұқағали Мақатаевтың туғанына 80 жыл толуына байланысты өткізілген әдеби-танымдық кеші, қазақ заң ғылымында айрықша қолтаңбасы бар академик Салық Зиманов туралы талдап жазылған тағылымды мақала таптамасы да журналымыздан ерекше орын алып отыр. Екінші бөлімге кітапханалардағы ақпараттық технологиялар тақырыбы арқау болды.

Өздеріңізге жақсы таныс «Пәлсапа тамшысы» айдарымен осы жолы Ақтамберді жыраудың Ислам дүниетанымындағы орны туралы тың мақаламен қауышасыздар.

Құрметті оқырман, «Кітап патшалығының» кірпиз тағы Сіздерді де таңдамалы танымдық тақырыптар тізімінен күтеді!

Құрметпен,
Ғалия Бөкейқызы

КІТАП ПАТШАЛЫҒЫ

ғылыми-танымдық, әдістемелік журнал

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА ТӨРАЙЫМЫ

Жанна ШАЙМҰХАНБЕТОВА

Әлібек АСҚАРОВ

Әкім ТАРАЗИ

Бағлан МАЙЛЫБАЕВ

Бүркітбай АЯҒАН

Дархан ҚЫДЫРӘЛІ

Жанна ҚҰРМАНҒАЛИЕВА

Иманғали ТАСМАҒАМБЕТОВ

Мая ЖИЕНБАЕВА

Мұрат ӘУЕЗОВ

Тұрсын ЖҰРТБАЙ

Ілияс ҚОЗЫБАЕВ

Хабиба АҚЖІГТОВА

БАС РЕДАКТОРЫ

Ғалия БӨКЕЙҚЫЗЫ

БАС РЕДАКТОРДЫҢ

ОРЫНБАСАРЫ

Бауыржан ҚАРАҒЫЗҰЛЫ

РЕДАКТОРЛАРЫ

Айсұлу СЕЙІЛОВА

Гүлжанат ЖҰБАНИЯЗОВА

БЕТТЕГЕН

Баспа-редакция орталығы

Жетекшісі – Балнұр ТӘУЕКЕЛОВА

Санель АМАНОВА – дизайнер

Айнаш ҚҰЛЖАНОВА

Жақсылық КӨШКЕНБАЕВ

Меншік иесі:

Қазақстан Республикасы Мәдениет

министрлігі

Мәдениет комитетіне қарасты

«Астана қаласындағы Қазақстан

Республикасының Ұлттық

академиялық кітапханасы»

мемлекеттік мекемесі

Журнал Қазақстан Республикасының

Мәдениет және ақпарат министр-

лігінде тіркеліп, 2009 жылғы 12 қар-

ашадағы №10493-Ж куәлігі берілген

Редакцияның мекен-жайы:

Астана қаласы, Достық көшесі, 11

тел: 8 (7172) 285266

тел./факс: 8 (7172) 446180

e-mail: kp_2009@mail.ru

Журналға жарияланған авторлық материалдарға редакция жауапты болып танылмайды. Журналға жарияланған материалдар көшіріліп басылған жағдайда сілтеме жасалуы міндетті.

“PRINT HOUSE GERONA”

баспаханасында басылды.

Мекен-жайы:

Алматы қ., С.Сейфуллин даңғылы,

458/460, 201-205 кеңсе

тел: 8 727 2 504 740, 2 662 919

МАЗМҰНЫ

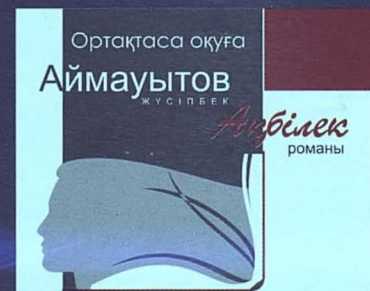
ҰЛАРБЕК НҰРҒАЛЫМҰЛЫ
АЛТАЙ. ҚЫС. САҒЫНЫШ.3

БАС РЕДАКТОР
БАҒАНЫ.....5

ПРЕЗИДЕНТ КІТАПХАНАСЫ
Алма САҒЫНҒАЛИ
Қазақстан Республикасы
Тұңғыш Президентінің
Музейіндегі кітаптар
қазынасы.....8

КІТАП&ОҚЫРМАН
Сәулеш НАЗЫРОВА
«Көзімнің ішінде
Көк Туым желбіреп...» атты
кітап көрмесі.....16

БІР ЕЛ – БІР КІТАП
Бауыржан ҚАРАҒЫЗҰЛЫ
«Бір ел – бір кітап»
акциясы18

ЖАҢА КІТАП
С.Сейфуллин туралы
энциклопедия жарық көрді...22

СОДЕРЖАНИЕ

ЖАНСУСАР
Гүлдар ӘУЕНҚҰЛОВА
Қазақтың қара өлеңі — құдіретім25

ТАҒЫЛЫМДЫ ТАҒДЫР
Айсұлу СЕЙІЛОВА
Заң ғылымы және Зиманов қолтаңбасы.....27

ИСТОРИЯ БИБЛИОТЕКИ
Нина КРУТОВА
Какие наши годы.....32

СОТРУДНИЧЕСТВО
Гүлжанат ЖУБАНИЯЗОВА
Уголок Пакистана
в НАБ РК.....38

IT В БИБЛИОТЕКЕ
Жанна ШАЙМУХАНБЕТОВА
К вопросу модернизации
ОУНБ РК.....40

ЭЛЕКТРОННЫЕ БИБЛИОТЕКИ
К новым возможностям через
сотрудничество.....46

ЭЛЕКТРОННЫЕ
БИБЛИОТЕКИ
Константин ГОРОЖАНКИН,
Екатерина БОЙКО
Каким должен быть сайт
казахстанской библиотеки... 48

ЭЛЕКТРОНДЫ КІТАПХАНА
Бибігүл ШАГИЕВА
Кітапханадағы ақпараттық
технологиялар: даму көздері..... 55

ЭЛЕКТРОННЫЕ БИБЛИОТЕКИ
Айгуль КАСЫБАЕВА
Виртуальный диалог с читателем.....59

ЭЛЕКТРОННЫЕ БИБЛИОТЕКИ
Зауре АМЕРХАНОВА
Мировая цифровая библиотека – точка доступа
к мировому культурному наследию.....61

Е-ПРАВИТЕЛЬСТВО
Эльмира КИРЕЕВА
Это вправе знать каждый.....64

ЭЛЕКТРОНДЫ КІТАПХАНА
Надежда БЕЛЯЕВА
Кітапханалардағы көркем әдебиетті
интернет-ресурстармен жұмыс жасау бағыты...66

ЭЛЕКТРОННЫЕ
БИБЛИОТЕКИ
Мереди́т ФАРКАС
Текущая осведомленность с
помощью RSS:
придерживаясь
традиций 2.0.....68

АҚЫЛ АДЫРНАСЫ
АҚТАМБЕРДІ ЖЫРАУ.....70

ПӘЛСАПА ТАМШЫЛАРЫ
Бауыржан ҚАРАҒЫ ЗҰЛЫ
Ислам дүниетанымындағы
Ақтамберді жырау.....72

ПОЭЗИЯ ПАТШАЛЫҒЫ
Ерлан ЖҮНІС
«Гүлөндә» кітап
дүкенінде.....76

ӘҢГІМЕ ӘЛЕМІ
Өміржан ӘБДІҚАЛЫҚҰЛЫ
О дүниелік КІТАПТАР.....77

ФОЛИАНТ БАСПАСЫ.....78

Алма САҒЫНФАЛИ,
Қазақстан Республикасы
Тұңғыш Президенті Музейінің директоры

Қазақстан Республикасы

Тұңғыш Президентінің Музейіндегі

кітаптар қазынасы

Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті туралы» Заңының негізінде құрылған кітапхана, Мемлекет басшысының жеке кітапханасы мәртебесіне ие және Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті Музейі жинағының құрама бөлігі болып табылады. Оның негізін Н.Ә. Назарбаевтың жеке кітаптар жинағы құраған мыңнан аса томдар Алматы қаласындағы Мемлекет басшысының үйіндегі кітапханасынан, ҚР Президентінің Алматы резиденциясындағы жеке кітапханасынан, сонымен қатар қазіргі уақытқа дейін ҚР Президентіне сыйға тартылып тұрған кітаптар Президент Кеңсесінен тұрақты түрде тапсырылады. Құрамы бойынша бірегей жиналған кітаптар, кітапшалар, мерзімді басылымдар үнемі толықтырылады. Бүгінгі күні кітапхана қоры 15 000 аса сақтау бірлігінен тұрады.

ҚР Президентінің шетел тілдерінде жарық көрген еңбектері экспозициясының фрагменті

«Туркестанский альбом» кітабы

Құран басылымдарынан

«XIX-XX ғасырлардағы сирек басылымдар» коллекциясынан

Ш. Руставели «Витязь в тигровой шкуре» кітабы

Кітапхана қорын қызықты және алуан түрлілігіне байланысты «кітаптардың асыл қазынасы» деп атауға болар. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевқа сыйға тарту жазбасы бар, мемлекет пен үкімет басшыларынан, белгілі саясаткерлер мен ғалымдардан, ақындар мен жазушылардан, өнер және мәдениет қайраткерлерінен тарту ретінде қабылданған кітаптардан басқа ұйымдардан, балалар мен қарапайым азаматтардан да кітаптар мен альбомдар сыйға түседі. Өте қызықты баспа басылымдарын жүйелегенде келесідей

тақырыптық коллекция қалыптасты:

- шетел тілдеріндегі Президент еңбектері;
- Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті туралы әдебиет;
- Құран басылымдары;
- Мемлекет пен үкімет басшыларынан сыйланған кітаптар;
- XIX - XX ғ.ғ. сирек басылымдар;
- Белгілі қоғам, мемлекет қайраткерлері, Қазақстан Республикасы мен шетелдік ұйымдардан сыйға тартылған кітаптар;
- Өнер және мәдениет қайраткерлерінен сыйланған кітаптар;
- Белгілі жазушылар мен ақындардың атынан сыйланған кітаптар.

Бүгінгі күні тек қана жалғыз Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті Музейінің кітапханасында елімізде және шетелде шығарылған Президенттің еңбектері толық көлемде көрсетілген. Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президентінің мемлекеттік және қоғамдық қызметі ту-

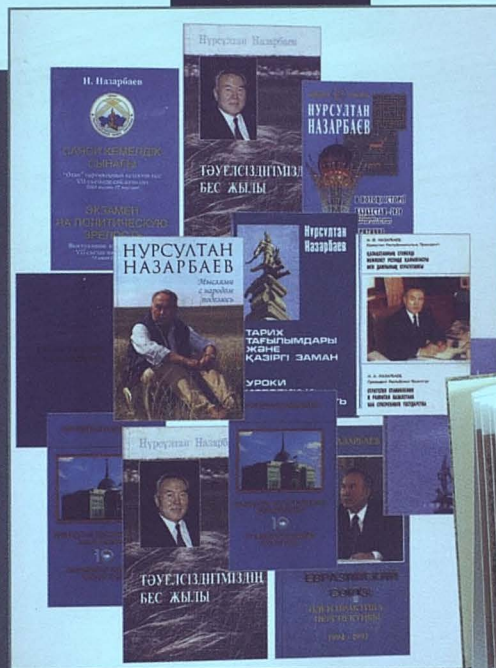
ҚР Президенті жеке кітапхана қорының көрінісі

ралы, оның еңбектері, Қазақстанның қазіргі тарихының дамуы туралы әдебиеттерді жүйелеу кітапхана жұмыстарының негізгі бағыттарының бірі болып табылады. Кітапханада Елбасының еңбектері әлемнің 33 тілінде көрсетілген. Мысалы, «Ғасырлар тоғысында» — 13 тілде, «Сындарлы он жыл» — 14 тілде, «Тарих толқынында» — 9 тілде, «Қазақстан жолы» — әлемнің 17 тілінде. Осы кешеннің барлығы «Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті Музейінің коллекцияларындағы Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаевтың еңбектері» (Астана, 2010) атты аннотациялық каталогінде жүйеленген.

Қолтаңбасы бар авторлық кітаптар және мемлекет пен үкімет басшыларынан сыйға тартылған жазулы коллекциялары – музей жинағында ерекше мәнді. Тарихи, көбінесе библиографиялық құндылығын С. Демирель, Х. Карлос, Б. Клинтон, М. Тэтчер, М. Хатами, Б.

Ельцин, М. Горбачев, Г. Киссинджер, Дж. Картер, В. Фрейберг, М. Шаймиев, Э. Шеварднадзе, А. Рюитель, А. Бразаускас, Цзян Цзэмин және басқалардың қолтаңбалары бар кітаптар құрайды.

Кітапхана қорында 400-ден аса діни тақырыптағы кітаптар бар, ең құндылары — әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съездерінде сыйға берілгендері. Сирек қордағы бірегей бөлімдер – 30 сақтау бірлігін құрайтын Құран басылымдарының коллекциясы. Коллекцияда сақталған мұсылмандардың киелі кітаптар басылымы — сыртқы безендіруі мен полиграфиялық орындалуы бойынша алуан түрлі. Қазақстан, Ресей, Түркия, Иран, Сауд Арабиясы, Италия, Тунис, Мысыр, Пәкістандағы басылымдар араб, қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде әр түрлі бағыттар мен полиграфиялық шеберлігі айрықша мектептерін көрсетеді. Зор зерттеушілік қызығушылық-

Қытай тіліндегі
жиналмалы кітап

ты Құранның қазақ тіліндегі Қ. Алтай, А. Мансұр, З. Ж. Оразбайдың, орыс тіліндегі И. Ю. Крачковский мен Э. Кулиевтің аудармасы мен түсіндірмелері тудырады. Ал, Талғат Мұсабаев Президентке сыйға тартқан ғарышта болған Құранды адамзаттың ғарыштық одиссеясының тарихи куәгерлерінің бірі деп санауға болады.

Коллекцияның әшекейі — Меккеде басылған «Құран Көрім» — ағашпен жиектелген, металлмен қоршалған, ағашқа нақышталған және қобдишаға салынған авторлық жұмыс. Осман империясы кезінде қолмен жазылған киелі Құранның қолжазба көшірмесі Түркия саясат қайраткері Д.Бахчеллден сыйға тартылған. Елу жыл көлемінде құралған Құран XVI ғасырдың екінші жартысымен белгіленеді. Оны екі көрнекі шебер-каллиграфтар орындаған: бірінші 220 бетін Ахмед Карахисари, қалған 80-ін оның шәкірті Хасан Челеби аяқтаған. Қазіргі уақытта ғалымдардың зерттеулері көрсеткендей, Құран Көрім алтын және күміс монеталармен қапталған болатын, ал оның дайындауында еңбек еткен миниатюрашылар, зергерлер, безендірушілер,

түптеушілердің жұмыс істегені Осман империясы өнерінің жоғары дамығандығын дәлелдейді. Қолжазба Құранның құнды түпнұсқасы стамбулдық Топкап музейінде сақталуда.

Тағы бір айтатын жайт, Құранның әрбір сыйға тартылған басылым даналары бірегей, полиграфиялық жағынан жоғары сапалы орындалғандығы. Ал, мұсылман Киелі Жазба тізімдері таңдамалы араб өрме жазуымен жазылған, мұқабасын безендіруге арнайы түптеу былғарысы, үш жақты алтын жиек, алтын өрнектеу қолданылған, беттері шығыстық өрнектермен безендірілген және түпнұсқа қобдишаға салынған.

«XIX-XX ғ.ғ. сирек басылымдар» коллекциясында білімнің барлық салалары бойынша 200-ден аса сақтау бірлігі бар. «Тарих» бөлімі кеңінен көрсетілген. Оның ішінде — П.Е.Щеголев, Г.Масперо, В.О.Ключевский, Н.А.Попов, В.В. Бартольд сияқты көрнекті ғылым қайраткерлерінің өмір бойғы шығармаларының басылымдары.

Өлкетану сипатындағы «Материалы для

истории Сибири», «Колонизация Сибири», «Кенесары-Наурызбай» кітаптары ерекше ғылыми қызығушылық тудырады, сонымен қатар мерзімдік басылымдар: «Восток» журналы (1922), С.Сейфуллин, І.Жансүгіров, Ж.Жабаев, М.Әуезов, А.Толстой, В. Бартольдтің өмір бойғы шығармалары жарияланған әдеби-көркем және ғылыми-көпшілік «Красная новь» (1927), «Литературный Казахстан» (1936) журналдары.

Әдеби-тарихи, мәдени құндылыққа кеңестік және қайта құру кезеңдерінде қалыптасқан кітаптар коллекциясы иеленген – қолтаңбалар мен сыйлық жазбалар 1970-1980 жылдар мен ХХ ғасырдың 90-жылдарының басын қамтиды. Кітаптардың авторлары: Ә. Әбішев, Ә. Нұрпейісов, Ә. Нұршайықов, Ә. Тәжібаев, Ш. Айтматов, Е. Евтушенко, К. Салықов, Р. Нұрғалиев, М. Симашко, И.Щеголихин, Б. Васильев, О. Сүлейменов және басқалар; саясаткерлер — Е. Примаков, Ю. Лужков, А. Собчак, Е. Гайдар; сардарлар - Д. Язов, Е. Шапошников, Б. Громов; ұшқыш - ғарышкер - А. Леонов; өнер қайраткерлері – Г. Вишневская, И. Кобзон. Кітапхана қорының жеке бөлімі болып көрсетілген — Қазақстан Республикасының тәуелсіздік жылдары жарық көрген отандық ақындар мен жазушылардың, көрнекті қоғам және мемлекет, өнер және мәдениет қайраткерлерінің сыйға берген шығармалары.

Мемлекет басшыларына дәстүрлі сый тартуда ерекше орын алатын арнайы дайындалған кітаптар. Шындығында олар жалғыз данамен және қол жұмысын, қолданумен шығады. Н.Ә.Назарбаевқа сыйға тартылған эксклюзивті кітаптар әр түрлі тақырыптарды бейнелеп көрсетеді және әлемнің әр түрлі тілдерінде жазылған. Пайдаланған бейнелеу құралдары мен техникалары, материалдары, символдары әр кітапқа қайталанбас келбетін береді және әр мемлекеттің тарихы мен мәдениеті туралы ақпарат көзі болып табылады.

Сыйлық басылымдары таңдаулы қағаз-

дардан, былғарымен қапталған, шелкография, батырма, ағаш, барқыт, күдері және басқа материалдардан жасалған. Олар интеллектуалды мазмұн мен талғамды безендіруді үйлестіріп, кітапхана сөрелерін әшекейлейді. Осындай кітаптар қатарын ресейлік делегациялар сыйлаған. Қазан қаласының 1000 жылдық мерейтойына небары 100 данамен «Казань-Kazan-1005–2005» кітап-альбомы шыққан. Мұнда ежелгі және қазіргі қаланың таңқаларлық даңқты беттері, қазандық көптеген ұрпақтардың даңқты іс-әрекеттері, ерлік күндері туралы баяндалады. Иллюстративтік материалдар ретінде Мемлекеттік ұлттық музей, Мемлекеттік бейнелеу өнерінің музейі, Татарстан Республикасы Мемлекеттік мұрағаты, Қазан қаласының 1000 жылдық тарихын көрсететін суретшілердің жеке коллекцияларының қорынан алынған фотосуреттер мен өнер шығармалары қолданылған. Кітапты татарстандықтар атынан және Татарстан Республикасының Президенті М. Шаймиевтің өз атынан көне Қазан қаласының мерейтойлық мерекесінде Қазақстан Президенті Н.Ә.Назарбаевқа сыйға ұсынған. «...Біздің халықтарды ежелгі және мықты достық байланыстырса, оның дамуына Сіздің қосқан үлесіңізге баға жетпес. Біз тең дәрежеде өзімізді Еуразияның жақтастары деп санап, ұлы Лев Гумилев қалай түсінсе, бұл сөздің ең терең мағынасын солай түсінеміз», – деген сөздер сыйлық жазбасында таңбаланған. Бұл бірегей басылым кітапханадағы ең үлкен кітап – оның өлшемі — 70x50, блок биіктігі — 6,5 см. Мәліметке қарасақ, кітапханадағы ең кішкентай кітап иврит тіліндегі «Книга молитв», оның өлшемі — 6x4 см.

«История Российского государства», «Летопись двух столиц», «Кремль – свидетель истории», «Московский Кремль», «Императорское установление Орденов Кавалерийских Российских», «Омский Успенский кафедральный собор» сияқты ресейлік басылымдар — мазмұны мен безендіруі бойынша бірегей туындылар.

Соңғы кітап Омбы қаласындағы 1898 жылы ІІ Николай бұйрығымен салынып, XX ғасырдың 30-жылдары атеистік идеологияның әсерінен бұзылған, ал, 2007 жылы Омбы облысының губернаторы Л. К. Полежаевтің бастамасы бойынша бұрынғы орнына қайта жасалған Успен кафедралды соборының құрылу тарихы туралы баяндайды. Басылым электронды тасымалдаумен қоса берілген – айналымның соңғы бетінде қайта салынған Успен кафедралды соборының қоңырау сыңғыры жаңаша естіледі.

«Казань-Kazan-1005-2005»
кітап-альбомы

«Наследие Беларуси» – Беларусь Республикасының Премьер-министрі С. С. Сидорскийден тамаша тартулық альбом. Оның әр тарауында Беларусь облыстарының қалыптасу тарихы, жылнамасы, сонымен қатар беларустік ғибадатханалар, ертедегі иеліктер, сарай-

Мемлекеттер
басшыларынан
авторлық
кітаптарынан

лар мен бекіністер, әшекейлі-қолданбалы өнер шығармалары, мозаикалар, икон, фрескалар, gobелендер, интерьер фрагменттерінің бірегей фотосуреттер жинағы көрсетілген. Қазақстан Республикасындағы Украина Елшісі Н.Ф.Селивоннан Т. Шевченконың «Гайдамаки» атты суретті кітап-альбомы сыйға берілген.

Кітап коллекциясында әлем әдебиетінің жауһарларына жататын бірегей басылымдары лайықты орындарын алған: қырғыз батырының жорықтары мен батыл ерлігі туралы «Манас» поэтикалық эпосының екі басылымы, батырма мен жартылай бағалы тастармен әшекейленген Ш. Руставелидің «Витязь в тигровой шкуре» атты кітаптың мұқабасы, Таиландтың ханшайымы М. Ч. Сириндорннан сыйға тартылған «Махаджанак» мен «Рамакиана» эпостары, «Махабхарата», «Рамаяна» үнді эпостары.

Әрбір эксклюзивті кітаптардың дайындау техникасы мен көркемдік безендірілуінде ұлттық мәдениет пен халық дәстүрлерінің ерекшеліктері қадағаланған. Мысалы, «Эстер Кітабы» еврей мәдениетінің дәстүріне сәйкес шиыршық қағаз түрінде жасалған. Ал, Қытайда б.д. I мыңжылдығының ортасында бірнеше кі-

тап түрлері таратылған. Олардың арасындағы – «чжэбэнь» — қытай тілінен аударғанда «жиналмалы кітап» дегенді білдіретін түр. Дәл осы дәстүр біздің қордағы кітаптың безендірілуінде қолданылған. Кітаптың беттері кеңірдек қатар бүрме түрінде жиыстырылып, арнайы дайындалған қаптамаларға – бүйірінен түймеленетін және бүйір жақтарын ашық қалдыратын қораптарға салынған.

Әшекейлі-көркем түрде безендірілген қаптамадағы «Туркестанский альбом» атты кітаптың тұсаукесер данасы – көптеген параметрлері бойынша бірегей қазақстандық басылым. Безендірудің негізі болып орталық медальон табылады. Оның дайындалуына өзінің бейне мағынасы бар дәстүрлі зергерлік материалдар қолданылған: күміс – денсаулықтың, алтын — молшылықтың, ыстық эмаль – күш және тазалықтың белгісі. Медальонның негізгі композициялық шешімі — қолжазба араб мәтіндердің классикалық «симметрикал дивани» стилінде орындалған Президенттің аты-жөнінің бас әріптерінен тұратын «Н.Ә.Н.» монограммасы болып табылады. Бұл стиль әлем бастауының (күн-түн, қара-ақ) симметриялық қосбірлігін бейнелейді. Сызбаның ерекшелігі: жазбаның солдан оңға қарай және керісінше оқылатындығында. Композицияның ортасында үш шаршы бар. Олар: жер, білім, даналықтың нышаны.

Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Музейінің ғылыми-қор жұмыстарының маңызды бағыттарының бірі — Музейдің жалпы жинақтарын құрайтын, музейлік заттар мен коллекциялардың ғылыми-қорларының зерделенуі. Кітаптар коллекциясы қорларын жүйелеу және оларды мақсатты зерттеу, аннотациялау — оларды ұқыпты сақтау мен көп түрлі оқу және зерттеу қызығушылығын қалыптастыратын белсенді құралдарының бірі. Жоғарыда аталған каталогтерден басқа кітапхана қызметкерлерінің баспаға дайындаған

библиографиялық көрсеткіштері: «Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті туралы кітаптар», «Президент және Тәуелсіздік». Мемлекет басшысының жеке кітапхана қоры оқырмандар мен зерттеушілерге қолдануға жабық болғанымен, мұндай басылымдар кітапхана коллекциясының жағдайы мен ерекшелігі туралы маңызды ақпарат береді.

Кітаптар жинағын көпшілікке жариялаудың тағы бір құралы — тұрақты, жылжымалы және уақытша тақырыптық көрмелерде кітаптарды экспонаттау.

Біз үшін «АЖ Музей» автоматтандырылған жүйені енгізу еліміздің мәдени мұрасының, мәдени байлығымыздың бірегей қорын сақтауды қамтамасыз ететін осы саладағы қызметтің маңызды бағытының бірі болды. Кезеңдік автоматтандыру жүйесі музейлік заттарды тіркеумен қатар кітапхана материалдарын тіркеу жұмыстарын жүргізуге, қордың сақталуына әсер ететін есептік ақпараттарды жинақтау мен қор қозғалысына бақылауды іске асыруға мүмкіндік туғызады. Бағдарлама музейлік кітапхана жұмыстарының ерекшелігіне бейімделген. Эксклюзивті кітаптарға сипаттама дайындау кезінде тек жалпы қабылданған библиографиялық сипаттама ғана емес, кітаптану мінездемесі, сонымен қатар, сыйға беруші, сыйға тарту датасы, орны, ілеспе хаттар туралы мәлімет ескеріледі.

Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президентінің Музейі жинағындағы кітаптар, кітапшалар, мерзімді басылымдар — мәдени және тарихи артефактілер болып табылатын дәстүрлі білім мен ақпаратты тасымалдайтын басылымдарға тән сипатына қарай анағұрлым артық мәнге ие. Сыйлық ретінде түсіп, мемлекеттегі тұңғыш тұлғаның ғылыми және мәдени құштарлығын көрсететін олар ғасырлар куәсі, адамзат тарихы туралы мәдени ақпараттардың терең қабаттары болып табылады.

КАЗАҚСТАН
тәуелсіздігіне 20 жыл

Көрме бірнеше тараудан тұрады. Бірінші тарау – «Тарих толқынында» деп аталады. Онда еліміздің тарихын баяндайтын басылымдар көрсетілген. Атап айтсақ, Н. Ә. Назарбаевтың «Тарих толқынында» атты еңбегінде ел тарихы 12 кезеңге бөлінген. Еңбектің маңызы – тарих қойнауын зерделей отырып, ұлттық қасиетті сақтауға тәрбиелеу қажеттігі баса айтылған.

Екіншісі – «Қазақ Тәуелсіздігінің сәулетшісі». Бұл тарауда ҚР Тұңғыш Президентінің ел басқару жүйесіндегі қызметі жайлы кітаптары мен еңбектері орын алды. Мысалы, «Первый Президент Республики Казахстан Нурсултан Назарбаев. Хроника деятельности» атты топтамасында Елбасы-

Осындай атаумен ақпан айында ҚР Ұлттық академиялық кітапханасында Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған кітап көрмесі ашылды. Көрменің мақсаты – қазақ мемлекетінің ғасырлар бойы қалыптасу тарихындағы уақыт пен ұрпақтар сабақтастығын көрсету.

мыз Н. Ә. Назарбаевтың 1991-2009 жылдардағы қызметтерінің жылнамасы берілген.

Үшінші тарау – «Қазақстан жаңа жетістіктер жолында». Оқырман қауымға Қазақстанның экономикасы мен саяси өмірін баяндайтын басылымдар қойылды. Осы тарауда еліміздің бас қаласы – Астана және аймақтар туралы кітаптар мен соңғы статистикалық мәліметтер көрсетілген.

Төртінші тарау – «Еліміздің басты байлығы – Адам» деп аталды. Оған білім және ғылым,

денсаулық, мәдениет салаларына қатысты кітаптар мен олардың дамуы жайлы еңбектер қойылған. Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстанның бүгінгі қуаты – ел бірлігінде, ұлттар татулығында жатыр. Сондықтан Қазақстан халқы ассамблеясы жайлы басылымдар аталған тарауда кеңінен көрсетілді.

Қазақстан бүгінгі күнде әлем елдері арасында экономикалық өсу жағы және жағдайы бойынша жетекші орында болып тұр. Әлем елдерінің қазақ елімен байланысы, әлемге әйгілі мемлекетке айналған Қазақстанның халықаралық аренадағы орны жайлы еңбектер «Әлем картасы алдында» атты бесінші тарауға топтастырылды. Тәуелсіздік – Тәңірінің сыйы. Осы бір қасиетті ұғымды бүгінгі жастарымыз жанымен сезінуі керек. Өйткені, жастар – ел болашағын, мемлекеттің жасампаздығын жалғастырушылар. Жастар экономиканы, ғылымды, мәдениетті көтеріп дамытуы тиіс. Қазір біздің мемлекетіміз не істесе де, не атқарса да – бәрін ел болашағы жастарға арнап отыр. Сондықтан соңғы тарау – «Бәрі сенің, жан Отан, қалауыңа!» деп, болашақ жастарымызға арналған.

Көрмеден Қазақстан Тәуелсіздігінің негізін қалаған маңызды құжаттардың көшірмелерін де көруге болады, олар ҚР Ұлттық мұрағатының қорынан алынды. Көрме залындағы компьютер мониторларына Қазақстан жайлы бейне-мәліметтер және плазмалық экранға «Қазақ елі» атты бейнефильм орнатылды.

Тәуелсіз ел болғаннан бергі жылдар ішіндегі өткен жол, шыққан белестерді жазып, бүгінгінің танып-білуімен қатар, болашақ ұрпақтың еншісіне қалдыратындай көптеген басылымдар шығуда. Соған үлес қосып жүргендердің бірі – ҚР Білім және ғылым министрлігі Мемлекет тарихы институты. Осы институт шығарған «Тәуелсіздіктің нұрлы таңы», «Современная история Казахстана» (хрестоматия), «Мир о Нурсултане Назарбаеве», «Қазіргі Қазақстан тарихы» (оқулық), «Нұрсұлтан Назарбаев. Фотосуреттер», «Назарбаев Нурсұлтан Аби-

шевич – основатель Независимого государства» өмірбаяндық энциклопедиясы тәрізді басылымдарды институт директоры Бүркіт Аяған кітапханаға сыйға тартты.

Көрменің басты мақсаттарының бірі – жас буынға Қазақстанның елдігі, Тәуелсіздігі және дамуы туралы мәліметтер жеткізіп, жастар санасында позитивтік имидж қалыптастыру. Сол себепті көрмеге Тәуелсіздік құрдастары – Еуразия Ұлттық университетінің студенттері, Астана қаласындағы политехникалық колледж және С. Сейфуллин атындағы аграрлық техникалық колледждің оқушылары және «Жас Отан» жастар қанатының өкілдері қатысты. Олардың қатарында ЕҰУ филология факультетінің III курс студенті, жас ақын, «Алқа» әдеби ұйымының жетекшісі Жанболат Шәкімов пен «Жас Отан» жастар қанатының өкілі, университеттің физика-техникалық факультетінің II курс студенті Нұрайым Пірзадаева өз сөздерінде көрнекті қоғам қайраткерлерімен жастардың жиі кездесіп, еліміздің жеткен жетістіктерімен және жеке тәжірибелерімен ой бөлісіп, ұрпақтар сабақтастығын жандандыратын осындай кездесулер арқылы жастар қоғам қайраткерлерінің, ғалымдардың бүгінгі жетістіктерін бағындыру олардың қолынан да келетін іс екендігін атап өтті.

Айта кету керек, аталмыш көрме жыл бойына жалғасып әр түрлі жаңа кітаптармен, электронды ресурстармен толықтырылады. Сондай-ақ Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президентінің мұражайы мен Қазақстан Республикасы Президентінің мұрағаты, ҚР Сыртқы істер министрлігі, Қазақстан халқы Ассамблеясы, жоғары оқу орындары және басқа да мекемелермен байланыста бірқатар шаралар өткізу жоспарланып отыр.

Бұл көрме – Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылдығы қарсаңында кітапханамыздың күн тәртібінде тұрған көптеген іс-шаралардың бастамасы. Осынау ұлық мерекені әрбір отандасымыз жан жүрегімен сезінуілері тиіс.

Дайындаған Сәулеш НАЗЫРОВА
SauleshS.Nazyrova@nabr.kz

“Бір ел – бір кітап”

акциясы

Қазақтың даңқты жазушысы, драматург, аудармашы, зерттеуші, публицист, ұттық әдебиетті қалыптастырушылардың бірі – Жүсіпбек Аймауытұлының кез келген туындысы ұлтты сүюдің барометрі іспетті. Жазушының өлең тілінде ағылып, психологиялық иірімдерде иіріліп, бір ғана қаршадай қазақ қызының күрделі тағдыры негізінде отаршыл елдің оспадар мінезі мен әлеуметтік төңкерістер тұсындағы қазақ елінің жағдайын, сол кездегі қазақ ауылының өзгеру үдерісін суреттеген алғашқы қазақ романдарының бірегейі – «Ақбілек» романы. Қазақстанның Халық жазушысы Фариза Оңғарсынованың жетекшілігімен өткен «Бір ел – бір кітап» акциясын ұйымдастыру комитетінің шешімімен биыл жалпыхалықтық оқуға Жүсіпбек Аймауытовтың «Ақбілек» романы таңдалды.

Кітап қалай таңдалды?!

«Бір ел – бір кітап» акциясы бесінші рет ұйымдастырылғалы отыр. Жақында аталған акцияны ұйымдастыру комитетінің кезекті отырысы өтті.

Ұлт зиялылары мен кітапханашылардың қатысуымен өткен басқосуда «Бір ел – бір кітап» акциясын ұйымдастыру комитетінің төрайымы Фариза Оңғарсынова: «Алдағы акцияға облыстық кітапханалар тарапынан бірқатар ақын-жазушылардың шығармалары ұсынылыпты. Бірақ мұнда кемшіліктер байқалады. Олар өз пікірлерін дұрыстап баяндауы керек еді. Не үшін ұсынып отыр. Ол жағы белгісіз. Осы ұсынылып отырған ақын-жазушылардың алған дауыстарын саралай келгенде үш автордың есімі озық шықты. Олар – М. Мақатаев лирикасы, О. Бөкейдің прозалық шығармалары, Қ. Аманжоловтың поэзиясы. Меніңше, биыл прозаға келгеніміз дұрыс. Кімді таңдаймыз?! Сіздердің пікірлеріңізді білейік», – деп, ұйымдастыру комитетінің мүшелеріне назар аударды.

Бірінші болып сөз алған ҚР Жазушылар Одағы Астана филиалының жетекшісі, жазушы Әкім Тарази: «Акция Абайдың қара сөздерін оқудан басталды. Одан соң М. Әуезовті, М. Жұмабаевты таңдау мүмкіндігі болды. Мұның бәрі қазіргі қазақ оқырмандарының өз тарихын білуіне көмекке келеді. Ал ұлттық намысты ояту үшін өткен жылы Ж. Молдағалиевтың «Мен қазақпын» поэмасын оқыдық. Бұдан біз ұтылған жоқпыз. Осы ретте проза, поэзия деп жанрға бөлудің қажеті жоқ деп ойлаймын. Сондықтан М. Мақатаевтың «Райымбек, Райымбек» деген шығармасын ұсынамын. М. Мақатаевтың прозасының өзі лирика. Ол – қара сөзбен поэзия жазған ерекше тұлға. Автор ұлтының азаттығын қорғайды. Сондықтан менің таңдауым – М. Мақатаевқа түсіп отыр. Ал О. Бөкеевтің кезегі де келер деп ойлаймын», – деп сөзін сабақтады. Таңдау кезінде кітапханашылардың ұсыныстарының немқұрайлылығы жайлы баса айтылды. Осындай кемшін түсіп жатқан кей-

бір мәселелер жайында ҚР Президенті Әкімшілігі баспасөз орталығының сектор меңгерушісі, жазушы-драматург Төлен Әбдік: «Мен кітап таңдау отырысына бірінші рет қатысып отырмын. Әдебиетімізде үлкен проблемалар бар. Біз әлі кеңестік санамен жүрміз. Басымыздың іші қойыртпақ. Деколонизациядан шығатын түріміз жоқ. Бұл – бір. Екіншіден, әлі жершілдік бар екен. Мәселен, Ш. Мұртазаны Жамбыл, Ы. Алтынсаринді Қостанай ұсыныпты. Әдебиет – халыққа ортақ дүние. Таңдауға келгенде Әкім ағаның ұсынысына қосыламын. Мұқағалиды зерттеуге лайықты шығармалар бар. Ол – поэзиясындағы жалғыздық феномені. Мұқағалидың жалғыздығы – әлі де өзекті құбылыс. Оның шығармаларында тереңнен сырласу бар. Ал С. Мұқанов, Б. Майлинді келер ұрпақ оқымайды. Советстан ешкімге керек емес. Сондықтан әдебиетте қатаң талап болуы керек», – деді.

Басқалардан пікірі өзгеше шыққан Л. Гумилев атындағы ЕҰУ жанындағы «Отырар кітапханасы» Ғылыми Орталығының директоры Тұрсын Жұртбай: «Бұл акция – өте жақсы бастама. Бірақ акцияға арнап кітапханашылардың жіберген тізімдері маған ұнамады. Көркем шығарма деңгейі жоғары болуы керек. Бүгінде қазақтың психологиясы өзгеріп отыратын болды. Кітап адам психологиясына тікелей әсер етеді. Сондықтан кітапты таңдағанда кітапханаға талапты қатты қою керек. Кітапхана – адам санасының тамыры. Қолға бір рет те алынбаған кітаптар бар. Әдебиеттің кез келген мәселесін көтерген шығарма – Ж. Аймауытовтың «Ақбілек» романы. Бұл – адам баласының ойлау жүйесі мен тілін қалыптастыруға көмегі тиетін туынды. Егер проза десек, Ж. Аймауытовтың «Ақбілек» романын немесе О. Бөкеевтің прозалық шығармаларын ұсынар едім. Ал «Райымбек, Райымбек» – М. Мақатаевтың орта деңгейдегі туындысы. Сондықтан лирикасын ғана алуға кеңес беремін», – деп

Фариза Оңғарсынова:
«Алдағы акцияға облыстық кітапханалар тарапынан бірқатар ақын-жазушылардың шығармалары ұсынылыпты. Бірақ мұнда кемшіліктер байқалады. Олар өз пікірлерін дұрыстап баяндауы керек еді. Не үшін ұсынып отыр. Ол жағы белгісіз... Меніңше, биыл прозаға келгеніміз дұрыс. Кімді таңдаймыз?!»

Ғарифолла Есім: «Қазір біз бір-бірімізге дәріс беріп отырмыз. Енді біреулерге бағыт беріп отырмыз. Осы ұсыныстар бойынша басылымдарда жазылуы керек. Ол да – саралаудың бір жолы. «Бір ел – бір кітап» акциясы – керемет жаңалық, жақсы үрдіс...»

ашығын айтты.

Жалпыхалықтық оқуға кітап таңдау өте қызу және қызықты талқыланды. Сөз бұйдасын қолына алған ҚР Парламент Сенатының депутаты Ғарифолла Есім: «Қазір біз бір-бірімізге дәріс беріп отырмыз. Енді біреулерге бағыт беріп отырмыз. Осы ұсыныстар бойынша басылымдарда жазылуы керек. Ол да – саралаудың бір жолы. «Бір ел – бір кітап» акциясы – керемет жаңалық, жақсы үрдіс. Ал тізімге байланысты айтсақ, тізім әр түрлі келген. Ол үшін біреулерді жазғырмайық. Өз басымы «М. Мақатаевқа» сөзсіз тоқталамын. Өткен акцияларда қиыншылық көп болды. Мәселен, М. Жұмабаевтың лирикасын алғанда көпшілік меңгере алмай қалды. Сондықтан кез келген ақынның, жазушының бір ғана шығармасына тоқталу орынды болар еді. Меніңше, «Райымбек, Райымбекке» тоқталғанымыз дұрыс. Ақын періштеге қызмет етеді ғой. Әулие адамды Мұқағалидың аузымен халыққа жеткізсек деп ойлаймын. Оған қоса, Райымбекке ескерткіш қойылып жатыр. Ол – басынан көп қиындық өткізген тұлға», – деп өзінің ұстанымын мәдениетті жеткізді.

Сенатордың сөзінен кейін іле-шала Әкім Тарази: «Райымбектің көркемдік деңгейі төмен деп жатыр. Ол – өте көркем шығарма. Оны төмендету дұрыс болмады. Ғарифолла мырза, қолдау білдіргеніңіз үшін сізге көп рақмет!», – деп қынжылды.

Әңгіменің ауанын сабыр сақтап күтіп отырған «Астана ақшамы» газетінің бас редакторы Аман-

тай Шәріп: «Байқасам, басым дауыс Мұқағалиға ауып барады. Шығармаларын бәріміз де сүйіп оқимыз. Басылым беттерінде де көп жарияланып жүр. Ол кісіге артық насихаттың да қажеті жоқ. Оны халық өзі оқиды. Мұнымен қатар келер жылы — М. Мақатаевтың 80 жылдығы. Акция соның астында көміліп қалмаса деген күдік бар. Меніңше, ХХ ғасыр ақыны атанған Ж. Нәжімеденовтің өзі де – жалғыз, өлеңі де – жазғыз. Мақсат оқуды қалыптастыру болғандықтан қазақ ертегілеріне тоқталған да дұрыс секілді. Егер проза десек, нақты ұсынысым – Б. Сокпақбаевтың «Менің атым Қожа» повесі», – деді.

Расында Жүмекен Нәжімеденовтің тереңнен шымырлап шығатын тымық поэзиясы әлі күнге дейін өз бағасын алып, нақты зерттелмей келеді.

Республика көлемінде оқылатын кітапты таңдап алу оңайға түсе қоймады. Сан алуан пікірдің ішінен салмақтысын таңдауда сабырлықпен қоса көрегендікті қажет ететіні сөзсіз. Осы жайында Сенатор Ғ. Есім: «Біз бір-бірімізді тыңдап, әрқайсымызды құрметтеуге жеттік. Бұған қуанамын. Деңгейіміз өсті. Осы айтылған пікірлерден дұрысын таңдап алуымыз керек. Біз осы ұсынысымызды телеарналар арқылы шығаруымыз керек. Сағат Әшімбаевтың «Парыз бен қарызы» секілді «Бір ел – бір кітап» деген бағдарлама ашуға болар еді», – деген ұсыныс тастады.

«Бір ел – бір кітап» акциясының ұйымдастырылуына алғаш рет ұйтқы болған ҚР Кітапханашылар Ассоциациясының президенті Роза Бердіғалиеваның пікірі өзгеше болды. Ол: «Біз Қазақстанда оқу ісін ілгерілету шарасын өткізу үшін көп ойландық. Бірақ бізәлі концепцияға келген жоқпыз. Жаңа есімдерді неге көрсетпейміз?! Жастарды қолдауымыз керек. Жас ақын ретінде маған Б. Қарағызұлы ұнайды. Өзі жас болса да ойы терең. Бір айтарым, акция әлі өз деңгейіне жеткен жоқ. Тек кітапханашылардың ортақ табысы болып отыр. Кітап оқыту – бүкіл елдің жұмысы», – деді.

Тұрсын Жұртбай:

«Бұл акция – өте жақсы бастама. Бірақ акцияға арнап кітапханашылардың жіберген тізімдері маған ұнамады. Көркем шығарма деңгейі жоғары болуы керек. Бүгінде қазақтың психологиясы өзгеріп отыратын болды. Кітап адам психологиясына тікелей әсер етеді. Сондықтан кітапты таңдағанда кітапханаға талапты қатты қою керек. Кітапхана – адам санасының тамыры...»

ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы ұжымының атынан сөз алған бас директордың орынбасары Гүлшат Дәрібаева О. Бөкеев шығармаларын ұсынатынын жеткізді.

Акцияның жұмысына алаңдаған Т. Жұртбай: «Осы акцияның 80 пайызы Білім және ғылым министрлігіне байланысты. Осы министрлікке қарасты білім беру мекемелерінде талқыланбаса, акцияның түкке пайдасы жоқ. Аталған министрлікті тартуымыз керек», – деді. Осы кезде талқылауды бақылап отырған ҚР Мәдениет министрлігі Мәдениет комитетінің сарапшысы Әлібек Күзербаев: «Жаңа жақсы ойлар айтылды. Сондықтан алдағы шараны жоғары деңгейде өткіземіз», – деп отырғандардың көңілін көтерді.

Ұйымдастыру комитеті мүшелерінің пікіріне өз ризашылығын білдіре отырып, өз өтінішін білдірген Шығыс Қазақстан облыстық әмбебап ғылыми кітапханасының директоры Хабиба Ақжігітова: «Біздің облыстағы тұрғындардың елу пайызға жуығы басқа ұлт өкілдерінен құралған. Бір өтінішім, облыс әкімдеріне хабар жіберсеңіздер. Біз Мағжанды орыс ұлтына жеткізу үшін Ә. Қодарды шақырдық. Қолдау қажет. Сол үшін министрліктен хабар жіберілсе...», – деді.

«Бір ел – бір кітап» акциясын ұйымдастыру комитетінің төрайымы Фариза Оңғарсынова: «Құпия дауысқа салу үшін ұсынылған авторларды атап өтті. Олар: 1. М. Мақатаев «Райымбек, Райымбек» немесе лирикасы»; 2. Ж. Аймауытов «Ақбілек» романы; 3. О. Бөкеев прозасы». Барлығы он екі адам дауыс берді.

1. Дауыс нәтижесі – 1. М. Мақатаев «Райымбек, Райымбек» немесе лирика-

сы» (4), 2. Ж. Аймауытов «Ақбілек» романы (5), 3. О. Бөкеев прозасы (3). Сонымен биылғы акцияның кітабы Ж. Аймауытов «Ақбілек» романы болып отыр. Сөз соңында «Бір ел – бір кітап» акциясын ұйымдастыру комитетінің төрайымы Фариза Оңғарсынова: «Бүгін бір жақсы отырыс болды. Бір кемшілігіміз, басқа министрліктерді, қоғамдық ұйымдарды осы шараға тарта алмай отырмыз. Газеттерге акция туралы жазуымыз керек. Әрқайсысымыз телеарналарға шығып акция кітабын насихаттауымыз керек. Облыстық кітапханалар өздері жергілікті бизнесі бар азаматтарын демеуші етіп қоссын. Енді алдағы бірқатар міндеттерді бөліп алайық», – деп, қаулы бойынша Астана кітапханаларындағы акция шараларын ұйымдастыру жұмыстарына Т. Жұртбай, Акция аясында атқарылып жатқан шарлар қадағалауға Ф. Исақанова, қалалық Білім басқармасы 2011 жылғы Астана мектептерінде ұйымдастыру шараларына шақыру үшін Р. Бердіғалиева, Нұр-Отан ХДП-сына оқу акциясы туралы мәліметтер беріп, шараға қатысуға тарту үшін Ж. Сүлейменов, ҚР Қорғаныс министрлігіне оқу акциясы туралы мәліметтер беріп, шараға белсенді атсалысуға А. Смайыл газет-журнал беттерінде акция іс-шаралары туралы мақалалар жариялауға А. Шәріп, Акцияға арналған кітапты БАҚ арқылы насихаттауға сұхбаттар беруге Ф. Есім, Т. Әбдікке нақты тапсырма берді.

Төлен Әбдік:

«Мен кітап таңдау отырысына бірінші рет қатысып отырмын. Әдебиетімізде үлкен проблемалар бар. Біз әлі кеңестік санамен жүрміз. Басымыздың іші қойыртпақ. Деколонизациядан шығатын түріміз жоқ. Бұл – бір. Екіншіден, әлі жершілдік бар екен. Мәселен, Ш. Мұртазаны Жамбыл, Ы. Алтынсаринді Қостанай ұсыныпты. Әдебиет – халыққа ортақ дүние...»

Әкім Тарази:

«Акция Абайдың қара сөздерін оқудан басталды. Одан соң М. Әуезовті, М. Жұмабаевты таңдау мүмкіндігі болды. Мұның бәрі қазіргі қазақ оқырмандарының өз тарихын білуіне көмекке келеді. Ал ұлттық намысты ояту үшін өткен жылы Ж. Молдағалиевтің «Мен қазақпын» поэмасын оқыдық. Бұдан біз ұтылаған жоқпыз. Осы ретте проза, поэзия деп жанрға бөлудің қажеті жоқ деп ойлаймын.»

Дайындаған
Бауыржан ҚАРАҒЫЗҰЛЫ
e-mail: 87017098882@mail.ru

Сәкен Сейфуллин

туралы ЭНЦИКЛОПЕДИЯ жарық көрді

Поэзия – жан әлемінің үлі. Поэзия – он сегіз мың ғаламның сөзге айналған періштесі. Ұлы Абай оны: «Өлең – сөздің патшасы, сөз сарасы», – деді. Ал ақын — Алланың сүйікті құлдарының бірі. Ақын тілі – ақиқаттың жаршысы, Ақын жаны – сұлулықтың символы. Ақының аққуы, ақынның кербезі, Алаштың аяулысы – Сәкен Сейфуллин.

Ақпан айының басында ҚР Ұлттық академиялық кітапханасында «Сәкен Сейфуллин» атты

тұлғалық энциклопедияның тұсаукесер рәсімі өтті. Арқаның кербез ақыны Сәкен Сейфуллиннің тұлғалық энциклопедиясын Қарағанды «Болашақ» университеті жанынан құрылған Орталық Қазақстан гуманитарлық ғылыми зерттеу институты дайындаған. 9 бөлімнен тұратын кітапта ақынның өмірі мен шығармашылығы, қоғамдық істері жан-жақты баян етілген. Энциклопедия 2010 жылы Алматы қаласындағы «Темірқазық» баспасынан жарық көрген.

Сөзі де сұлу, өзі де сұлу, қаймана қазақ үшін кешкен ғұмыры да өнеге Сәкен Сейфуллиннің мұрасы біз үшін – мәңгіліктің тынысындай. Ақынға ар-

налған құнды кітаптың тұсаукесерін Сәкеннің жалғасындай болып көрінетін қазақ елінің адуынды айтыскер ақыны, филология ғылымдарының докторы, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Аманжол Әлтаев жүргізді.

Энциклопедияның тұсаукесеріне Сенатор, қоғам қайраткері – Оралбай Әбдікәрімов, ҚР Мәжіліс депутаттары – Алдан Смайыл, Бекболат Тілеухан, белгілі меценат, аталмыш еңбектің бас демеушісі Сәбит Қарашолақов, Қазақстан Жазу-

нетті істің басы-қасында болып, абыроймен атқарып шыққан институт ғалымдары мен қызметкерлеріне алғысын білдірді. Ғалым Жайлыбай өз сөзінде Енді «Болашақ» университеті жанынан «Сәкентану орталығы» ашылса деген ұсыныс жасады, сондай-ақ жақында «Фолиант» баспасынан С. Сейфуллиннің «Нар тұлға» атты шығармалар жинағы жарық көретінін ілтипатпен атап өтті.

Ырымжан Сейфуллина:

Сейфолла мен Жамалдан жеті перзент туған, солардың тұңғышы – Сәкен. Сәкеннен кейін Мәлік (Мөлғаждар), Әбен,

шылар Одағы басшыларының бірі, айтулы ақындар Ғалым Жайлыбай, Серік Тұрғынбеков, асылдың сынығындай Ұлымжан Сейфуллина апай, халық әртісі Қайрат Байбосынов, белгілі әнші Серік Оспанов, заң ғылымдарының докторы, профессор, Қарағанды «Болашақ»

университетінің ректоры Нұрлан Дулатбеков және «Сәкен Сейфуллин» энциклопедиясын әзірлеген шығармашылық топ қатысты.

Тұсаукесер рәсімінде сөз сөйлеген белгілі қайраткер-тұлғалар толағай еңбекке толымды баға берді, осы бей-

Мәжит деген төрт ұл, Рахима, Сәлима, Қалима атты үш қыз болған. Көргендердің айтуынша, Сәкеннің үш қарындасы да өте сұлу болғандықтан, көз тиіп қайтыс болыпты. Негізі, Сәкеннің өз кіндігінен екі бала болған. Тұңғышы Лаура 1929 жылы туылып, 1932 жылы қайтыс болып кеткен. Содан біраз уақыт балалары болмаған соң, әлі екі жасқа толмаған уақытымда ата-әжеміз мені Мә-

життен алып, Сәкеннің бауырына салады. Содан ол мені өзінің туған қызындай жақсы көрсе, мен де Сәкенді туған аға атап кеттім. Сәкен сондай балажан еді. Маған ерекше мейіріммен қарап, нендей еркелігім болса бәрін де көтеретін. Ол қырық екі жастан қырық үшке қараған шағында атылды ғой. Сол уақытта мен бала болсам да Сәкенге келген адамдардың жас-көрі демей үлкен бір адамға келгендей «аға, аға» дейтініне таңғала қарайтынмын. Ол кісі кабинетінде жұмыс істеп отырғанында бір адам батылы барып есігін қаға алмайтын. Сондайда біреу тығыз шаруамен келсе не болмаса тамақтануға шақыру керек болса «бар, туған ағанды шақыр» деп мені жіберетін. Сосын мен ептеп қана кабинетінің есігін ашамын. Ол кісі үнемі төмен қарап жазып отырады да, менің кіргенімді байқамай да қалатын. Аяғымның тықырын сездірместен, арқасынан барамын да мойнынан құшақтап алатынмын. «Ой, жаным, келдің бе?..» — дейтін де, тізесіне отырғызып алып, үнемі жаңғақ толып тұратын тартпасын ашатын. Содан бір уыс жаңғақ алып, ерінбестен мені ертіп есіктің алдына шығып, жаңғақты шағып жегізетін. Сөйтіп өсірген бала едім мен...

**Оралбай Әбдікәрімов,
Сенат депутаты:**

– Сәкеннің өмірбаяны әлі ашылар. Бұл — енді алғаш рет көлемді етіп шығарылған кітап. Осы үрдіс әрі қарай

толықтырылады деп сенемін. Өйткені, елімізде осындай азаматтар болса, Сәкенді сүйетін халық болса, әрине талай әңгімелер айтылады. Талай жаңалықтар ашылды. Сәкен Сейфуллиннің рухы кеше тағы бір жаңғырды. Бұл

жолы 200 шақырым жерден Елордаға «сүйінші» айта келген азаматтар «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлғаның энциклопедиясын баспадан шығарып ала келіпті. Энциклопедия Қарағандыдағы «Болашақ» университетінің Орталық Қазақстан гуманитарлық ғылыми-зерттеу институтында дайындалған екен. Бас редакторы – «Болашақ» университетінің ректоры Нұрлан Дулатбеков. Расын айту керек, осынау нар тұлғаны елеп-ескеріп, оқырман үшін тамаша дүниені жерлестерінің қолға алғаны қатты қуантты.

**Нұрлан Дулатбеков,
«Болашақ» университетінің
ректоры:**

– Оқырман қауымға ұсынылып отырған Сәкен Сейфуллин энциклопедиясы айтулы ақын, өйгілі жазушы, ірі қоғам қайраткерінің шығармашылық жолдары мен қоғамдық істерінің тағдыр-талайынан сыр шертеді. Бір ақиқаты – кеңес дәуірі Сәкенді біржақты ғана бағалап, ақын өмірінің күнгейіне қызыл бояу қызыға жағылып мадақталды. Соның нәтижесінде кеңес кезеңі құрдымға кеткенде, ақынды асыға және асыра сынауға жол берілді. Біздіңше, Сәкеннің өз ұлты үшін күйіп-жанып, отқа түскен қадір-қасиеттерін көлеңкеде қалдырудан туған мұндай пікірлердің ғұмыры қысқа екендігін уақыт дәлелдеп жатқандай...

«КП» ақпарат

«ҚАЗАҚТЫҢ ҚАРА ӨЛЕҢІ – ҚҰДІРЕТІМ»

Жыл басында ҚР Ұлттық академиялық кітапханасында ақиық ақын Мұқағали Мақатаевтың туғанына 80 жыл толу мерейтойы қарсаңында «Жүректен шығар бір күн сыр бұлағым» тақырыбымен әдеби-танымдық кеш өтті. Кешке қазақтың ардақты ақыны Фариза Оңғарсынқызы қадірліқонақ ретінде қатысып, кітапхананың тұрақты оқырмандары – мүмкіндігі шектеулі жандардың ыстық ықыласына бөленді. Жиынды ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының Бас директоры Жанна Шаймұханбетова алғысөзбен ашып, әдеби-танымдық кештің асқар тұлғасы М. Мақатаевтың замандасы, өз дәуірінде түсінбестік танытқан ер азаматтардан ерекше батыл әрі өр мінезді қыз да болса мұңдасы болған Фариза апайдың келгеніне алғыс білдірді. Сонымен бірге «Қазақ соқырлар қоғамы» Қоғамдық Бірлестігі Астана қалалық филиалының төрайымы Хазима Ержанқызы да қонақтар қатарында болды. Жүректерге қуаныш сыйлаған поэзия кешінің өзгеше екпінмен өткізілуіне «Қазақ соқырлар қоғамының» мүшелері де атсалысты.

Кеш барысында М. Мақатаевтың өмірі мен шығармашылығына арналған «Қазақтың қара өлеңі – құдіретім» атты әдебиеттер көрмесіне шолу жасалды. Бекен Таханов браилдық жазуда Мұқағали Мақатаевтың қысқаша өмірбаянын оқып берді.

«Ақынның ақындығы – арда ғана» деген бірінші бөлімде Фариза Оңғарсынқызы Мұқағали Сүлейменұлын қазақ ақындық өнерінің бірегей өкілі деп атаса, оқырмандар Фариза Оңғарсынқызына М. Мақатаевпен кездесулері жайында сауалдар қойып, ақынның қысқа ғұмырында ортаймас әрі қай дәуірде болмасын адамдық ойлау мен өлемдік ойлау биігіне көтерілген шығармашылығы жайында әңгіме өрбітті. Ақиық ақынның адами тектілігі жайында біршама ой бөліскен Фариза Оңғарсынқызы Мұқағалимен көп қауыша алмадым деп те екінші білдірді. Оқырмандардың сұрауымен Фариза Оңғарсынқызы өз шығармаларынан бірнеше өлеңдерін оқып берді. Ал «Қазақ соқырлар қоғамы» ҚБ Астана қалалық филиалының төрайымы Хазима Ержанқызы жуық арада Мұқағали Мақатаев туралы Қазақ драма театрында қойылған қойылымнан алған әсерін айшықтап, Фариза Оңғарсынқызының ақын өміріндегі көрінісін тамашалаған қойылымды суреттеп бергендей айтып өтті.

«Мен жырлаймын, сырласамын / Сыры бір замандаспен мұңдасамын» атты екінші бөлімде кеңес дәуіріне сыймай кеткен ақынның әуенге айналған жырларында кіршіксіз пәк көңілі, адал да жарқын мінезі байқалады. Әсіресе, бұл соқырлар қоғамы мүшелерінің орындаған ән-жырларында өзіндік көрініс алды. Рахымша Ербайдың домбырада сүйемелдеуімен қоғам мүшелері бірге «Сәби болғым келеді» әнін орындады. Бақытжамал Кәрібаева ақын өмірінен бір өкінішті сәтті әңгімелеп, «Сабағы әлсіз сары гүл» атты өлеңді оқып берді.

Қазақстан жастар сыйлығының лауреаты, «Қаламқас» ән-би ансамблінің жетекшісі, ҚР «Құрмет» грамотасының иегері Қуанышбек Татенов «Есіңе мені алғайсың» әнін шырқады.

Келесі «Оңай сөз ғой «Отанды сүйем» деген...» атты үшінші бөлімде отаншылдық, ұлтжандылық қасиеттері басым ақынның туған жер, Отан туралы ән-жырларына кезек берілді. Жазит Қонтаев Рақымша Ербайдың баянмен сүйемелдеуінде «Сарыжайлау» әні шырқалды. Раушан Әбдірасимова «Не жетсін өмір сүргенге» атты өлеңді мәнерлеп оқыды. Сонымен қатар, Тілеулес Мұқанов домбырамен «Қазағым-ай» әнін шырқады.

Ал «Ақиқаты Алланың тапты іздеп» атты төртінші бөлімде жүргізуші Мұқағали Сүлейменұлы кеңес өкіметі тұсында 1970 жылы дін туралы тақырыпқа батыл барып, кемел ойдың келешегін көре білгендігі, алдағы таңда елордамызда еліміз Ислам конференциясының төрағасы болатындығын сөзгендей көрегендігі үндесіп әрі Жаратқан Иемізге деген сана-сезімінің ортаймағандығы өлең-жырларында өзгеше көрініс тапқан. Сейітжаппар Қабай ақынның «Біріңдер әлемнің мұсылманы!» атты өлеңін мәнерлеп оқып, домбырада «Қариялар азайып бара жатыр» әнін шырқап берді.

«Мұқағали – мәңгілік ғұмыр» атты қорытынды бөлімде ақынның өз күнделігінен: «Егер бір кездерде менің өмірім, творчеством әлдекімнің көңілін аударса, оларға былай дер едім: «...Мен өзімнің «Менім» арқылы жасырмай, жаппай өмірімнің шежіресін жасап шықтым. Жанымның мұңы мен қуанышы – бәрі сонда. Солар басқа жүректерге өз сәулесін түсіруге тиіс деп ойлаймын», – деген сөздері оралып, Мұқаң түсірген сәуле әр жүректе өзінше қабылданып, өзінше жырланатындығын ескере келе, ақынның жас ізбасарлары Бауыржан Арыстанбеков пен Бауыржан Қарағызұлы және Сәуле Кахметова өз өлеңдерін тарту етті.

Кеш соңында кітапхана директорының орынбасары Ғалия Бөкейқызы Фариза Оңғарсынқызына алғыс айтып, Мұқағали шығармашылығын «Бірел–біркітап» акциясының басты тақырыбына қоюға болатыны жайында атап өтті. Басқосудың соңында Фариза Оңғарсынқызы кешке қатысушы оқырмандардың зеректігіне, мәдениеттілігіне, өнерпаздық орындаушылық қабілеттеріне тәнті болып, ізгі ниетін де білдірді. Осылайша, оқырмандарымыздың Фариза Оңғарсынқызымен қауышқан сәтте қуанышқа бөленіп, ақиық ақынға деген ықылас-пейілдерінің ешқашан сейілмейтіндігіне көз жеткіздік.

ЗАҢ ҒЫЛЫМЫ

және

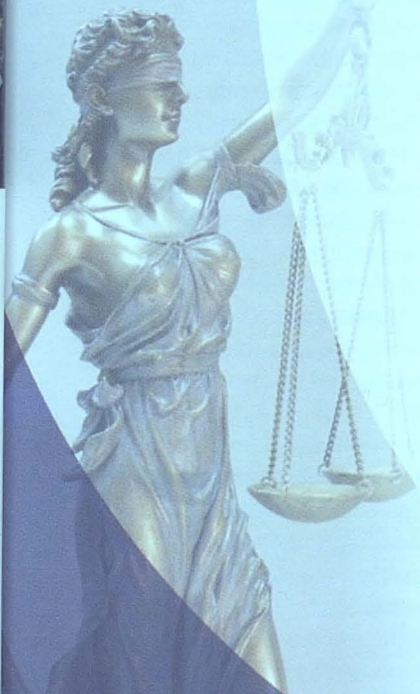
Зиманов қолтаңбасы

ТАҒЫЛЫМДЫ ТАҒДЫР

Жоғарыдағы тақырыппен ақпан айында ҚР Ұлттық академиялық кітапханасында дөңгелек үстел өткізілді.

Бұдан тура жиырма жыл бұрын еліміз егемендік алып, Көгімізге Көк байрағымызды көтердік. Осы ретте егемендікті заңдастыру жұмысына белсене атсалысқан білікті заңгердің тұлғалық қасиеттерін басқосу барысында барынша жеткізе баяндаған бірден-бір заңгер-ғалым әрі ұлы ұстаздың шәкірті – ҚР Мәдениет министрі Мұхтар Құл-Мұхаммедтің асыл ойларының куәгері болдық!

ҚР Мәдениет министрі Мұхтар Абрарұлы Құл-Мұхаммед: «Құрметті еріптестер, құрметті бүгінгі дөңгелек үстелге қатысушылар! Біз қазіргі кезде, қазақ халқының рухани ұлттық келбетін жасаған кезде, осы халқымыздың бірегей ұлы, әлемге міне, нағыз қазақ осы деп көрсететін кім деген адамды іздейтін болсақ, ондай адамдар біздің өз ішімізде бар. Алла тағаланың 99 есімі бар сияқты кез келген халықтың бойында да тоқсан тоғыз түрлі абзал қасиеттері болады. Әрине, мұның барлығы бірдей бір адамның бойынан табыла бермеуі мүмкін. Бірақ, өзге халыққа өз халқыңды таныстырған кезде, міне, мынау нағыз қазақ деп көрсететін адамды іздейтін болсақ, мен ондай адам ретінде Салық Зимановтың есімін еркін айтар едім. Неге десеңіз, Салық Зиманов – бүкіл өмірін халқына, еліне, сол халқының руханиятына қызмет істеуге арнаған адам. Біз риза болған кезде азаматтардың атына азамат екен деген сөздерді айтамыз. Ең алдымен, Салық Зиманов – азамат! Ол Атырау облысындағы орта мектепті бітірген кезден бастап-ақ азғантай уақыт мұғалім болып, одан кейін әскер қатарына шақырылады. Әскер қатарындағы өмірінің бәрін сіздерге айтпай-ақ қояйын. Қатардағы жауынгерден бастаған Салық Зиманов соғыс аяқталған кезде генералдың шеніндегі қызметті атқаратын болады. Ол әскери полк командирінің орынбасары (24 жасында) қызметінде жүрген кезде, оны майданның басшылары шақырып алып, біз сізге бүгін бригаданың артиллериясын басқаруды ұсынамыз дейді. Сол кезде Салық Зиманұлына: «Не забывай, молодой человек, что это

генеральская должность», – дейді басшылар. Анығында, бригаданың бүкіл артиллериясының құрамында үш артиллериялық полк болады. Мінеки, майор Салық Зиманов – генерал-майордың қызметін атқарған кезде, былайша айтқанда, жас азамат кезінде мыңдаған адамның тағдырын шешетін үлкен әскери қолбасшы дәрежесіне көтерілген адам».

Бұдан әрі қарай министр С. Зимановтың заң және философия ғылымдарына қосқан өлшеусіз еңбегіне тоқтала келе сөзін былай сабақтады: «Ұлы Отан соғысынан соң елге оралған Салық Зиманов бүкіл өмірін ғылымға арнайды. Қазақтың ұлы ғалымы Ұлттық ғылым академиясының негізін қалаушы Қаныш Имантайұлы Сәтбаевтың ізбасар інілерінің бірі болады, қазақстандық заң ғылымының қалыптасуына ерен еңбек сіңіріп, қазақ халқынан шыққан тұңғыш заң ғылымының

докторы атағын иелейді. Сол кезде біздің қазақ халқында заң ғылымы мен философиядан бірлі-жарым ғана ғылым докторы мен ғылым кандидаттары болған. Міне, осы дәуірде, әуелі заң институтын, кейін философия институтын басқарған кезде отандық заң ғылымының, отандық философия ғылымының қалыптасуына зор еңбек сіңірді. Заңгер дегенді айта салу – оңай. Шын мәнінде, заң ғылымының арасындағы конституциялық құқықпен айналысатын, мемлекет теориясымен, мемлекет тарихымен, саяси ілімдер тарихымен айналысатын, әрбір заң ғылымының саласын жеке-жеке зерттейтін, бұл өзі – тұтас бір организм сияқты тұтас бір ғылымның саласы. Мінеки, қазіргі кезде қазақстандық заң ғылымы осы айтылған барлық сала бойынша жетілген Орталық Азиядағы, кешегі Кеңес Одағындағы кеңінен

танылған заң ғылымы болып қалыптасса, бұл бірден-бір академик Салық Зимановтың еңбегі екенін айта аламыз. Ал бұл кезде көршіміз Қырғызстанда заң ғылымынан докторлықты қойып, кандидаттық диссертацияны қорғайтын да ғылыми кеңес болмады. Сондықтан Салық Зиманов сол заманның өзінде Қазақстанның ғана емес, орталық Азиядағы заң ғылымының патриархаты («атасы» – ред.) атанды. Ол кісі тек заң ғылымының ғана емес, философия ғылымының дамуына да үлкен еңбек сіңірді. Дәл қазір біздің ортамызда отырған академик Жабайхан Мүбәрақұлы Мәскеу университетін бітіріп келген кезден бастап-ақ Салық Зимановтың қанатының астында болды. Сол кезде Ж. Мүбәрақұлы бастаған талантты ғалымдар «Философия және құқық институтына» келіп қызмет атқарған. Осы ғылыми топ одақта бұрын-соңды

қалыптаспаған жаңа философиялық мектепті – диалектикалық логика мектебін қалыптастырды. Аталған сала бойынша бүкіл одақ ғалымдарын таң қалдырған керемет философиялық зерттеулер жазылды. Бірқатар ғалымдар докторлық диссертацияларын қорғап, ондаған ғылым кандидаттары шықты. Соның негізінде бізде осы сала бойынша жазылған диалектикалық логиканың үлкен еңбектері мемлекеттік сыйлыққа ұсынылып, ҚР Мемлекеттік сыйлығын алды. Бүгінде бәрі кеңес заманындағылар маркстік-лениндік философиямен, тарихи материализммен немесе ғылыми коммунизммен айналысты деп ойлайды. Негізінде, олай емес. Қазір қарап отырсам, С. Зиманов институтты басқарған кезде жас ғалымдардың «Философские вопросы геологии», «Философские вопросы естествознания», «Философские вопросы квантовой механики», «Философские вопросы географии» деген тақырыптардағы ғылыми еңбектерін қорғауына көмегін аямапты. Сонымен, Ж. Мүбәрақұлы бастаған ғалымдарға қамқор болып, Қазақстандағы заң ғылымымен қатар философия ғылымының да қалыптасуына еңбек сіңірген қазақтың ұлы қайраткер азаматы – бұл Салық Зиманов. С. Зимановтың азаматтығымен қоса, ғалымдығымен қоса, үлкен абыздығын да, батырлығын да, қолбасшылығын да айтуымызға болады. Ол – ғылымда да өзінің принципінен ауытқымаған адам. Алғашқы ғылыми зерттеулерін Кеңес Одағы кезінде онша көп зерттеуге мүрсат бермейтін тақырыпқа, қиын тақырыпқа түрең салып, Бөкей ордасының арғы-бергі тарихын түгел зерттеді. Ол кезде біз оқулықтан «Хан емессің, қасқырсың» («авторы – Махамбет Өтемісұлы», ред.), – деп хандардың бәрін халықты қанаушы ретінде зерттеп жүрген кезіміз болатын. Сол кезде С. Зиманов көрегендігін танытып, хандардың бәрі олай болмағанын, Бөкей ордасының негізін салған Жәңгір ханның прогрессивтік қызметін, қазақта алғаш мектеп ашқандығын, аурухана ашқандығын, керек десеңіз ағаш екендігін – осының барлығын жете зерттеп, тұтас диссертациясына айналдырып, Бөкей ордасына байланысты бірнеше зерттеу еңбектерін жарыққа шығарды. Одан кейінгі зерттеулерінде де бұл кісі өзінің принципті позициясынан айныған емес. Мен кезінде Жақып Ақбаевтың өмірі мен шығармашылығына байланысты дис-

сертация жаздым. Сонда бірінші қарағаным, С. Зиманов осы тақырыпқа да елден бұрын қалам тартып кеткен екен. Алашорда тақырыбын зерттеуге тыйым салған күнде, Ахмет Байтұрсынов бастаған Алашордашылар атын 1989 жылы академик Ж. Мүбәрақұлы бастаған комиссия ғана ақтап шыққаннан кейін ғана мүмкін болған ең бір қиын кезеңде де С. Зиманов тайсалмай Алаштың белді қайраткері Жақып Ақбаевтың өмірі мен шығармашылығын зерттеп, өзінің лениндік ұлт саясатына және мемлекеттілік теориясына арналған монографиясында атап көрсетіп кеткен. Бұл С. Зимановтың сан қырлылығын көрсетеді».

Министр Мұхтар Абрарұлы атап келтірген айғақтарды ескерсек, Салық Зиманов – кешегі кеңестер одағын дүр сілкіндірген Желтоқсан ызғарын көзбен көріп, қазақ жастарын зиялы қауым атынан жалғыз өзі қорғап шыққан шынайы заңгер, ұлт қорғаны, ұлтымыздың абыз ағасы.

«Әрине, батыр адам – қай істе де батыр. Сондықтан С. Зиманов 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасы кезінде, біздің ұлттық интеллигенцияның еңсесі езіліп тұрған кезде, қабырғасы сөгіліп тұрған кезде, ұлттық интеллигенцияның атынан бірінші болып шығып, ЦК КПСС-тің хатшысы бізді тексеруге келген, қазақтарды тәртіпке салуға келген Саломедовтің көзінше, Саломедовтің жанында отырған Колбиннің көзінше, оның жанында отырған Камалидиновтің көзінше алаңға шыққан жастарды қорғаған, қазақ мемлекеттілігінің көне тарихын айтқан, лениндік ұлт саясатының дәл мынадай халықты езгіге салуға бағытталмағанын айтқан және олардың қателігін көздеріне шұқып тұрып көрсетіп берген батыр азамат осы Салық Зиманов болған. Сәкең биыл 90-ға келіп отыр. Меніңше, оның тоқсанға келуінің өзі – ерлік, батырлық. Осы ретте Ж. Мүбәрақұлы мынадай керемет философиялық түйін айтты: «Ол кісінің 90-ға келгендігінің бір кереметі, ол кісі – еш уақытта кейбіреулер сияқты ойына келген пікірін, ойын бүкпелеп айтқан емес, тек қана шындықты айтқан, тек қана әділзаттық жолымен жүрген адам». С. Зимановты ардақты азамат ретінде, әділ азамат ретінде, батыр адам ретінде өзінің көкейінде, жүрегінде қандай ой болса, соны кез келген қоғамның алдында, кез келген системаның алдында, ғылыми ортаның алдында

айта білген әділ азамат деп айтамыз. Сондықтан бүгінгі кезде қазақтың тоқсанға келіп жатқан абыз ақсақалдары сирек. Ал тоқсанға келудің өзі – сол абыз ақсақалдардың дінінің мықтылығы, дінінің мықтылығы, тінінің мықтылығы, тұғырының мықтылығы дер едім. Өткен жылы Елбасымыз өзінің 70 жасқа толған тойын атап өтті. Мінеки, сол кезде бүкіл елдің атынан бір азамат шығып елбасына бата беруі керек болды. Бұл – оңай шаруа емес. Тоқсанға келмек түгілі жүзге келген де ақсақал ағаларымыз бар арамызда. Бірақ дәл С. Зимановтай бүкіл ұлттың абызы болатын адам сирек. Сонда бүкіл қазақ халқының атынан бір-ақ адам сөйледі. Ол – Үкімет басшысы да емес, Парламент басшысы да емес, бір-ақ адам. Бүкіл ұлттың атынан сөйлеу құқығы С. Зимановқа берілді. Тоқсанға келген адам әскери шартпен трибунаға шығып, қазақша-орысша, дикциясы қандай, айтқан сөзінің өзі қандай, мазмұны қандай, Елбасына аға ретінде, елдің ағасы ретінде тамаша батасын берді. Тіпті одан кейін сөйлеген Медведьевтің өзі «После выступления академика Зиманова мне не о чем говорить», – деп толқып барып сөзін бастағанын сол жерде өзім естігенмін. Сондықтан бұл – Салық Зимановтың ғана тойы емес, қазақ халқының тойы, қазақ мәдениетінің тойы, қазақ ғылымының тойы, жалпы қазақ руханиятының тойы. Ағамыздың тойы құтты болсын!», – деп тұжырым жасады ҚР Мәдениет министрі Мұхтар Құл-Мұхаммед.

«Ұлт келбеті» тақырыбында сөз алған ҚР Парламенті Сенатының депутаты Қуаныш Сұлтанов: «Мен Салық Зимановичпен бірге әңгілесіп, диалог жасап жүріп, сол кісіден үйренгендеріме тоқтала кетейін. Бұл кісінің ең кереметі өзінің интеллектуалдық болмысын сақтауында. Осы уақытқа дейін небір артық сөйлеген, не болмаса сөзден жаңылған адам емес. Кейбіреулер сөздің шеңберінен шығып кетіп жатады. Ал Салық ағамыздың сөз қадірін кетірген жерін ешқашан көрмеппін. Қандай аудитория болса, сол аудиторияға өзі бейімделіп келеді. Ол – табиғатына, жаратылысынан ерекше талантты адам, оқымысты адам. Оның бәрін өзі біліммен, ғылыммен жетілдіріп отырған. Мемлекеттік құзырлы орындарымызда, сот органдарында, прокуратурада қызмет жасайтын жауапты

қызметкерлер осы Салық Зимановтай ғылымға да, өзінің қызметіне де, міндетіне де таза, адал, талапшыл болса, онда біздің қоғамымыздың сапасы әлдеқайда жоғары болар еді деп ойлаймын. Міне, бұл кісі ғылымға тазалығын өмірбақи дәлелдеп келеді. Басқа нәрсеге алаңсыз өмірбақи осы ғылыммен шұғылданып келеді. Бұл кісі мемлекеттік құрылыс, қоғамның дамуы тақырыптарын тереңнен зерттеп келген. Бөкей ордасының хандығы туралы немесе XVIII-XIX ғасырлардағы қазақ қоғамы, қазақ қоғамының қалыптасу тарихы туралы жазған зерттеу еңбектерінің барлығы қай кезде болса да, қандай саяси құрылым болса да соған келеді. Өйткені ол біздің бір жағы тарихымызбен байланысты, екінші жағынан жалпы мына қоғамның дамуы, соның қалыптасу жолдары болып табылады. Салық Зимановтың қайреткерлігі Тәуелсіздік алған жылдары анық көрінді. Ол кезде Баспасөз министрі едім. 16 желтоқсан күні «Мемлекеттік Тәуелсіздік туралы» Заң қабылдаған кезде әлдекіміздер қазақтың үлесалмағы 36-ақ пайыз болды деп айтқысы келді. Ол кезде солай болған. Сол кезде С. Зимановичтің дәлелдері өте бұлжытпайтындай. «Қазақ өздігінен 36 пайызға келген жоқ. 1930 жылдардың қырғынын қайда тастайсыңдар. Одан кейінгі бүкіл Поволжьеден келген немістерді қайда қоямыз. Бүкіл Кавказдан келген репатрианттар. Одан кейінгі тың көтерілу кезінде бір миллионнан астам адам келді. Ал керісінше, 1897 жылғы халық санағы бойынша қазақтың саны төрт миллион болған, одан кейін 1917-20 жылдарда алты миллионға жуықтаған. Екі миллионы аштан қырылды. Бір жарым-екі миллионға жуығы шет елдерге босқын болып кетуге мәжбүр болды». Міне, осындай дәлелдерді келтіріп, керемет рух беріп, жүйелеп жеткізіп көрсеткен еді. Осылай, 16 желтоқсан күні кешке қарай «Мемлекеттік Тәуелсіздік туралы» Заң қабылданды. Президенттің ұсынысын алдымен қолдағандардың бірі – осы кісі еді. Ол Парламенттің мемлекеттік құрылымдағы ролі, қос палаталық туралы, жаңа демократиялық институттар, өзін-өзі жергілікті басқару туралы қызығып оқитындай керемет еңбектер жазды. Салық Зиманов ағамыздай ұлттық келбет дәрежесіндегі қазақ зиялыларының қатары көбейе берсін дегім келеді».

«Әрине, батыр адам – қай істе де батыр. Сондықтан С. Зиманов 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасы кезінде, біздің ұлттық интеллигенцияның еңсесі өзіліп тұрған кезде, қабырғасы сөгіліп тұрған кезде, ұлттық интеллигенцияның атынан бірінші болып шығып, ЦК КПСС-тің хатшысы бізді тексеруге келген, қазақтарды тәртіпке салуға келген Саломедовтің көзінше, Саломедовтің жанында отырған Колбиннің көзінше, оның жанында отырған Камалидиновтің көзінше алаңға шыққан жастарды қорғаған, қазақ мемлекеттілігінің көне тарихын айтқан, лениндік ұлт саясатының дәл мынадай халықты езгіге салуға бағытталмағанын айтқан және олардың қателігін көздеріне шұқып тұрып көрсетіп берген батыр азамат осы Салық Зиманов болған».

Мұхтар ҚҰЛ-МҰХАММЕД

Қазақстандағы диалектика мен диалектикалық логика бойынша философия мектебінің іргесін қалаушы, саясаткер, ғалым-академик Жабайхан Әбділдин «Академик Зиманов және Қазақстандық кәсіби философияның қалыптасуы» тақырыбында ой тарқата отырып, – «Мен бұл кісімен Мәскеу мемлекеттік институтының аспирантурасында оқып жүргенімде танысқанмын. 1958 жылдан бері қарай ол кісінің жанында бірге келемін. Қиын-қыстау кезеңде де барып, ақыл сұрайтын, әңгімелесетін ағамыз, абызымыз Салық Зиманов болатын. Біз бір-бірімізге ғылымда да, кісілікте де аға-інідей болып келеміз. С. Зиманов ғылымды зерттегенде жан-жақты қарастырған. Ол кісі заң ғылымымен қатар тарихқа да, философияға да қатысты үлкен еңбектер жазып қалдырды. Оны философиялық ойы бар қоғамдық қайраткер деп айтамын. Қарап отырсаң, кейінгі кездегі құқық саласына қарағанда философия төңірегінде көп жазыпты. Кәсіби философия, Қазақстандағы философия дегенде, Қазақстандағы диалектика, диалектикалық логика және дүниетаным осыдан біздің еліміз көрінді. Бұл – өзі қиындау проблемалар. Бұл тек қана Москва, Ленинградтың проблемасы болатын. Ал республикалардың әрқайсысының ұлттық проблемалары, ұлттық ой-пікірлері болды. Филосо-

фия институты ашылғанда, оның алдында философия факультеті болды онда бір қазақ болмады. Біз бесінші курсты оқығанда эстетикадан Байзақов деген жігіт келді. Ол да институтты жаңадан бітірген екен. Көп ұзамай, философиядан бір-ақ қана доктор болды. Бірінші профессор – Қасым Бисембиев. Оның өзі кандидаттығын Жамбылдан қорғаған. Шынын айтқанда, Жамбыл – керемет тұлға. Бірақ патриотизм философияның нағыз проблемасы емес, қоғамдық ой-санаға жатады. Бірақ оны ультракоммунистік көзқарастармен жазған жоқ. Бірақ сол институтты басқарып кетті. Мұның алдында бұл кісімен кездескен едім. Кездейсоқ. Аспирантураның екінші курсы бітірген шағым. Ол мені жұмысқа шақырды. Ал бұл кісінің кереметі мынау Қазақстанда жоқ проблема деп соны алуды талап етті. Талантты жігіттердің басын қосып, арнайы топ құрдық. Содан мені, жасым отызға толмағаныма қарамастан, диалектикалық материализм бөлімінің бастығы етіп қойды. Бұл – дұрысын айтқанда, ең негізгі бөлім болатын. Халық дұрыс қабылдамай қойды. Идеалистер, марксизмге қарсы құбылыс деп кінәлады. Айттайын дегенім, осы кісі болмағанда жағдай мүлдем басқаша болар еді. Біздің институт бүкіл кеңес өкіметіндегі 450 институттың ішінде бірінші орында тұрды. Осының дүниеге келуі үшін, осының дамуы үшін біз Салық Зимановичқа қарыздармыз. Ол бізге сеніп, үлкен істерді тапсырды, демеу болды», – деп пайымдады.

Мәдени-интеллектуалды институт ретінде Ұлттық академиялық кітапханасы көптеген мәдени шараларды ұйымдастырып келеді. Бұл күні мазмұнды баяндамалар мен маңызды пікірлердің ашық алаңына айналған мәдени мекеменің мамандары өмірі мен кәсібін сұлу сабақтастырып, дала заңының дара заңгері боп танылған ғұлама ғалым, қазақ заңының реформаторы, Алаштың алып академигі Салық Зиманов туралы жарық көрген басылымдар бойынша кітап көрмесін ұйымдастырды.

«Мемлекеттік құзырлы орындарымызда, сот органдарында, прокуратурада қызмет жасайтын жауапты қызметкерлер осы Салық Зимановтай ғылымға да, өзінің қызметіне де, міндетіне де таза, адал, талапшыл болса, онда біздің қоғамымыздың сапасы әлдеқайда жоғары болар еді деп ойлаймын».

*Қуаныш
СҰЛТАНОВ*

Здание ВК областной библиотеки им. А. С. Пушкина, г. Усть-Каменогорск, 2010 г.

Какие наши годы ...

(посвящается 115-летию Восточно-Казахстанской областной библиотеки им. А.С. Пушкина)

Нина КРУТОВА,
руководитель Центра краеведения
Восточно-Казахстанской областной
библиотеки им. А.С. Пушкина

История Восточно-Казахстанской областной библиотеки им. А. С. Пушкина отметилась в трех веках. Пройден долгий и непростой путь становления от «Усть-Каменогорской народной платной библиотеки с читальней» до современной библиотеки XXI в. Изменилось мно-

Здание Парадного дома. г. Усть-Каменогорск, 1902 г.
Здесь располагалась библиотека в 1902-1936 г.г.

Читальный зал

История обращает нашу память в 1896 год, конец XIX века. Город Усть-Каменогорск – небольшой уездный «...чистенький и веселый городок...», с населением более 8 000 человек. К этому времени в состав городского управления были избраны передовые и прогрессивно настроенные люди, бывшие политические ссыльные. Городским старостой назначен О.Ф. Костюрин «Памятная книжка Семипалатинской области...» писала: «...ни в одном из Семипалатинских городов нет такого деятельного городского управления, как в Усть-Каме-

ногорске... В городе возникает общество попечения о начальном образовании; поднят вопрос об устройстве музея...». И как результат – решение об открытии библиотеки. Это произошло 20 марта (10 марта по ст. стилю) 1896 г. Первые статистические данные относятся к 1897 г.: «...книг в библиотеке было 662, читателей 480 человек, которые требовали для чтения 4732 книги».

Справедливость требует рассказать о человеке, стоявшем у истоков библиотечной деятельности в Усть-Камено-

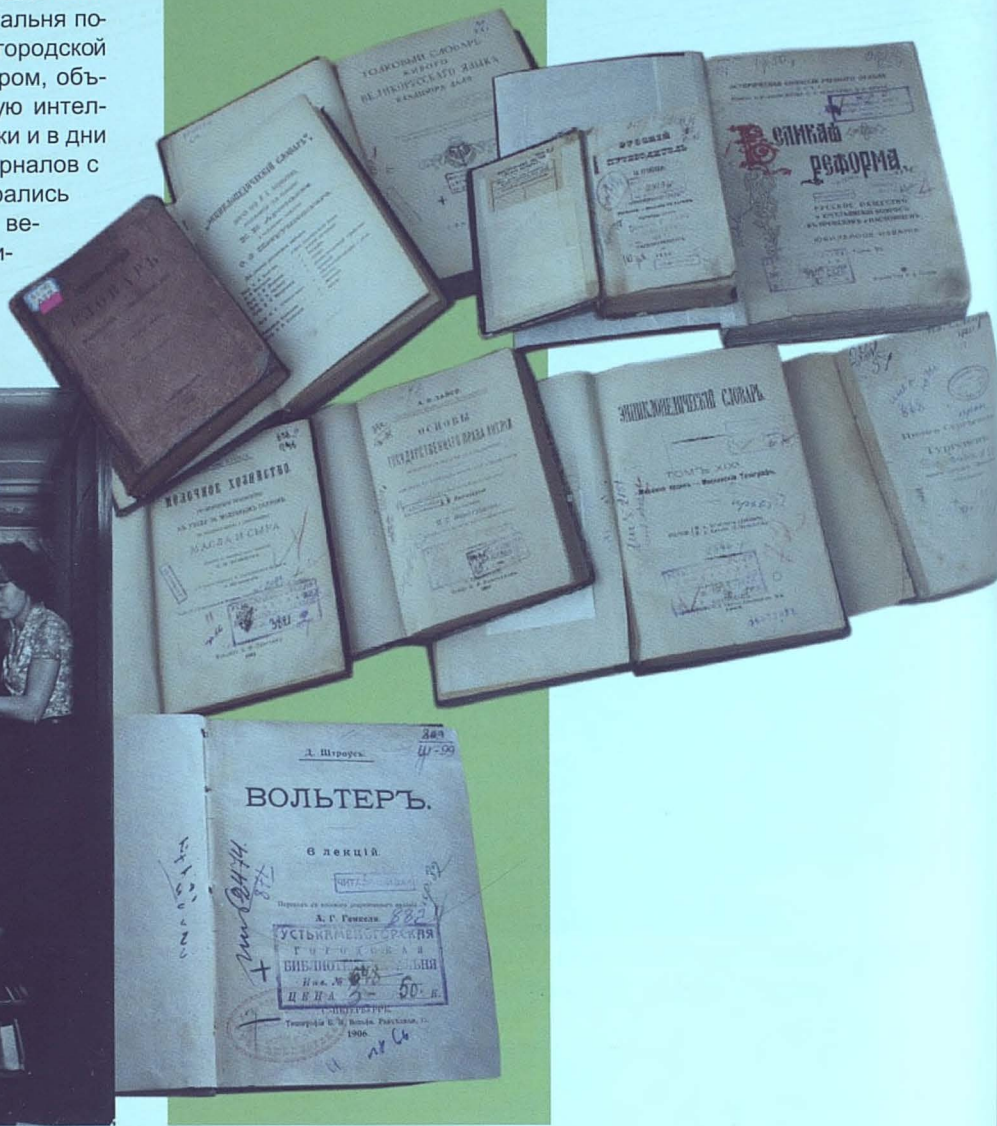
П. Ф. Столбов – первый библиотекарь с 1896 по 1915 гг.

горске. Это Петр Филиппович Столбов. В его автобиографии есть такие строчки: «...я хочу изложить свою повесть на память детям, внукам и правнукам, которые пожелают ее прочесть». Благодаря этой рукописи мы сегодня знаем, что П. Столбов родился в 1878 г. в г. Усть-Каменогорске в семье крестьянина. Здесь же окончил городскую начальную школу, работал в городской управе вначале канцеляристом, позже секретарем. После открытия городской библиотеки выполнял обязанности первого библиотекаря, о чем он также

гое, но неизменными остались любовь к книге, преданность библиотекарей своему делу и желание работать на благо просвещения родного города.

пишет в своих воспоминаниях: «Библиотека-читальня помещалась в здании городской управы и стала центром, объединяющим городскую интеллигенцию. В праздники и в дни получения газет и журналов с почты в ней собирались группы читателей и вели обсуждения животрепещущих новостей...».

Абонемент

Со временем библиотеке становится тесно в здании городской управы (ныне здание ВК историко-краеведческого музея). В среде интеллигенции возникает мысль о необходимости строительства Народного дома с библиотекой и музеем.

«В деле сооружения Народного дома мне пришлось при-

нять большое участие. Кроме участия в выборе фасадных проектов, мне пришлось выполнить все чертежи и руководить... постройкой...», - рассказывает П. Столбов. Народный дом был построен, главным образом, на пожертвования горожан и торжественно открыт в 1902 г. Библиотека поселилась в новом здании, ставшем

поистине украшением города. Любопытный факт времен первой русской революции 1905-1907 гг. В предреволюционные годы П.Ф. Столбов, не афишируя, собирал в библиотеку книги, запрещенные к изданию правительством. Это каким-то образом стало известно городским властям. Последовало распоряжение

- изъять из библиотеки «непотребную» литературу, на что был получен ответ: «... таковой не имеется». Хотя «...с течением времени этих изданий накопилось так много, что пришлось занять всю верхнюю полку на двух стеллажах и с лицевой стороны закрыть их досками» - рассказывает библиотечкарь.

Продолжая разговор о первых книгах, надо подчеркнуть, что первоначальный фонд библиотеки состоял из личных книг городской интеллигенции: О.Ф. Костюрина, А.Н. Федорова, В.Ф. Гинтова, Е.П. Михаэлиса, И.В. Емельянова и др. Они же и были первыми читателями будущей «Пушкинки». Чудом сохранившиеся при многочисленных переездах издания, сегодня относятся к редкому фонду. «Родство» с библиотекой подтверждается штампом на титульных листах старинных фолиантов: «Усть-Каменогорская народная платная библиотека с читальней 1896 годъ». Это несколько томов юбилейного издания 1911 г. Товва И. Д. Сытина – «Великая реформа», посвященные 50-летию отмены крепостного права в России; уникальный по содержанию Энциклопедический словарь Изд-ва Ф. А. Брокгауза, И.А. Ефрона. У нас сохранились книги, которые в этом году, также как библиотека, отмечают свой 115-й юбилей. Достаточно назвать великолепное издание 1896 г. Тов-ва М. О. Вольфа - «Живописная Россия. Отечество наше», не утратившее с

годами своей солидности и колоритности.

И вновь обращаемся к воспоминаниям П. Столбова: «Городское управление, имея весьма значительный бюджет и предпринимая значительные мероприятия по благоустройству, не могло вложить большие средства на содержание библиотеки. Но отзывчиво отнеслось к открытию библиотеки городского общества и пришло на помощь этому делу пожертвованием денежных средств и литературы».

В 1906 году щедрый и долговременный подарок преподнес военный врач Г. Вистениус. 1500 рублей пожертвовал он в пользу библиотеки, продав свой фруктовый сад по договору известному садоводу на Алтае Д.Г. Панкратьеву. Главным условием сделки стало обязательство Д.Г. Панкратьева на протяжении 15 лет отчислять ежегодно по 100 руб. на пополнение книжного фонда. Удивительный пример меценатства, достойный для подражания современным предпринимате-

лям.

К началу первой мировой войны 1914 г. в библиотеке насчитывалось уже около 2000 книг, а за пользование взималась плата в 50 копеек. После установления в 1920 г. советской власти в г. Усть-Каменогорске, библиотека-читальня преобразована в массовую городскую библиотеку. Она сыграла большую роль в ликвидации неграмотности населения. Стала доступна любому горожанину, все читатели получили право бесплатного пользования книгами. Постепенно книжный фонд увеличивался и составил 5000 томов. «Число подписчиков городской центральной библиотеки все растет и растет», - писала в ноябре 1920 г. газета «Советская власть». Число читателей составляло 612 человек.

Из отчета Уездного отдела народного образования за III кв. 1925-1926

г.: «Городская Центральная..., страдает недостатком новой литературы, старая истрепалась. Выписать из-за неимения средств не удастся. Особенно страдает казахский отдел...».

Тем не менее, библиотека отсутствием читателей не страдала. Сюда ходил за книгами ученый-математик, сказочник А. М. Волков, писатель, обладатель литературных премий многих стран Г. Д. Гребенщиков. Здесь знакомился и собирался будущий костяк литературного объединения «Звено

Алтая»: М. Ф. Иванушев-Алтайский, Н. И. Анов, П. Н. Кузнецов, С. М. Анисимов, Д. Ф. Черепанов и др. Отсюда начинал свой путь известный советский писатель Е. Н. Пермитин. Как вспоминал однажды сам Ефим Николаевич, он взял журнал «Сибирские огни» с повестью Л. Сейфулиной «Четыре главы», который и подсказал ему мысль сделать литературно-художественный журнал «Охотник Алтая». Несколькими номерами журнала как библиографическая ценность хранятся сегодня в редком фонде библиотеки.

В 1936 г. у городской библиотеки поменялась прописка. Она переезжает в старинное купеческое здание из пяти комнат по ул. Театральной (ныне ул. Тохтарова). Несмотря на все трудности и явную непригодность нынешнего помещения, горожане знали и любили свою библиотеку. Общественность, актив читателей города, готовясь отметить 100-летний юбилей со дня смерти А.С. Пушкина и увековечить его имя в народе, стали ходатайствовать перед местными городскими властями о присвоении его имени библиотеке.

Из Протокола заседания Президиума Усть-Каменогорского Городского Совета от 19 августа 1937 г.: «Ходатайство удовлетворить. Городской библиотеке присвоить им. А.С. Пушкина. Просить пленум Городского Совета утвердить настоящее решение».

В 1939 г. принято еще одно решение, кардинально поменявшее статус городской библиотеки. В связи с тем, что Восточно-Казахстанская область выделилась из Семипалатинской в самостоятельную,

библиотека им. А.С. Пушкина приобрела статус областной. С этого периода ее функции расширяются. Она становится крупным методическим центром, основным книгохранилищем области.

В годы Великой Отечественной войны библиотека не прекращала своей работы, хотя проблем было очень много. В первую очередь, с помещением. Усть-Каменогорцы прозвали ее «кочующей» библиотекой. Где она только не побывала! В одной из городских школ, Доме партийного просвещения, книжном магазине. Тем не менее, ежегодно ее посещали 600-700 постоянных читателей. Своевременная и правдивая информация была необходима как воздух. Периодические издания, приходящие порой нерегулярно, буквально передавались из рук в руки. Каждый искал свое ... Сведения об освобождении занятой врагом территории, хоть какую-то весточку об ушедших на фронт мужьях, братьях, сыновьях.

Военное время наложило свой отпечаток и на формы библиотечной работы. «...В коллективе областной библиотеки 10 работников, все – женщины. Мы организуем кружок по изучению военно-санитарного дела и противохимической защиты. Предлагаем всем читателям, домохозяйкам, желающим получить оборонные знания для защиты родины записаться в наш кружок» – писала газета «Большевик Алтая» в 1941 г.

В первый послевоенный год областной библиотеке возвратили прежнее помещение по ул. Тохтарова, укомплектовали кадрами. Началось бурное развитие, связанное в первую очередь с появлением нового

директора, проработавшего на своем посту без малого 27 лет, с 1946 по 1973 годы. Это Смирнова Мария Петровна (1918–1989), выпускница Московского института культуры, профессионал библиотечного дела, заслуженный работник культуры. Она обладала прекрасными организаторскими способностями, хорошими ораторскими данными, была хорошим психологом. Именно в бытность М. П. Смирновой библиотека начала формироваться как областная: расширилась ее структура, открылись новые отделы. Появились специалисты с высшим образованием. Книжный фонд составлял 49 000 томов. Число читателей достигло 6000 человек.

Но, все же, главная проблема – отсутствие типового здания, оставалась нерешенной. Благодаря многолетним активным хлопотам М.П. Смирновой началось строительство нового помещения, но оно затянулось на 10 лет.

И только в 1984 г. библиотека переехала в новое, современное здание по ул. Ушанова, 102 (ныне ул. Казахстан), уже под руководством нового директора – Шугриной Юлии Федоровны. Вот как она об этом вспоминает: «Окончательное решение о нашем переезде было принято накануне нового 1984 года. Невозможно передать словами тот эмоциональный настрой, энтузиазм, готовность трудиться ненормированно, с которым сотрудники библиотеки паковали, таскали, грузили библиотечные фонды, каталоги и другое имущество, обстраиваясь в новом здании».

С именем Ю.Ф. Шугриной, выполнявшей обязанности ди-

ректора в период 1974 – 1990 гг., связан целый этап в развитии библиотечного дела в области. Будучи отличным стратегом и тактиком, человеком высочайшей эрудиции, профессионалом высокого класса, она знала все технологические процессы, умела организовать труд библиотечной претворению нововведений. 16 лет Юлия Федоровна достойно выполняла возложенные на нее обязанности. Награждена многочисленными грамотами и медалями, в том числе высшей наградой библиотечной СССР – медалью им. Н.К. Крупской. Ее имя занесено в Золотую Книгу Почета Казахской ССР.

В 1986 г. библиотека подошла к своему 90-летию. Главным подарком к юбилею стал 10 000-й читатель. Книжный фонд составил 400 000 печатных ед., 311 названий периодических изданий.

Начало 90-х гг. Непростое, смутное время – время кардинальных перемен. Произошли изменения и в жизни ВК областной библиотеки им. А.С. Пушкина, главное из которых – назначение нового директора.

В 1992 г. место у «штурвала» заняла Хабиба Мурзахановна Акжигитова. К ее заслуге относится превращение библиотеки в современный центр новейших информационных технологий и образовательных услуг, охватывающих все области человеческой деятельности.

В 1996 г. «Пушкинка» торжественно отметила свой 100-й юбилей. Много было поздравлений и подарков, достойных этой солидной даты. Именно в 1996 г. в г. Усть-Каменогорске состоялась учредитель-

ная конференция, принявшая решение о создании Восточно-Казахстанской областной Ассоциации библиотечной. В настоящее время она является членом Международной Федерации библиотечных ассоциаций и объединений (IFLA – International Federation of Library Associations).

Период 1997–1999 гг. вошел в историю «Пушкинки», как начало интернетизации. И с этого момента библиотека стремительно развивается. Ежегодно внедряется что-то новое, революционное. В год своего 110-летия библиотека насчитывала 17 858 читателей, 222 363 посещения за год. Из отчетного доклада: «...обновлен парк компьютеров в Интернет зале, Тренинг Центре, зале каталогов... мы смогли приобрести дополнительные компьютеры в Американский уголок, лазерный принтер, видеокамеру...».

На протяжении более чем вековой истории рядом с библиотекой рука об руку шли ее читатели. Это всегда были и есть самые прогрессивные, любознательные, желающие быть в курсе последних книжных новинок горожане. У нас есть читатели со стажем в 50-60 лет, которые прошли вместе с библиотекой непростой путь становления, развития и остаются верными ей уже в XXI в. Есть у «Пушкинки» читатели, именами которых она по праву гордится. Это ученые, историки-краеведы, исследователи, писатели и поэты с мировыми именами: С. Аманжолов, Н. В. Алексенко, С. К. Игибаев, А. В. Егорина, С. Е. Черных, М.И. Чистяков, М. Мусин, Б. В. Щербakov и многие-многие другие. Книги с их автографами – наш

«золотой» фонд.

Конечно же, к своему 115-летнему юбилею «Пушкинка» подошла с новыми достижениями. Сегодня это более 300 000 самых разнообразных изданий, которыми в 2010 г. воспользовались более 18 000 читателей. Здесь рождаются и реализуются самые современные проекты в освоении информационных технологий. ВК областная библиотека стала постоянной площадкой для проведения технических тренингов библиотек не только Восточного Казахстана, но и республики в целом, а также стран Центральной Азии и России.

Все перечисленные достижения и примеры успеха были бы невозможны без следующих важных составляющих. Это сплоченный и профессиональный коллектив: Б. К. Абеннова, А. Т. Байжумина, З. С. Буктугтова, А. К. Жаманкулова, Е. Н. Костюк, Г. А. Меньшикова, М. М. Максимова, Р. С. Мязова, И. В. Налетова, Н. В. Панова, Ж. С. Сакпанова, Ш. Н. Сақыбаева, А. З. Урысаева, Н. Б. Харламова, Б. Ж. Шагиева и многие другие. Это грамотный и современный руководитель-новатор – Х. М. Акжигитова. Только совместная и слаженная работа дает возможность реализовать главную миссию библиотеки: «Стать путеводной звездой в мире знаний, воспитать гражданина и укрепить дух нации»***.

Материал подготовлен на основе фондов ВК областной библиотеки им. А.С. Пушкина, Государственного архива ВКО, ВК историко-краеведческого музея

УГОЛОК *Пакистана* в НАБ РК

Фото Виталия Гаркуши

В Зале мировой литературы Национальной академической библиотеки РК открылся Пакистанский уголок книги.

В церемонии открытия приняли участие Чрезвычайный и Полномочный Посол Пакистана в Казахстане Мохаммад Ахтар Туфаил, военный Атташе Абид Мумтаз, генеральный директор НАБ РК Жанна Шаймуханбетова, сотрудники Посольства Пакистана в РК, специалисты библиотеки, журналисты.

В своей приветственной речи Ж. Шаймуханбетова отметила, что Казахстан стал известен миру благодаря своим успехам на политическом поприще, высоким экономическим показателям, достижениям в области науки, культуры, образования. Наша страна за годы суверенитета наладила партнерские отношения в разных сферах жизнедеятельности со многими государствами. В том числе и с Исламской Республикой Пакистан. Так, в 2007 году в Национальной библиотеке РК в г. Алматы, в рамках мега-проекта «Караван-Сарай на Великом Шелковом пути», состоялось открытие Центра изучения Пакистана.

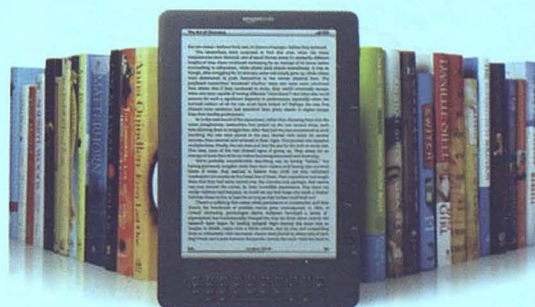
Теперь и у жителей столицы появилась возможность ближе познакомиться с особенностями этой загадочной страны. Посольство Пакистана в РК передало нашей библиотеке более шестидесяти книг о культуре, искусстве и истории Пакистана.

Это первая ступень сотрудничества Пакистана и НАБ РК, которая, по мнению обеих сторон, найдет свое дальнейшее продолжение.

Подготовила Гулжанат ЖУБАНИЯЗОВА
e-mail: 87014926558@list.ru

ЭЛЕКТРОНДЫ КИТАПХАНА

ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА

к ВОПРОСУ о модернизации ОУНБ РК

Жанна ШАЙМУХАНБЕТОВА,
генеральный директор НАБ РК

Более полное удовлетворение социальных, культурных, образовательных, юридических, экономических и других потребностей всех групп населения, более полное формирование и использование информационных ресурсов различной генерации требуют масштабной модернизации всей системы информационно-библиотечного обслуживания.

Для реализации поставленных целей и интеграции библиотек в научно-информационное пространство, областные универсальные библиотеки страны, в соответствии с «Региональными Программами информатизации или модернизации, были призваны решать большой круг задач и проблем, связанных с внедрением информационных технологий (ИТ). А именно: провести комплексную компьютеризацию библиотеки, в т.ч. организацию внутренней локальной сети; подключиться к сети Интернет, используя современные каналы связи (ADSL, ШПК, Wi-Fi и др.); создать

Интернет-классы, сайты; внедрить АБИС; формировать электронные библиотеки; подготовить библиотекарей и читателей к работе в автоматизированных зонах обслуживания; обеспечить кадрами и, главное, совершенствовать управление библиотекой в условиях внедрения информационных технологий.

Программа «Модернизации библиотечной системы Республики Казахстан на 2007-2009 годы» была инициирована и разработана Национальной академической библиотекой РК, при поддержке Министерства культуры РК. Программа не получила целевого финансирования,

но тем не менее нашла поддержку в областях. В этом большая заслуга ряда руководителей ОУНБ, сумевших убедить местные власти в необходимости технической модернизации библиотек и выделения необходимых финансовых средств.

Следует отметить успешную реализацию данной Программы в Павлодарской, Восточно-Казахстанской, Карагандинской, Северо-Казахстанской, Костанайской областях.

За последние два года заметно улучшили техническое и программное оснащение библиотеки Акмолинской, Актюбинской, Алматинской

и Западно-Казахстанской областей.

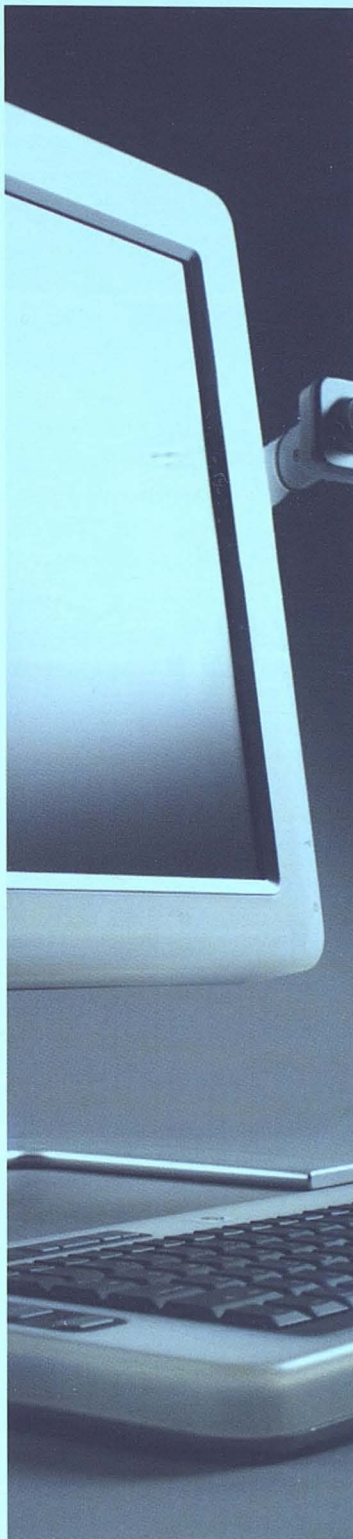
Подводя итоги реализации Программы модернизации, можно учитывать разные параметры, в частности, степень автоматизации технологических процессов, техническую оснащенность, ПО, каналы связи и т.д. Но немаловажными факторами являются также роль, статус, организация работы, принципы построения и стратегия развития служб по внедрению информационных технологий (1).

Для анализа основных функций и задач, стоящих перед отделами автоматизации и внедрения информационных технологий областных библиотек, обратимся к данным, предоставленным в НАБ РК руководителями 12 ОУНБ (3). Атырауская и Мангистауская ОУНБ не имеют в структуре библиотек служб по внедрению информационных технологий.

(см. таблицу ниже)

Таблица демонстрирует статус, штаты и основные функции служб информационных технологий. Статус отделов автоматизации определяется тем, какую роль ей отводят в стратегии развития библиотеки.

В основном, в ОУНБ созданы «отделы автоматизации библиотечных процессов, исключение составляет Восточ-

но-Казахстанская областная библиотека, где функционирует «Центр информационно-коммуникационных технологий со штатом 13 единиц, с функциями организации доступа к электронным ресурсам и обслуживания пользователей, а задачи ИТ-службы выполняют внешние ИТ-компании.

Штаты отделов автоматизации в областных библиотеках в среднем составляют 4-5 единиц, что определяется общей численностью работников библиотеки. Кадровый состав специалистов включает: библиотекарей – 13 ед., программистов – 8 ед., инженеров-системотехников – 11 ед., операторов – 1 ед., что характеризует задачи, объемы и функции, стоящие перед отдельной ОУНБ. Чаще всего, именно библиотекари являются руководителями отделов автоматизации.

В результате проведенного анализа, выявились основные функции отделов автоматизации: обслуживание пользователей; выполнение Интернет-услуг, а также различных компьютерных услуг; создание информационных ресурсов, в т.ч. электронных библиотек; поддержка сайтов; установка, настройка и управление программными и аппаратными системами, в первую очередь, АБИС, «РА-БИС, «ИРБИС; поддержка и

администрирование локальной вычислительной сети и оборудования; обучение персонала и пользователей, проведение тренингов.

В Карагандинской ОУНБ за отделом закреплена также функция проектирования бюджета потребностей на компьютерную технику, программное обеспечение, периферийные устройства. Большинство отделов автоматизации в областных библиотеках выполняют функции обслуживания пользователей, чем функции обслуживания ИТ-инфраструктуры библиотеки. Для сравнения уместно будет привести приоритетные функции ИТ-служб в российских научных библиотеках, где «59% респондентов выделяют в качестве важной функции – поддержку и обслуживание ИТ-инфраструктуры и пользователей, 32% - приобретение оборудования и ПО, 32% - внедрение новых ИТ, 30% - мониторинг современных ИТ и предложение внедрений, 25% - разработка/доработка ПО (2).

Полученные данные свидетельствуют о том, что немаловажную роль во внедре-

нии новых технологий играет управленческая культура библиотеки, т.е. руководство библиотеки должно иметь четкое представление - для решения каких задач создается служба, каков будет состав специалистов, чтобы в полной мере решать стратегию развития ИТ-инфраструктуры.

Отсутствие стратегии внедрения информационных технологий, недостаточное знание специалистами ИТ-стратегии, недостаточное количество в штате необходимых специалистов (программистов, системотехников, инженеров), низкая заработная плата ИТ-специалистов, отсутствие четкого распределения обязанностей среди специалистов, а также недостаточное финансирование и ряд других проблем тормозят повышение результативности развития информационных технологий в частности и библиотеки в целом.

Каким нам видится дальнейшее развитие отделов автоматизации в областных библиотеках? С постоянным развитием новых технологий, применяемых в библиотеках,

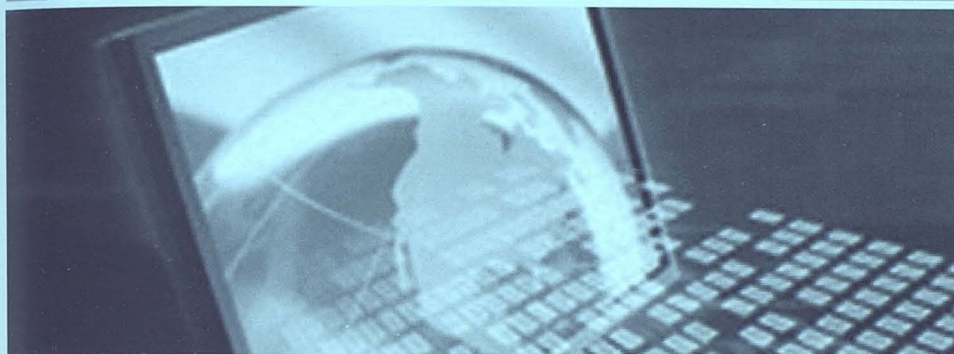
предполагается дальнейшее расширение служб, постоянное повышение квалификации сотрудников. Возможно, библиотеки будут шире привлекать внешних ИТ-консультантов, что вполне закономерно, так как в ИТ-компаниях более квалифицированный персонал.

Современный менеджмент предполагает наличие стратегии развития на долгосрочный период (как известно, бюджет ГУ формируется на 3 года). Здесь важно учесть не только приобретение компьютерной техники, сопровождение ПО, закуп услуг по созданию сайтов (причем с доменными именами типа www.name.kz), услуги по открытию дополнительных эящиков, улучшению каналов связи и другие меры, но и повышение эффективности существующих технологий, повышение уровня автоматизации (недопустимо использование на протяжении нескольких лет только 1-2-х модулей АБИС “РАБИС” в некоторых ОУНБ), решение задач библиотеки путем внедрения современных технологий.

Список источников

1. Редькина Н.С. Внедрение информационных технологий в библиотеках с учетом оценки их эффективности // Библиосфера. – 2011.-1.-С.45-52
2. Редькина Н.С. Службы информационных технологий в научных библиотеках // Научные и технические библиотеки. – 2010.- 11. – С.34-44
3. Анализ деятельности библиотек МК РК за 2010год. – НАБ РК – 2011.
4. Отчеты ОУНБ РК за 2010 год.

№	Наименование библиотеки	Наименование отдела	Штатная численность отдела	Основные функции
1	Актюбинская ОУНБ	Отдел автоматизации библиотечных процессов	Штат - 4 единицы Зав. отделом, Программист, Инженер-техникб, Библиотекарь	Отдел выполняет функции по автоматизации библиотеки и одновременно функции компьютерного зала, с обслуживанием читателей библиотеки.
2	Акмолинская ОУНБ	Отдел автоматизации и новых технологий	Штат - 4 чел Зав. отделом, зав.сектором автоматизации и новых технологий, системотехник, программист	Отдел внедряет и использует в работе новые информационные технологии, комплектует свой фонд электронными изданиями и мультимедийными продуктами, повышает техническую инфраструктуру и обеспечивает бесперебойной работой технологии и оборудования, поддерживает программу РАБИС. К услугам пользователей: Доступ к сети Интернет; Коллекция справочных энциклопедий и словарей на электронных носителях; Сканирование, распечатка, ксерокопирование; Набор и редактирование текста, цветная и черно-белая печать

3	Жамбылская ОУНБ	Отдел автоматизации	Штат- 4 ед: Руководитель отдела, инженер системотехник, программист, программист- библиотекарь	Основные задачи отдела: -своевременное обновление версий используемого программного обеспечения «РАБИС» модуль «Каталогизатор»; -автоматизация библиотечных процессов; -создание электронной базы; -проведение обучающих мероприятий по внедрению информационных технологий Для читателей оказываются следующие информационно-сервисные услуги: -Интернет, -электронное копирование, -прокат технических средств, -запись на электронные носители информации, распечатка и др.
---	-----------------	---------------------	---	---

4	Костанайская ОУНБ	Отдел автоматизации и механизации библиотечных процессов	Штат – 7 ед. Зав. отделом, зав сектором ЭДД, зав. сектором ПО и технического обеспечения, инженер-системотехник, зав.сектором обслуживания пользователей, библиотекар-электроники	Отдел выполняет следующие функции: -установка и сопровождение компьютерной техники и программного обеспечения в отделах библиотеки; -поддержка и администрирование локальной вычислительной сети; -создание совместно с другими отделами библиотеки электронных информационных ресурсов и обеспечение доступа к ним реальным и удаленным пользователям; -оказание методической помощи библиотекам Костанайской области по вопросам информатизации; -обучение персонала библиотек работе с вычислительной техникой и новыми программными продуктами. -информационная поддержка и развитие Web-сайта библиотеки.
---	-------------------	--	--	--

5	Алматинская ОУНБ	Отдел автоматизации	Штат 3 ед.: Зав. Отделом, инженер-системотехник, программист	<ul style="list-style-type: none"> - Поддержка ПО «КАБИС», «Bookspan»; - Пополнение ЭК новыми записями; - Интернет, э-почта для читателей; - Техническое сопровождение массовых мероприятий
6	Западно – Казахстанская ОУНБ	Отдел новых технологий и информационных ресурсов	Штат -6 ед.: Начальник отдела, Инженер–системотехник, Инженер по новым технологиям Специалист отдела -3 ед.	<ul style="list-style-type: none"> - Администрирование локальных вычислительных сетей, серверного и телекоммуникационного оборудования. - Обслуживание компьютерного парка библиотеки, включая подбор, приобретение и учет оборудования и программного обеспечения. - Обучение сотрудников библиотеки работе в программных средах, консультации по работе с компьютерным оборудованием и программным обеспечением. - Поддержка web – технологий, сопровождение и развитие сайта библиотеки и Портала библиотек Западно-Казахстанской области. - Сканирование книг в графических редакторах, -Регистрация в КазНЭБ, проведение тренингов по использованию КазНЭБ для различных целевых групп, - Оказание консультационной помощи библиотекам районов Западно - Казахстанской области - Оцифровка книжного фонда, первичная обработка оцифрованной литературы - Создание и поддержка баз данных цифровых копий печатных изданий из фонда библиотеки и обеспечение доступа к ним. - Обслуживание читателей отдела - Предоставление пользователям Интернет- услуг.
				<ol style="list-style-type: none"> 1. Организация сетевой инфраструктуры библиотеки 2. Автоматизация библиотечных процессов 3. Технологическое сопровождение интернет-комплекса библиотеки 4. Проектирование бюджета потребностей на компьютерную технику, программное обеспечение, периферийных устройств.
7	Карагандинская ОУНБ	Отдел автоматизации	Штат - 4 ед. Зав. отделом, Ст. консультант по новым технологиям Инженер-системотехник - 2 ед.	<ul style="list-style-type: none"> - Работа с автоматизированными программами, - Обеспечение функционирования автоматизированных процессов обслуживания читателей, - Обслуживание библиотечной оргтехники; - Программирование, дизайн и поддержка сайта библиотеки. - Составление презентаций, консультации при работе с электронными базами данных, - Создание БД, оцифровка, сканирование документов, рассылка электронных документов.
8	Северо-Казахстанская ОУНБ	Отдел автоматизации	Штат – 3 ед. Руководитель отдела, Системный администратор, оператор	

№	Наименование библиотеки	Наименование отдела	Штатная численность отдела	Основные функции
9	Южно-Казахстанская ОУНБ	Отдел автоматизации	Штат – 4 ед. Зав.отделом, зав.сектором Интернет, инженер- системотехник, Инженер-программист	- Приобретение оборудования. - Обслуживание в Интернет-классе, - Наполнение Web – сайта, - Рекомендация электронных ресурсов, - Подготовка слайдов и презентаций, сканирование, разработка и печать изданий
10	Павлодарская ОУНБ	Отдел автоматизации	Штат – 2 ед. Зав.отделом, библиотекарь. (В штате нет инженера - системотехника и специалиста по программному обеспечению).	- Обслуживание пользователей библиотеки.
11	Кызылординская ОУНБ	Отдел автоматизации библиотечных процессов	Штат – 5 ед. Зав. отделом, Программист , Библиотекари -3 ед.	- Интернет – услуги для пользователей. -Проведение тренингов для библиотекарей. - Оцифровка документов. - Поддержка РАБИС и оборудования
12	Восточно-Казахстанская областная библиотека	Центр информационно-коммуникационных технологий	Штат: 13 чел., в т.ч.: -Сектор электронной доставки документов -3 ед., -Сектор по работе с Единой информационной компьютерной сетью (ЕИКС) центральных районных библиотек – 3 ед., -Сектор Интернет-зала -4 ед.	Руководитель Центра:организует работу Центра, курирует деятельность всех сотрудников; Главный библиотекарь по электронному обучению: организует работу курсов компьютерной грамотности, е-образования персонала библиотеки и пользо-

вателей; Главный библиотекарь по работе с сетевыми ресурсами: организует актуализацию разделов библиотечных веб-сайтов «интернет-ресурсы», «полезные ссылки», проводит обучающие программы для пользователей;

Сектор электронной доставки документов

Главный библиотекарь: организует работу Сектора, работу дистанционных услуг библиотеки, вовлечение персонала в процесс обслуживания пользователей библиотеки;

Библиотекарь высшего уровня: ведет работу Виртуальной справочной службы, информационное обслуживание абонентов этой службы, реклама услуги;

Библиотекарь высшего уровня: ведет работу Службы электронной доставки документов, информационное обслуживание абонентов этой службы, реклама услуги;

Сектор по работе с Единой информационной компьютерной сетью (ЕИКС) центральных районных библиотек; Главный библиотекарь: организует работу Сектора связь с районными библиотеками – участниками ЕИКС;

Библиотекарь высшего уровня: поддержка веб-сайтов участников ЕИКС, обучение и консультация;

Библиотекарь высшего уровня: курирует работу сотрудников ЕИКС, их обучение и консультация;

Сектор Интернет-зала:

Главный библиотекарь: организует бесперебойную работу Интернет-зала (состояние парка компьютеров, качество доступа к Интернет, дежурство библиотекарей, обучение и консультация персонала и пользователей);

Библиотекарь – администратор веб-портала: развитие веб-портала (разработка нового дизайна, внедрение интерактивных сервисов, обучение персонала по использованию инноваций на библиотечном сайте и пр.)

Библиотекарь – администратор базы данных: обеспечение бесперебойной работы баз данных, своевременное обновление, продвижение среди пользователей, обучение и консультация

Библиотекарь высшего уровня: обслуживание пользователей, обучение и консультация

К НОВЫМ ВОЗМОЖНОСТЯМ через СОТРУДНИЧЕСТВО

В конце прошлого года в Национальной академической библиотеке Республики Казахстан состоялось открытие Виртуального читального зала Российской государственной библиотеки. Оно стало возможным благодаря договору о сотрудничестве с Российской государственной библиотекой и под патронажем Межгосударственного Фонда Гуманитарного Сотрудничества государств – участников СНГ (МФГС).

Ж

а церемонию открытия зала в Астане были приглашены представители государственных органов управления, научная и творческая интеллигенция, библиотекари столицы. Российскую государственную библиотеку представляли начальник отдела поддержки доступа к электронным ресурсам, руководитель проекта «Электронная библиотека диссертаций РГБ» Нина Авдеева, главный специалист отдела Татьяна Блинова и главный технолог Артем Полторыхин.

Гостей мероприятия поприветствовала генеральный директор НАБ РК Жанна Шаймуханбетова.

- Данный проект реализован в рамках инициатив Межгосударственного фонда гуманитарного сотрудничества государств-участников СНГ, которые направлены на стимулирование постоянно действующих механизмов взаимодействия стран СНГ в гуманитарной сфере. Это программы сотрудничества академий наук, библиотек и архивов, циклы радио- и телевизионных программ о культуре государств Содружества, медиафорумы средств массовой информации, кинофестивали и крупные худо-

жественные выставки, издание и взаимный перевод литературы стран СНГ. Открытие Виртуального читального зала электронной библиотеки диссертаций Российской государственной библиотеки в Национальных библиотеках стран СНГ состоялось благодаря мегапроекту «Купола Содружества», который является мощным стимулом для развития межкультурного диалога. Это замечательная возможность доступа казахстанского научного сообщества к богатейшему ресурсу научной мысли, - отметила Ж. Шаймуханбетова.

Генеральный директор НАБ РК в знак уважения вручила гостям из Москвы памятные сувениры и предоставила им слово.

Руководитель проекта Нина

Авдеева свое выступление начала со слов восхищения нашей столицей. «Мы в Астане в первый раз. Город у вас новый, современный. Я бы даже сказала, космический. Спасибо за теплый прием, за подарки», - сказала Н. Авдеева. И, в свою очередь, передала Национальной академической библиотеке РК подарок от генерального директора Российской государственной библиотеки – альбом РГБ.

Российская государственная

библиотека является крупнейшей в Европе, занимает второе место в мире, и по объему книжного фонда (44 млн. единиц) занесена в Книгу рекордов Гиннеса. РГБ обладает уникальной коллекцией диссертационных работ, о которой библиотекарям Астаны рассказали московские коллеги. Здесь хранятся подлинники диссертаций, защищенных с 1944 года – до 1991 года – в СССР и после 1991 года – в Российской Федерации. Сейчас это уже около 900 тысяч томов. Каждый год в РГБ поступает около 30 тысяч диссертаций.

Решение о создании Электронной библиотеки диссертаций было принято руководством РГБ в 2003 году, что позволило решить ряд проблем. Среди них необходимость обеспечения сохранности этой уникальной коллекции и ее доступность для читателей, большая популярность электронного каталога диссертаций, высокая посещаемость читального зала в отделе диссертаций, который находится под Москвой в г. Химки.

На сегодня ЭБД РГБ содержит около 600 тысяч текстов диссертаций и авторефератов. Виртуальные читальные залы РГБ открыты почти во всех регионах России, а также в 10 странах СНГ.

На территории нашей страны доступ к Электронной библиотеке диссертаций РГБ есть в Национальной, с 2008 года, и Национальной академической библиотеках РК, с 2009 года. Кроме того, по собственной инициативе к ресурсу ЭБД РГБ

подключились и другие организации, среди которых КазЭУ им. Т. Рыскулова (2006 г.), Республиканская научно-техническая библиотека, Центральная научная библиотека, Восточно-Казахстанский государственный технический университет.

Также на презентации главный специалист отдела ОПД РГБ Т. Блинова сделала доклад на тему «Антиплагиат – новая услуга Российской государственной библиотеки по проверке текстов на предмет заимствования по Электронной библиотеке диссертаций РГБ». Известно, что одной из составляющих информационной культуры любого специалиста является защита авторского права. И на сегодня и в России, и в Казахстане студенты и аспиранты во время написания каких-либо научных работ прибегают к плагиату. Именно поэтому разработка и активное использование средств выявления плагиата в электронных текстах очень актуальны для академической, научной и учебной среды. Для этого используются специализированные системы, Интернет-сервисы, а также существующие поисковые системы. Проект «Антиплагиат» запущен в марте 2005 года. В РГБ эта система установлена в 2008 году. И на сегодня, по результатам двухгодичной работы, только 16% проверенных работ оказались оригинальными!

В завершении встречи москвичи ответили на вопросы казахстанских коллег. Стороны выразили уверенность в том, что этот проект будет реализован в нашей стране на должном уровне и пользоваться популярностью среди заинтересованных лиц.

«КП» ақпарат

КАКИМ ДОЛЖЕН БЫТЬ САЙТ КАЗАХСТАНСКОЙ БИБЛИОТЕКИ

psdGraphics

Любое создание сайта необходимо начать с вопроса - а для чего собственно мы хотим его создать? Какие цели преследуем? Кто будет основным потребителем информации на нашем сайте? Мы хотим, чтобы нас похвалили из курирующего министерства или чтобы людям было удобно находить нужную им информацию на сайте? Мы хотим, чтобы сайт библиотеки зарабатывал деньги или это не цель, и мы даже боимся такой перспективы? Чтобы помочь вам ответить на эти и другие вопросы и была написана данная статья.

Константин ГОРОЖАНКИН

ОФ «Национальная интернет-премия AWARD.KZ», www.award.kz

Уже более 9 лет в рамках «Национальной интернет-премии» ежегодно выбирает лучшие сайты Казнета. Имеет ряд запущенных проектов, связанных с дистанционными банковскими услугами. Первым в Казнете начал платить за баннера в начале 2000-х, первым вывел на полную окупаемость онлайн-проект в банковской сфере, привёл в страну мобильный банкинг.

История развития интернет-пространства неразрывно связана с сайтостроением, так как основной точкой доступа к электронным ресурсам, уже на первых этапах его развития (локальных коммуникационных сетей, а затем и глобальных) становится сайт. Библиотечная веб-среда формируется одновременно с возникновением библиотечных сайтов (середина 90-х гг. XX в.). При исследовании библиотечных сайтов на страницах периодических изданий и в электронных публикациях детально изучаются и обсуждаются вопросы посещения сайтов, цитирования их ресурсов; проблем корреляции между числом посещений сайтов, их возрастом, доходами организации и численностью персонала; методики программирования

сайтов; учета виртуальных пользователей и обслуживания посредством сайтов; формирования контента библиотечных веб-сайтов и веб-страниц. Поскольку электронная среда очень динамично развивается и изменения в ее топографии происходят весьма активно, то некоторые зарубежные исследователи уделяют большое внимание анализу стабильности или частоте изменения содержания интернет-среды, веб-сайтов и отдельных страниц. Библиотеки активно используют возможности этого виртуального способа предоставления информации для представления себя в сети Интернет, организации доступа пользователей к своим электронным ресурсам. Изначально создание библиотечных

Екатерина БОЙКО

Казахстанский филиал компании CNP Processing GmbH, www.processing.kz

Профессиональный дизайнер, имеет опыт запуска ряда сайтов. В настоящее время в команде проекта Processing.kz, который позволит нашим интернет-магазинам (в том числе и библиотечным) принимать к оплате карточки в Интернете.

сайтов было делом рук библиотекарей-энтузиастов, по ходу дела осваивавших основы HTML. Сейчас уже мало кто помнит браузер Netscape, а между тем первые страницы зачастую создавались с помощью встроенного в него редактора. Со временем появились более совершенные и удобные редакторы, системы управления контентом, да и создание сайта всё чаще поручалось профессионалам-дизайнерам. Работа во внешних сетях как составная часть деятельности любой библиотеки стала вначале вопросом престижа, а затем уже и привычки. Большинство сайтов теперь выглядят внешне привлекательно, порой напоминая глянцевые обложки модных журналов. Вопрос: что за обложкой?

Сайт библиотеки - это ее визитная карточка и точка доступа к ее ресурсам и

услугам. Цель его создания, во-первых, оповещение пользователей Интернет не только о том, что библиотека функционирует, но и мгновенно помочь посетителю определить где, когда, в какое время. Как добраться до библиотеки, как присоединиться к сообществу пользователей библиотеки. Поэтому информация такого рода размещается на главной странице сайта. Или становится доступной через минимальное число "кликов". На главной обычно формулируют цель или миссию сайта, краткое его содержание. Во-вторых, посетитель библиотечного сайта, в первую очередь, захочет узнать о ресурсах библиотеки: новых поступлениях литературы и периодики, компакт-дисках и сетевых доступах к Интернет-ресурсам, более того, выяснить, имеет ли смысл зайти в библиотеку, найдет ли он здесь необходимую информацию. Последнее возможно, если прямо с библиотечного сайта осуществляется поиск в электронном каталоге библиотеки. Если библиотека сама создает ресурсы, например, занимается издательской деятельностью, оцифровкой печатных изданий, то сайт позволяет опубликовать электронные ресурсы собственной генерации. Свободный доступ к профессиональной информации - несомненно, важный фактор устойчивого развития любой библиотеки. Возможность знакомиться с жизнью других библиотек, новым опытом,

новыми технологиями, новыми проектами и программами позволяет решать возникающие проблемы, находить новых партнеров, выбрать верную стратегию развития. Библиотечное сообщество располагает множеством печатных источников информации, которые, к сожалению, имеют ряд недостатков: ограниченную доступность, определяемую тиражом, способами распространения и стоимостью издания, недостаточную оперативность и лимит в объеме предоставляемой информации. Веб-сайты, как виртуальные источники информации, способны решить эти проблемы, так как обеспечивают доступ к размещенной на них информации в любое время, в любом объеме и из любой точки земного шара. В-третьих, посетитель сайта ожидает увидеть точную и полную информацию об услугах библиотеки. Сайт может служить точкой доступа к онлайн-услугам: продление выданных на руки изданий, прием и выполнение запросов в области права, библиографических справок и т.п. Если в библиотеке осуществляются процессы автоматизации, то через сайт можно предложить читателю просмотр электронного формуляра и продление изданий без участия сотрудника библиотеки.

Содержание (контент) сайта должно соответствовать запросам конечных пользователей, поэтому прежде чем

заняться сайтостроительством неплохо было бы изучить, что именно ищет в Интернет ваш пользователь. Возможно, нужно выработать критерии отбора материала для публикации на сайте. Традиционно, например, считается полезной публикация на библиотечном сайте краеведческих материалов. Пояснительная информация желательна для большинства материалов: происхождение материала, события и персоналии, связанные с ним, ссылки на источники и родственные материалы.

Эффективный сайт должен иметь простую для посетителя навигацию, понятные связи,

используемые гиперссылки должны всегда быть активными и верными. Оценка дизайна и иллюстраций сайта носит субъективный характер. Но иногда даже некоторые новые элементы оформления привлекают новых посетителей.

Безусловным требованием к сайту является актуальность контента. Сайт должен быть живым, иметь регулярно обновляемое содержание. Поэтому большинство сайтов имеет разделы "Новости", "Программа мероприятий" и т.п., где публикуется "злободневная" информация. Эти разделы необычайно бы-

Эффективный сайт должен иметь простую для посетителя навигацию, понятные связи, используемые гиперссылки должны всегда быть активными и верными. Оценка дизайна и иллюстраций сайта носит субъективный характер. Но иногда даже некоторые новые элементы оформления привлекают новых посетителей.

стро теряют актуальность и должны активно обновляться, а устаревшие материалы следует перемещать в архив. Сайт может содержать большой объем информации длительного пользования, но обязательно должны присутствовать такие "мобильные" разделы, связанные с главной страницей сайта. Неплохо на главной указывать ссылки на новые или обновленные материалы сайта. Надо стремиться периодически обновлять всю

нестатичную информацию, иногда перемещать часть содержания в другие разделы сайта. Эти процедуры следует включать в планы управления сайтом.

Веб-сайт - это инструмент, предназначенный для пользователя. Поэтому важно, чтоб он был не только полезным, но и удобным и привлекательным. И, конечно, надо стремиться общаться с пользователем, предоставлять средства обратной связи, он-

лайн-анкеты, возможность комментировать функционирование сайта и/или отдельные материалы. Замечательно, если удастся привлечь пользователей к созданию контента. При этом пользователь вправе рассчитывать на реакцию со стороны редакторов сайта: получать ответы на свои вопросы, видеть, как учитывается его мнение и пожелания.

Одним из принципов качественного сайта является его многоязычность. Цитата: "Качественный веб-сайт должен обеспечивать минимальный уровень доступа к информации более чем на одном языке". Но, коллеги, эта задача архитрудная, требуется участие специалиста, способного переводить разножанровые тексты. Плохой перевод - хуже, чем отсутствие перевода. Ограничимся рекомендацией использовать значки, иконки, смайлики и т.п. элементы знакового языка.

Рекомендуется поддерживать на своем сайте связи и взаимодействие с другими, близкими по тематике сайтами. При этом следует соблюдать права интеллектуальной собственности.

Наконец, существует целый ряд технических требований к сайтам, но предъявлять их следует к создателям системы сопровождения сайта. Стоит позаботиться о сохранении материалов, размещаемых на сайте, чтобы в критической ситуации была возможность восстановить

информацию.

Моделирование содержательной части библиотечного сайта должно соответствовать следующим принципам:

1. Системности, действует на нескольких уровнях: а) моделирование сайта в целом предполагает соединение ряда подсистем – программную (совокупность программ для поддержки сервисов и служб портала); ресурсную (совокупность предоставляемых информационных ресурсов, т.е. продуктов и услуг) и пользовательскую (внутренние и внешние пользователи). б) моделирование содержательной части сайта предполагает несколько этапов – информационный дизайн (информационная структура сайта и его архитектура) и лингвистический дизайн.

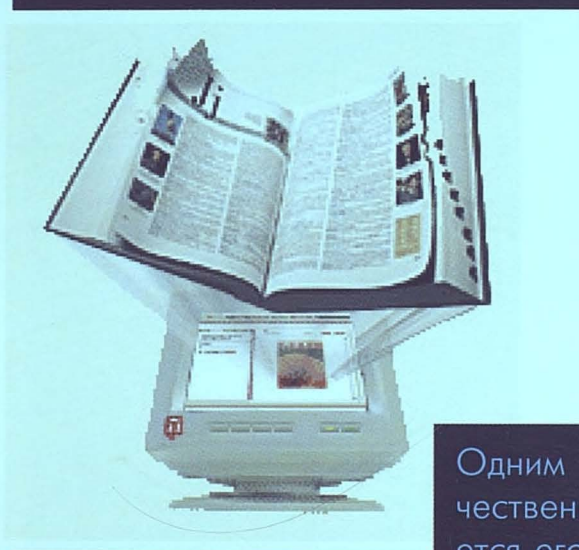
2. Целенаправленности содержательной части сайта, которая предлагает подчинен-

туры определенной цели создания сайта. Но для сохранения и усиления основного процесса, ведущего к цели, должен работать постулат выбора элементов информации, а также разделов и подразделов информационной структуры в соответствии с целью и задачами конкретной библиотеки.

3. Структурированности, иерархичности (или много-

вития, дополнительности и поэтапности моделирования сайта - невозможно на первых этапах моделирования предусмотреть весь круг проблем, связанных с созданием сайта, так как библиотечному сайту свойственны характеристики интернет-среды (некоторая неопределенность и динамичность развития).

Говорить на эту тему можно достаточно много, но лучше приступить к конкретике - ниже в таблице представлены рекомендации для сайтов библиотек Казахстана. Здесь полная исчерпывающая информация. Также определены разделы и под-

Одним из принципов качественного сайта является его многоязычность

уровневости) и типизации информации на сайте – эти принципы необходимы для обеспечения взаимосвязанности составляющих сайт разделов и подразделов и целостности информационной структуры (или содержательной части сайта).

4. Преимущества, предполагает сохранение наработанного опыта конкретной библиотеки, ресурсов и средств.

5. Непрерывности раз-

разделы, обязательные для любого библиотечного сайта и факультативные, присутствие которых определяет спектр деятельности библиотеки. Учитывая, что любое дело сегодня должно приносить деньги, на голом энтузиазме редко получается сделать что-то красивое и нужное, даны рекомендации по монетизации сайта (см. последний столбец – разделы, которые можно сделать платными).

Информационная структура сайта	Обязательные разделы	Факультативные разделы	Разделы, которые можно сделать платными
О библиотеке	+		
Историческая справка		+	
Общая информация	+		
- администрация	+		
- структурные подразделения	+		
- фонды, читальные залы, система каталогов и картотек, СПА	+		
- выставки		+	
- информационно массовые мероприятия		+	
Новости. События	+		
Текущие новости библиотеки	+		
Мировые новости на тему чтения и библиотек		+	
Новости страны и мира на темы волнующие общество		+	
Архив (сгруппированные по темам или датам)		+	
Научно-исследовательская деятельность		+	
Проекты. Программы		+	
Конференции		+	
Образовательная деятельность		+	
Информация о различных уровнях образования:		+	
- высшее профессиональное;			
- дополнительное (повышение квалификации);			
- поствузовское (аспирантура);			
- самообразование			
Образовательные ресурсы (учебные программы; материалы учебного назначения; электронные учебники, учебные и методические пособия в различных форматах; БД учебного назначения (электронные картотеки, ориентированные на учебные курсы).		+	
Издательская деятельность (проспекты изданий)		+	+
Читателям			
Режим работы	+		
Правила пользования	+		
Прейскурант на платные услуги, продукты	+		
Информация о предоставляемых услугах (бесплатных и платных)	+		
Ресурсы:			
Продукты	+		
ЭК и БД	+		
Электронная библиотека		+	+
Полнотекстовые БД		+	+
Списки указателей		+	
Справочные ресурсы		+	
Путеводители по ресурсам Интернет		+	
Электронные издания и публикации библиотеки		+	+

Услуги			
ЭДД		+	+
Виртуальная справка		+	+
Библиографическая Интернет-справка		+	+
Расылка информации (новости и т.д.)		+	+
Оцифровывание книг по заказу пользователей		+	+
Заказ электронных вариантов книг (диссертаций и пр.) из других библиотек		+	+
Сервисная информация			
Поисковые системы			
– поиск по сайту	+		
– в ЭК и БД (собственных и	+		
– корпоративных систем)			
– в Интернет		+	
Обратная связь:	+		
– контактная информация	+		
– эл. почта	+		
– гостевая книга		+	
– форум		+	
Карта сайта	+		
Ссылки		+	
Статистика	+		
– счетчики (поисковых и статистических систем)	+		
– собственный автоматический		+	
– подсчет (использование ресурсов и т.д.)			
– данные открытых счётчиков (гугл аналитикс)		+	
Расылка библиотеки по подписке читателей:			
– общая новостная информация		+	
– уведомление о появлении		+	+
– выбранной читателем книги в фондах			
– обновление фондов с перечнем поступлений			
Личный кабинет читателя:		+	
– Блок авторизации (ввода логина и пароля)		+	
– Блок интересов читателя и подписки на соответствующие рассылки (как платные, так и бесплатные)		+	+
– Блок подписи на платные услуги		+	
– Раздел оплаты (с возможностью оплатить пластиковой карточкой, электронными деньгами, sms-оплата, наличными в библиотеки при получении бумажных материалов)		+	
– Блок выбора платных услуг («корзина покупателя»)		+	
– История заказов читателя		+	
– Предоставление читателю информации «что ищут другие пользователи с такими же интересами как у него»		+	
Языковые версии	+		
– Казахская	+		
– Русская	+		
– Английская		+	
Знак копирайта	+		
Баннеры		+	+

Кітапханадағы ақпараттық технологиялар: **ДАМУ КӨЗДЕРІ**

Бибігүл ШАФИЕВА,
А. С. Пушкин атындағы
Шығыс Қазақстан облыстық
әмбебап ғылыми кітапханасы
директорының орынбасары

Соңғы жиырма жыл көлемінде кітапханалар екі жүз жыл бойы еленбеген өзгерістерге тап болды. Бұған себеп – ақпараттық технологиялардың дамуы, олар мына басымдықтармен ерекшеленеді:

– ақпарат іздеудің жоғары жылдамдығы мен халыққа жедел қызмет көрсету;

– басқа кітапханалардың және Интернет ресурстарын пайдалану арқылы ақпарат кеңістігін кеңейту;

– сұраныстарды барынша қанағаттандыру, сөйкесінше

тапсырыстардың орындалмау деңгейін барынша төмендету;

– құжаттарды аз шығынмен бірнеше мәрте пайдалану;

– бір құжатты бірнеше пайдаланушының қатар пайдалану алуы;

– ақпараттың жаңа түрлерін ұсыну – баспа түрімен қатар, бейне материалдар, мультимедиалық басылымдар, Интернет ресурстары;

– сапалы заманауи қызметтерді енгізу және жаңа сәттегі тұрғындарды тарту;

– білім толықтырып, кітапханашылардың кәсіпқойлығын жетілдіру;

– кадр мен қаржыны тиімді пайдалану;

– кітапхананың тиімді дамуы: кез келген уақытта ақпаратты шұғыл, сапалы өрі адамға қолайлы түрде ұсынудың жаңа мүмкіндіктері.

Жылдамдық, шапшаңдық, хабардар болу, электронды сауаттылық – жетістіктің маңызды факторлары. Осындай оң қасиеттерді қамтыған кітапханалар ақпарат пен жаңа білімнің нағыз орталығына айналды. Әлемнің таңдаулы

кітапханалары заманауи ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы халыққа ақпараттық қызмет көрсетуде алдыңғы қатарға шықты. Біз осыған өз кітапханамыздың тәжірибесінен көз жеткіздік.

Кітапханамыз ақпараттық технологияларға алғаш рет 1992 жылы қол жеткізді. Сол тұста біз электронды каталог құрып, оның карточкалы каталогқа қарағанда әлдеқайда шапшаң екендігін байқадық. Өзіндік арна тапқан игі бастамамен тоқталу мүмкін емес еді. Ең алғашқы ірі жетістіктің бірі – Интернет залдың ашылуы. Содан бері 13 жыл өтті. Осы уақыт аралығында біз өзіміз меңгеріп, түрлі жас ерекшелігі мен әлеуметтік жағдайдағы мыңдаған азаматтарды компьютерде жұмыс істеу мен Интернетті пайдалануға тәлімгерлік еттік.

Біз үнемі Интернетті оқып-біліп, оның серпінді дамып келе жатқан сервистерін меңгеру үстіндеміз. Біздің әртәжірибеміз Интернеттің қаншалықты қуатты ақпараттық ресурс екендігін дәлелдей түседі. Яғни, бұл –

түрлі елмен және континенттегі адамдармен ой жылдамдығы арқылы хат-хабар алмасу. Бұл – Кім, Қайда, Не және Қалай қызмет атқаратындығы жайлы мәлімет беретін ақпарат көзі. Бұл – қашықтан оқуға мүмкіндік. Тағысын тағы... Сондықтан, біз үшін Интернет халыққа ақпараттық қызмет көрсетудегі тұрақты ресурсқа айналды. Енді ақпарат іздеуде баспа және мерзімді басылымдармен бірге: электронды каталог, мультимедиалық энциклопедиялар мен анықтамалықтар, электронды кітаптар мен дерекқорлар және ғаламдық ақпарат желісі – Интернет кіреді. Мәселен, пайдаланушылар тапсырысы бойынша біз пайдаға жаратушы қазандықтар (котлы-утилизаторы); көп деңгейлі гараж құрылысы; витраждарды орнату технологиясы; фаянс, саздан жасалатын бұйымдар жайлы материалдарға қол жеткіздік. Сонымен бірге, кітапхана ұжымы Елбасымыздың осы жылғы Қазақстан халқына арнаған «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» атты Жолдауында ұсынылған әлеуметтік жаңғыртуға байланысты жоспарын іске асыруға атсалысады.

Кітапханалар жұмыс орнын құру, іс-шаралардың ашық өтуі, мемлекеттік бағдарламаларды жүзеге асыруда үкімет пен жергілікті қоғамдастықтың көмекшісі болуы тиіс. Біз он жыл бойы Мемлекеттік қызметшілерді қайта даярлау және біліктілігін арттыру жөніндегі өңірлік орталықпен бірлесіп қызмет атқарудамыз. Ай сайынғы тре-

нингтеріміз мемлекеттік қызметкерлерге Интернеттен ақпарат іздеуге, шетелдіңе-үкімет тәжірибесімен танысуға, мемлекеттік онлайн қызметтің мәнін түсінуге жол ашады. Барлық оқырмандарымыз Интернетті күнделікті 30 минут ақысыз пайдалана алады. Интернет пен компьютерде жұмыс істеу қиын тиетін адамдар үшін біз ақысыз тренингтер мен ақпараттық семинарлар ұйымдастырамыз. Мұндай тәжірибе кітапханаға тұрғындардың жаңа санаты – мамандарды тартуға септігін тигізеді. Сонымен кітапхана педагог, дәрігер, заңгер, бизнесмендер үшін кәсіби біліктілік арттыруда әрі өндірістік мәселелерді шешуде таптырмас серіктес болады.

Ақпараттық-коммуникативтік технологиялар білімі мен құқықтық сауаттылықты жетілдіру, әсіресе, ауыл мамандары үшін аса қажет. Бұл орайда, кітапхана қызметі – баға жетпес қазына. Белгілі мәселе төңірегінде заң қажет болса, оның толық мәтінін электронды түрде жеткіземіз. Жаңа жабдық сатып алғыңыз келе ме, серіктес немесе ауыл шаруашылық өнім өткізу нарығын іздейсіз бе – кітапхана аталған ұйымдардың веб-сайттарын Желіден тауып, шұғыл электронды түрде хабарласуға жәрдем береді. Бүгінгі күні мұндай мүмкіндік орталық аудандық кітапханалардың Бірыңғай ақпараттық компьютерлік жүйе (БАКЖ) жобасына қатысушы – орталық аудандық кітапханаларда да бар. Біздің ауылдық әріптестеріміз де Интернеттен

ақпарат іздеу, тұрғындарды электронды оқыту тәрізді қашықтан қызмет түрлерін ұсынады.

Қазіргі уақытта жергілікті үкімет органдары облыстық және орталық аудандық кітапханаларды Интернетпен қамтамасыз етуге мақсатты қаражат бөліп, біздің осы саладағы идеямызға қолдау көрсетуде. Біз үшін бұл – үлкен жетістік. Билік е-үкімет бағдарламасында кітапхананың тұрғындарды оқыту мен ақпаратқа қол жеткізуіндегі және билік пен халықты байланыстырушы серіктес ретіндегі орнын бағалады деп түсінеміз.

Қажетті нәрсеге тәулік бойы қол жеткізу әркімнің арманы емес пе?! Ақпараттық технологиялар кітапхананың тұрғындарға 24 сағат бойы қызмет көрсетуіне мүмкіндік береді. Ол үшін өз кітапханаңыздың виртуалды образы – веб сайт құру қажет. Біздің веб-сайт (<http://www.pushkinlibrary.kz>) қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде қызмет көрсетеді. Веб-каталог арқылы адамдар кітапханада қандай әдебиеттер бар, жаңа түсімдер мен мерзімді басылымдар жайлы ақпарат алады. «Кризис-менеджмент» бөлімінен әр азамат ғаламдық дағдарыс мәселесін шешуге байланысты нақты ұсыныстаба алады. «Виртуалды анықтама» қызметі тұрғындардың көз келген сауалына жауап береді, ал құжаттардың электронды жеткізілімі тапсырылған мақаланың көшірмесін ұсынады. Сонымен қатар кітапханамыздың өз қорымен шектелмей, басқа

қалалар мен елдердің кітапханаларындағы материалдарды да ұсыну мүмкіндігі бар.

Сапалы веб-сайт кітапхана ресурсы мен қызметін кез келген уақытта жетілдіре түсетін перменді жарнамалық құрал болып табылады. Бұған кітапханашының қатысуы міндетті емес. Бұл – алдағы іс-шаралар мен сайыстар жайлы мәлімет беретін жаңалықтар мен хабарландырулар. Бұл – кітапханаға келіп түскен көрнекті кітап жарнамасы. Бұл – өзекті толық мәтінді материалдар. Мәселен, біздің сайттан ақысыз тренингтер туралы мәлімет алып, кітапханаға келмей-ақ қажетті курсқа жазылуға болады. Сонымен қатар Елбасы Жолдауларының толық мәтініне немесе ағымдағы жылдың айтулы күндер тізбесіне қол жеткізуге, жіберілім тізіміне жазылып, кітапхананың жаңа ресурсы мен қызметі жайлы үнемі мәлімет алуға мүмкіндік беріледі.

Кітапхана веб-сайты арқылы пайдаланушылар ортасын барынша кеңейтуде. Бұл нақты бір қала мен ауыл тұрғындары ғана емес, өзге ел азаматтарының да үлесінде. Мәселен, біздің сайтта (<http://www.pushkinlibrary.kz/>) 59 шетел өкілдері кіргендігі тіркелген. Олар: АҚШ – 1147 веб-кірушілер; Ресей – 933; Украина – 156; Кувейт – 67; Германия – 52; Беларусь – 35; Қытай – 23 т.б..

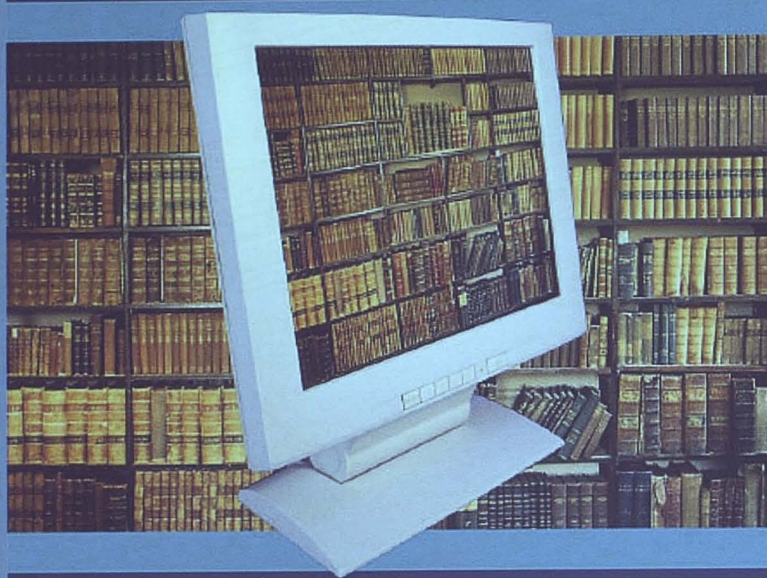
Интернет – өте ауқымды ресурс әрі ол үнемі даму үстінде. Бүгінгі күні онда әр адам өз ақпаратын орналастыра ала-

ды. Сондықтан Интернетті «әлемдік қоқыс жиынтығы» деп атау кездейсоқ емес болар. Мұнда деректер өте көп, бірақ оның қаншалықты шындыққа жанасатындығы күмән туғызады. Қайталанатын ақпараттар да аз емес. Ол: бір ақпарат-парақты бірдей үлестірген БАҚ веб сайттары және кәдімгі плагиат – кейбір интернет пайдаланушылардың өз сайтына басқа сайт немесе электронды оқулықтардың материалдарын сол қалыпта орналастыруы. Осының салдарынан адамдарға өз тақырыбы бойынша сапалы ақпаратты айқындау қиындық тудырады. Бұл жағдайда да кітапхана өз шешімін ұсынады. Мысалы, біздің сайттағы «Интернет-ресурстар» бөлімінде веб сайттар барынша сұраныстағы салалар бойынша жүйеленген. Әр веб-сайт сапасы мен нақтылығына көз жеткізілген соң ғана тиісті тақырыптық топтамасына орналастырылады.

Ақпараттық технологиялар кітапхананың көптеген өзекті мәселелерін шешуге жәрдемдеседі. Мысалы, ақпараттық ресурсты дамыта отырып қаражат үнемдеу: кітапханалардың аздаған қаржыларын біріктіріп, бағалы, барынша сұраныстағы толық мәтінді дерекқорларға жазылып, оны бірлесіп пайдалану. Жиынтық веб-каталогын құрап, кітап пен мерзімді басылым ресімдеуді кітапханаларға бөлу арқылы адам ресурсын да үнемдеу. Ал бірнеше ресурстарды (қаржы, қор, интеллект) біріктіру аса құнды интернет-

жобалар жасауға септігін тигізеді. Мәселен, мұражай, мұрағат, өңір кітапханаларының материалдары енетін «..... облысының ескіліктері» веб-порталы. Канада, Германия, Норвегияда өткен кәсіби кездесулерде біз осы іспеттес бірлескен жобалардың куәгері болдық. Олардың білім беру ісі, ғылыми зерттеулерге баға жетпес үлес қосып, жастарды патриоттыққа жұмылдыратыны сөзсіз. Ең бастысы, өңіріміздің тарихы қазақстандықтар және әлемнің көз келген түкпіріндегі азаматтар үшін қол жетімді болмақ.

Қаласақ та, қаламасақ та біз техникалық прогреске шектеу қоя алмаймыз. Бұл шынайы даму: саз тақтайша, папирус, кейіннен Гуттенберттің өнертабысынан шыққан баспа кітап, ал бүгін компьютерлік технология туындысы – электронды кітап пен Интернет. Сондықтан, ақпараттық технологияларды енгізу – кітапхананың өзекті міндеті және ол болашақ кепілі. Осыған сәйкес, заманауи кітапханашы да екі мамандықты қатар алып жүруі тиіс: а) кітапханашы және б) веб сайт құру, блог жазу, электронды оқыту жаттықтырушы т.б. дағдылары бар Интернетті жетік пайдаланушы. Сондықтан, ақпараттық технология мәселелері кітапханашыларға үздіксіз білім беру бағдарламасына міндетті түрде енгізілуі тиіс. Бұл – тек теориялық сабақпен ғана шектелмей, оған қоса еліміз бен шетелдердің көшбасшы кітапханаларынан тәжірибеден өту,

халықаралық конференциялар мен семинарларға қатысу деген сөз.

Айта кететін жайт, қазақ тілді кітапханашы үшін осы тақырыпта ана тілінде қажетті ақпараттардың тапшы болуы жағдайды қиындатып отыр. Сол себепті, арнайы мамандарды шақырып, ақпараттық технологиялар бойынша мемлекеттік тілде өз оқу/дәрістерімізді өткізгеніміз жөн. Сонымен бірге, осы тақырыпта мемлекеттік тілде өзіміздің ғылыми-зерттеу еңбектерімізді, іс-тәжірибелеріміз жайында құралдар шығарып, отандық кітапхана ғылымын жаңаша дамытуға өз үлесімізді қоссақ, барлығымыздың игілігімізге қызмет етері сөзсіз.

Сонымен,

– кітапханалардың өзгеретіні сөзсіз – ақпараттық техно-

логиялар «компьютерге дейінгілерді» шеттетеді немесе оларды белсенді түрде жаңартады. Албұл–техникалық прогресстің дамуының шынайы көрінісі;

– жаңа технологияларды пайдалану кітапхана қызметіне түбегейлі өзгеріс енгізеді: кітапхана үдерістерін автоматтандыру; электронды басылымдар; шексіз ресурстар мен пайдаланушылар (кітапхана әлем ресурстарын пайдаланады, бүкіл әлем пайдаланушылары – кітапхана веб-сайты арқылы оның ресурсына қол жеткізеді), интерактивті қашықтық қызметтер;

– технологиялардың дамуы кітапханаларды еріксіз кооперация мен бірлестікке мәжбүрлейді, ол әлемдегі ғаламдық кәсіби ынтымақтастықты нығайтуға әсерін тигізеді;

– кітапхананың электрон-

ды жұмыс стилі кітапханашы мамандығы алдына жаңа талаптар қояды. Осыған сәйкес, штатта IT-мамандар, веб-дизайнерлер пайда болып, ал кітапханашы қағазсыз яғни, түрлі ақпаратты сандық ортада жұмыс істеуге көшеді;

– ақпараттық технологиялар нәтижесінде кітапханалар дамудың жаңа сатысына көтеріледі: әдебиеттерді сатып алудан – оларға қол жеткізуге дейін, нақтыдан – виртуалды қызметке дейін.

Қорыта келе, кітапхана ғаламдық және технологиялық дамудың жетістіктерін пайдалана отырып, оның қиындықтарын да бастан кешіреді. Оның ішінде этикалық тұрғыдағы жағымсыз мәселелер: авторлық құқық, мәліметтер қауіпсіздігі, ақпараттық кеңістіктің шамадан тыс көбеюі, т.б.. Бұл мәселелерге қазірдің өзінде де баса назар аударылуда. Технологиялар кітапхана үдерістеріне барынша ауқымды және терең енетін болады: ақпараттық қызметпен байланысты сыртқы (пайдаланушылармен жұмыс) және ішкі (сандық мәліметтерді сараптау мен өңдеу тәрізді) кітапхана істері. Сонымен, болашақта кітапхананың мәні мен келбеті ақпараттық технологиялардың эволюциясына тәуелді. Ал ақпараттық технологиялар жетістіктері мен кітапхана миссиясының үйлесімді ұштасуы, бізге, яғни кітапхана мамандарына тікелей байланысты.

Айгуль КАСЫБАЕВА,
заведующая информационно-библиографическим
отделом Карагандинской областной универсальной
научной библиотеки им. Н.В.Гоголя

ВИРТУАЛЬНЫЙ ДИАЛОГ с читателем

История виртуального общения нашей библиотеки с пользователем в рамках «вопрос-ответ» началась с тех пор, как появился первый электронный ящик ОУНБ в 1998 году.

Особо продвинутые юзеры присылали свои вопросы, а мы старались ответить на все. Сейчас с массовым появлением профессиональных библиотечных служб выработаны правила при приеме запросов. Наша служба «Виртуальная справка «Спроси библиографа» функ-

ционирует в рамках информационно-библиографического отдела. Ее деятельность осуществляют два отдела: на запросы пользователей отвечают библиографы, техническую и дизайнерскую поддержку проекта осуществляет отдел автоматизации. Официально

страница нашей Виртуальной справки выставлена на сайте с 2008 года, но она уже входит в число пяти казахстанских библиотек в разделе «INFOLO-OK» Виртуальные справочные службы на авторитетном и известном российском портале Library.ru.

Поиск библиографической информации ведется, главным образом, в электронном каталоге и библиографических БД Карагандинской ОУНБ, при сложных поисках используются библиографические БД РГБ, ИНИОН, электронные каталоги КЦКК, КазНУ им. Аль-Фараби, ЦНБ МОН РК, РНБ и др. Это ресурсы, информационная ценность которых уже доказана многократным и эффективным их использованием в поисковой деятельности нашего отдела.

Мы используем в основном самые простые технологии, не имея специального программного обеспечения. Технология работы такова: прием вопросов на специальный адрес виртуальной службы библиотеки spravka@karlib.kz и рассылка ответов на электронный адрес пользователя, с последующим выставлением архива вопросов-ответов на сайте. В основном в качестве ответа на запрос мы предлагаем списки литературы по теме, за исключением фактографических запросов. Не предоставляются полнотекстовые материалы, только ссылки, если они есть

в сети или информация о возможности заказа электронных копий со ссылкой на страницу ЭДД библиотеки с условиями доставки и оплаты. Здесь Виртуальная справочная служба выступает идеальной средой для развития услуг электронной доставки документов (ЭДД). Завершает список приглашение записаться в библиотеку, в соответствующий теме запроса отдел, конечно, если пользователь живет в черте города.

Рассматривая тему виртуального справочного обслуживания, хочется отметить, что именно в этом виде деятельности, как ни в каком другом, необходима уверенная ориентация специалиста-библиографа в сети. Специалисты-библиографы нашей библиотеки, имея богатый традиционный опыт библиографических разысканий, используют и значительные преимущества веб-ресурсов. Наша профессиональная картина мира достроена новыми структурами, где Интернет как инструмент профессиональной деятельности, а его ресурсы как естественная составляющая СБА заняли свое заслуженное место.

Существенным преимуществом работы виртуальной службы является получение параллельного продукта – богатого набора ссылок найденных ресурсов, являющегося, по сути, частью электронной составляющей СБА библиотеки. По мере накопления ответов на запросы также формируется дополнительный информационный продукт – База Данных выполненных запросов по ВСС

в дополнение к традиционному архиву выполненных справок.

Еще одним преимуществом развития ВСС в библиотеке является привлечение реальных пользователей в библиотеку. Для того, чтобы поработать с предложенными источниками в некоторых случаях виртуальные пользователи приходят в библиотеку и становятся реальными читателями.

Дальнейшие перспективы развития виртуальной справки в нашей библиотеке мы видим не только в том, чтобы иметь собственную справочную службу, но и участие в корпоративном объединении ВСС библиотек Казахстана. Так, в российском библиотечном сообществе в последнее десятилетие сформировались и успешно работают несколько корпоративных ВСС: «1-ая Виртуальная справка» на уже упоминавшемся выше портале Library.ru, Виртуальная справочная служба библиотек Кемеровской области и Омская виртуальная справка. И это вступает в полное соответствие с общемировой тенденцией развития виртуального справочного обслуживания. Думаем, что и библиотеки Казахстана будут объединяться, когда поймут, что в одиночку работать на виртуальном справочном поле накладно.

Таким образом, виртуальная справочная служба выступает как современный эффективный вид информирования пользователя о документе, как обучающая среда и как среда для развития комплекса библиотечных услуг.

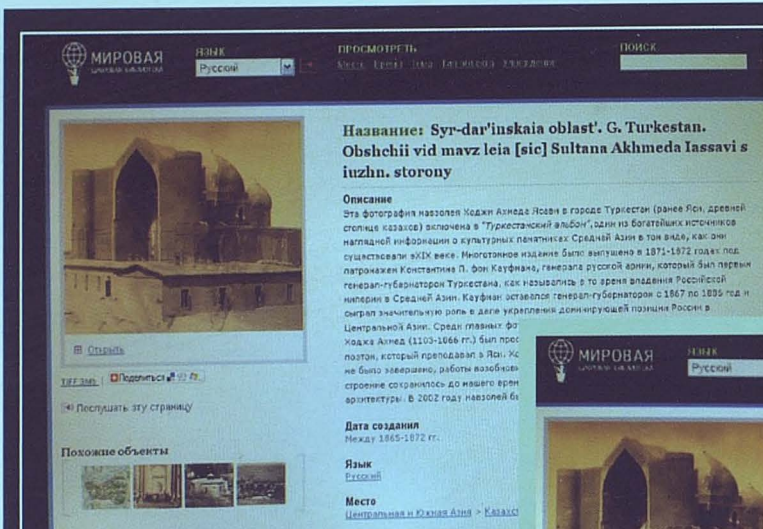
WORLD
DIGITAL LIBRARY

МИРОВАЯ ЦИФРОВАЯ БИБЛИОТЕКА

- точка доступа к мировому культурному наследию

Мировая Цифровая Библиотека (www.wdl.org) является совместным проектом Библиотеки конгресса США, ЮНЕСКО и 64 партнеров из 41 страны, число которых с каждым годом увеличивается. В списке главных спонсоров проекта - крупные компании Google и Microsoft, а также широко известные международные Фонды Катара и Карнеги. 21 апреля 2009 года в штаб-квартире ЮНЕСКО произошло историческое событие - открытие электронного ресурса, обеспечивающего доступ к уникальным произведениям литературы, культуры и архивам всего мира.

каждого из них — количество объектов библиотеки. Выбор региона означает просмотр списка принадлежащих ему цифровых экспонатов.

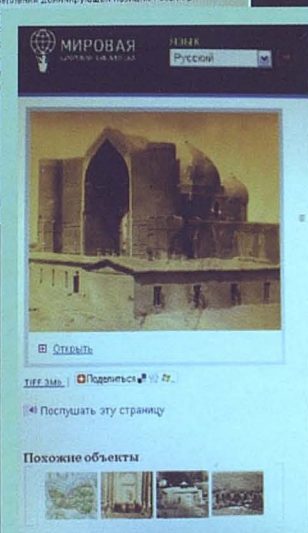
Можно отобрать документы, которые относятся к определенной эпохе, или экспонаты

одного типа (рукописи, книги, карты, фотографии). Для каждого региона представлен список учреждений, представивших цифровые экспонаты (библиотеки, музеи, архивы). Этот параметр тоже можно использовать для ограничения поиска. Кроме поиска документов по карте, пользователям сервиса доступен обычный поиск по названию и ключевым словам. В результате этого будет сформирован список найденных документов. При желании пользователь может уточнить запрос, задав дополнительные параметры, например, место, время, тему или тип искомого документа.

В связи с официальным открытием МЦБ в адрес Национальной академической библиотеки РК поступило предложение об участии в этом проекте. На рассмотрение экспертной группы МЦБ, специалистами библиотеки был подготовлен и выслан список из 43 книг, которые размещены в элек-

Автором идеи создания Мировой Цифровой Библиотеки является Директор Библиотеки Конгресса США Джеймс Биллингтон (James Billington), в октябре 2007 года принимавший участие в запуске прототипа веб-сайта мировой библиотеки в Париже. Проект призван оказывать содействие международному и межкультурному взаимопониманию, а также предоставлять максимально широкий доступ к культурным ресурсам разных стран. МЦБ работает на семи языках — английском, арабском, испанском, китайском, португальском, русском и французском. Виртуальные экспонаты в ней представлены на 40 языках. Для первой фазы проекта оцифровано около 1200 документов, в том числе рукописные и печатные книги, журналы, фотографии, аудиозаписи, старые кинохроники. Тематика объектов простирается от арабских математических текстов до японского романа "Гэндзи моногатари". Документы можно смотреть постранично, увеличивать и уменьшать изображение, некоторые объекты доступны для скачивания.

На главной странице размещена карта мира, с помощью которой можно провести поиск экспонатов. На ней указаны названия географических регионов и для

тронном фонде Казахской национальной электронной библиотеки (www.kazneb.kz). В список вошли редкие книги, изданные до 1915 года, которые представляют лучшие образцы письменного культурного наследия.

Среди них можно отметить произведение известного древнетюркского поэта, Кожы Ахмеда Яссауи «Диуани Хикмет», которое является одним из древнейших тюркоязычных памятников, а также ряд других произведений таких, как «Китабу Жами ир румуз», «Мухтасар аль-уикая фи-ль масаиль аль-хидая», в которых представлены нормы и законы ислама X века, географические и исторические документы о результатах экспедиций в 1879-1880 годах на территории Центральной Азии. Экспертная комиссия МЦБ отобрала 17 названий из представленного списка. В самое ближайшее время полные тексты этих документов будут представлены на всеобщее обозрение.

Сотрудничество казахстанской стороны с авторами проекта МЦБ успешно продолжается. В рамках Соглашения о сотрудничестве с Мировой Цифровой Библиотекой НАБ РК была приглашена в качестве участника конференции Всемирной Цифровой Библиотеки (WDL), которая состоялась 21-23 июня в Библиотеке Конгресса в Вашингтоне, США. Мне посчастливилось принять участие в ее работе.

Джеймс Биллингтон и Зауре Амерханова

С приветственным словом конференцию открыл директор Библиотеки Конгресса США Джеймс Биллингтон. В ходе заседания участники сделали обзор коллекций культурных сокровищ в партнерских странах, ознакомились с задачами и условиями участия в проекте. В рамках конференции состоялось заседание представителей библиотек и других учреждений культуры из стран СНГ для обсуждения участия в проекте «Мировая цифровая библиотека». Обсудили вопросы о передаче цифровых копий книг, рукописей, карт и других материалов, отражающих богатое культурное наследие каждой из этих стран.

Первая встреча партнеров МЦБ произвела на меня огромное впечатление. В ней принимали участие 72 организации из 46 стран мира. Каждая из них внесла свой вклад в создание коллекции сокровищ мировой культуры, способствуя, таким образом, укреплению межкультурных связей и взаимопониманию.

Участие в проекте МЦБ дает нам возможность предоставить

информацию о своей стране, и, как каждый из участников, мы заинтересованы в том, что бы наша страна была представлена в полной мере. Этого можно достичь совместными усилиями всех библиотек страны. Я более чем уверена в том, что в каждой библиотеке страны имеются документы, в том числе рукописные и печатные книги, журналы, фотографии и другие материалы, которые достойны войти во Всемирную сокровищницу культур. Национальная академическая библиотека РК на базе своего действующего центра оцифровки, позволяющего подготовить высококачественные цифровые изображения, может взять на себя цифровое преобразование, создание метаданных и комплектование материалов в Мировую Цифровую Библиотеку.

В завершение, хотелось бы призвать все библиотечное сообщество Казахстана принять участие в данном проекте и способствовать представлению культурного достижения нашего народа мировому сообществу.

Зауре АМЕРХАНОВА,
заместитель руководителя Службы
управления электронными ресурсами НАБ РК

Эльмира КИРЕЕВА,
Информационно-ресурсный центр
Генеральное Консульство США, Алматы

ЭТО ВПРАВЕ ЗНАТЬ КАЖДЫЙ

На самом деле, хочется спросить, почему американские библиотеки везде хотят участвовать... Что их делает такими активными? Ведь по своему статусу и финансовому положению они находятся в таком же положении, что и их коллеги в других концах земного шара.

Возможно, это связано с истинно американской приверженностью к соблюдению прав граждан. А библиотеки – это именно те институты, которые, прежде всего, отстаивают одно из существенных прав граждан – право знать. И американские библиотеки традиционно настолько серьезно к этому относятся, что еще в тридцатые годы прошлого столетия Американская библиотечная ассоциация (ALA) учредила «Библиотечный билль о правах». А в 21 веке Ассоциация формулирует свою позицию в отношении е-правительства, которую публикует в своих документах и своем сайте.

В статье Президента Американской библиотечной ассоциации в 2001 – 2002 г.г., члена Форума национальных проблем Нэнси Краних во «Введении к вопросу е-правительства», опубликованному на сайте Ассоциации 27 июня 2008 г., а точнее в

части под названием «Руководство Американской библиотечной ассоциации по е-правительству», принцип - «право знать» - является краеугольным камнем подотчетности правительства и информированного общественного участия. Поэтому, впол-

не логичным является то, что с возникновением е-правительства, американские библиотеки включились в этот процесс. Именно поэтому Американская библиотечная ассоциация поддерживает законодательные меры, которые способствуют общественному доступу к правительственной информации, открытому управлению и услугам е-правительства. Более того, это было скорее продолжением функции, которую уже исполняли так называемые федеральные депозитарные библиотеки, обеспечивающие граждан правительственной информацией. Появление е-правительства значительно расширило количество библиотек, обеспечивающих доступ граждан к данной информации, а также к услугам виртуального правительства. Как далее отмечается на сайте Ассоциации, по мере оцифровки правительственными учреждениями форм и услуг, библиотеки часто являются единственными организациями, которые могут помочь гражданам взаимодействовать с этими учреждениями и предоставлять доступ к ресурсам электронного правительства. Библиотеки предоставляют средства и опыт, необходимые для оказания этих услуг в местных сообществах, включая компьютеры и Интернет для общественного доступа, соответствующие современным требованиям печатные и электронные ресурсы, индивидуальную помощь и обучение. Эта помощь варьируется от заполнения заявлений на работу и подачи заявлений по безработице до регистрации из-

бирателей и взаимодействия с государственными органами и представителями власти. Кроме того, новая и растущая роль библиотек заключается в поддержке служб чрезвычайного реагирования. Стихийные бедствия, обрушившиеся на некоторые районы США в последние годы, показали важную роль, которую играют американские библиотеки в готовности к стихийным бедствиям и восстановительным мероприятиям.

Безусловно, благородная и совершенно необходимая роль, которую на себя взяли библиотеки, поставила новые задачи, требующие дополнительных усилий и финансовых вложений. При этом необходимо отметить, что финансирование библиотек в США сокращается, а новые роли по оказанию услуг, связанные с электронным правительством, создают дополнительную нагрузку на способность библиотек предоставлять компьютерные, справочные и образовательные услуги. Это особенно актуально для малых и сельских библиотек, которые не имеют ни персонала, ни опыта, чтобы выполнять эту роль. Не выделяется дополнительного финансирования на обучение, технологии (в том числе, услуги широкополосного доступа в Интернет), а также на ресурсы, необходимые для предоставления государственных услуг, которые являются надежными и проверенными, на экспертов для граждан. Все это присовокупляется к не финансируемому мандату библиотек. Кроме того, как передовым службам во время чрезвычайных си-

туаций и стихийных бедствий, библиотекам не хватает финансовой поддержки и координации с федеральными, государственными и местными учреждениями, необходимых для оказания этих услуг успешно.

Исследования Общественной повестки в 2006 году «Long Overdue» признали, что «библиотеки имеют прекрасную возможность заполнить пробел в важных потребностях общества, став «центром для расширения доступа к правительственной информации и услугам». Как только библиотеки стали предоставлять больше услуг электронного правительства, их использование и значимость повысились. В то же время, библиотекари столкнулись с вопросами конфиденциальности и ответственности, поскольку они помогают пользователям обращаться за услугами, которые требуют конфиденциальных данных.

Руководство библиотек, правительственные чиновники и лидеры местных сообществ могут извлечь выгоду из диалога и обмена информацией между собой и другими экспертами в отношении стратегии использования возможностей электронного правительства. По мере расширения ресурсов е-правительства и усиления зависимости правительства от библиотек, обеспечивающих доступ и поддержку, библиотекари должны определить, какую роль они могут или должны играть в оказании услуг электронного правительства.

*Продолжение в
следующем номере*

Кітапханалардағы көркем әдебиетті ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСТАРМЕН жұмыс жасау бағыты

(ресейлік кітапханалар тәжірибесінен)

Надежда БЕЛЯЕВА,
Орлов Мемлекеттік Мәдениет және өнер
институты Кітапханатану және библиогра-
фия кафедрасының аға оқытушысы

Бүгінгі кітапханаларда орталықтандырылған жинақтаудың, кітап таратудың тиімді жүйесінің жоқтығынан бірқатар мәселелер туындап жатады. Ресейдегі кітапханалар саны жекелеген көркем шығармалардың таралымынан асып түседі. Мұның үстіне, кітап түрлерінің ірі қалаларда ғана шоғырлануы әрі ресейлік әдебиеттермен қамтудың қанағаттанарлықсыздығы ахуалды одан әрі асқындырды. Мәселенің шешімін кітаптарды цифрлап, оқуға арналған электронды құрылғыларды кітапханаларда қолдану арқылы табуға болады.

Пайдаланушының дәстүрлі кітапхана, дүкен және интернет, міне, осылардың бірін таңдау мүмкіндіктерін айқындап, классикалық кітапхананы қолданушылар қатарының төмендеу тенденциясын қазіргі таңда назардан тыс қалдырмау қажет. Пайдаланушылардың кітапханаға физикалық кеңістік ретінде қарап, сырт бұрылу құбылыстарын

зерттеушілер ескертіп отыр. Керісінше, жоғары қарқынмен қалыптасып келе жатқан виртуалды орта «үй мәдениеті» атауын бекітіп – басқа да қоғамдық маңызды тенденциялармен өзара іс-қимылдарға кірісе бастады. Адамның жеке басына барынша жайлы жағдай жасауға деген талпыныс оның үй жақ аймағына қарай сыртқы орта нысандарын

тиісті техника-технологиялармен алмастыруға алып келді.

Бұл, толық мәнінде, мәдени орта компоненттерінің мазмұны мен түрін таңдаудағы тұтынушының еркін анықтайтын интернет-технологиялар, сондай-ақ мұны құруға адамның өзін қатыстыру арқылы бүкіләлемдік мәдени-ақпараттық кеңістікке жан-жақты қол жеткізетін қазіргі

кезеңге қатысты. Мәдени қызметтердің үйдегіден тыс ашық түрі, оған қатысты болатын кітапханалар Интернет желісі мен компьютерлік технологияларға негізделген әрі пайдаланушыларға бағытталған қызметтердің жаңа түрлерін меңгеруі тиіс.

Сонымен, біз инновациялық үлгідегі бейклассикалық кітапханаларды құруға қажетті негіздердің бар екеніне түсіндікпен қараймыз. Мұндайда кітапхана мен көркем әдебиет оқырмандарының өзіндік ара-қатынасы кітапхананың «физикалық» кеңістігінің шегінен шығып, байланыстағы адамдарға көрсетілетін кітапханалық қызмет түрлерін жетілдіру жолымен әлеуетті оқырмандар тарту мақсатында ақпараттық-коммуникативтік арналар бойынша (Интернет, мобильді байланыс, радио-телевидение) ынтымақтасады.

Соңғы он жылдықтағы түбегейлі өзгерістер кітапханалық қызметке сандық құжаттарды, соның ішінде желіліктерді де енгізуді әрі мәдени шындықты айқын бейнелеуді талап етеді. Қоғамдық мүдде мен пайдаланушылар сұранысына сәйкес қашықтағы ақпараттық ресурстарға еркін қолжетімділікпен қамтудан келіп шығатыны – кітапханадағы жаңарулар. Кітапхана міндетінің тиімді орындалуын анықтайтын әлеуметтік нормамен, мәдени шындықты барынша жылдам әрі ыңғайлы етіп сипаттайтын құжаттар жиынтығы бәрін-бәрін біртіндеп кітапхана беретін болады.

Кітапхана тәрізді Интернет те ақпараттар алу әрі ұсыну мақсатында субъектілерді өзара әлеуметтік қызметпен қамтитын ақпараттық-коммуникациялық компонент болып табылады. Сондықтан бір-бірінің жетістіктері мен басымдықтарын пайдалана алуына мүмкіндік береді. Нақ осы бағыттағы өзара әрекеттестік нүктелерін іздестіру қажет. Ақпараттардың анықтығы мен тексеруден өткендігі кітапханалардың басты жетістіктерінің біріне жатады. Интернет жылдам ақпараттар алмасуға мүмкіндік беріп, аралық қашықтық мәселесін шешеді, кез келген баспа жүйесінің мүмкіндіктерін арттырады.

Желіде көркем әдебиеттердің электронды көшірмелерінің белгілі бір бөлімі беріледі. Алайда интернет-кеңістіктегі құжаттамалардың негатив сипаттары да кездеседі. Атап айтсақ:

- баспа-редакциялық дайындықты қажетсіз жарияланған сапасыз мәтіндердің көптігі;
- мәтіндерді жариялаушы тұлғаның/ұйымның салғырт жауапкершілігінің салдарынан «екінші рет» басылуы немесе бақылаусыз «қайта бастырудың» жиілігі;
- бір атаудағы құжаттардың мазмұнын өз еркімен өзгертуі және оның тұрақсыздығы;
- электронды құжаттар мен тұтас топтамалардың тұрақтамауы, өйткені ресурс мекен-жайын өзгертуі немесе өз жұмысын тоқтатуы мүмкін;
- белгілі бір кезең бойынша мәтіндердің сақталуына жауапты институттың болмауы және т.б..

Жалғасы келесі санда

Текущая осведомленность с помощью RSS: придерживаясь традиций 2.0

Автор Мередит ФАРКАС,
преподаватель Государственного университета Сан-Хосе

Перевод Жанар КУЛЖАЕВА,
координатор информационных ресурсов
Отдела образования, культуры и прессы
Посольства США в РК

Когда я получила библиотечное образование, то из-за своего профессионального интереса я внимательно отслеживала блоги и журналы. С помощью инструмента чтения RSS, в моем случае это Google Reader, я старалась запоминать, какие мне нужно прочитать журналы.

К счастью, за последние несколько лет стала возможной подписка на большинство библиотечных и связанных с библиотечным делом журналов через устройства RSS. RSS-поток – это инструмент, позволяющий просматривать содержимое веб-страниц, которые периодически обновляются, поэтому нет необходимости посещать те сайты, откуда пришла статья. Как только вы обнаружите RSS-поток страницы, которую вы хотите отслеживать, просто скопируйте эту ссылку в то устройство, с помощью которого вы читаете RSS (RSS Reader, клиент электронной почты, персональная стартовая страничка и так далее). Как только новое содержимое размещается на веб-сайте, оно сразу же будет доставлено. Теперь вы можете отслеживать профессиональное общение через блоги, журналы, научные журналы и многое другое – все в одном месте. Для этого есть поток. Когда мне нужно отследить какой-то определенный журнал, я, в пер-

вую очередь, удостоверюсь, что журнал доступен через базу данных, на которую подписана моя библиотека. Большинство поставщиков баз данных, такие как EBSCO, ProQuest и Elsevier, обеспечивают RSS-потоки, предоставляющие самые последние заголовки статей журналов на ваш инструмент чтения.

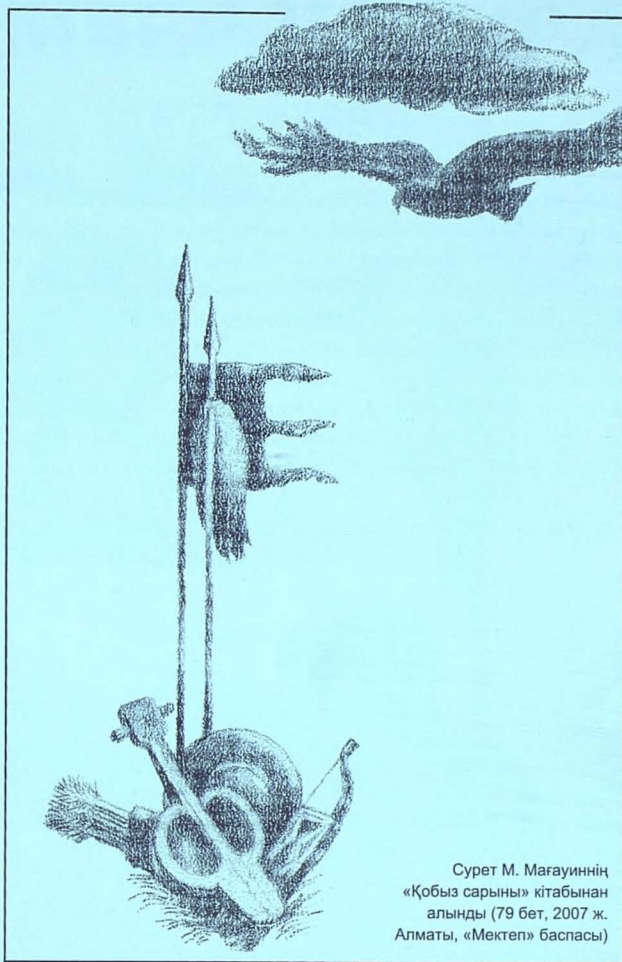
Если статья из журнала доступна, лучше всего получить RSS-потоки через базу данных, где журнал доступен в полнотекстовой версии. Для этого достаточно нажать на ссылку в RSS. Если у вас база данных, которая не предоставляет RSS-потоки на этот журнал, или ваша библиотека не подписана на нее, вы также можете получать содержание журнала с помощью RSS через сайт журнала. Например, RSS этой колонки есть на сайте журнала «Американские библиотеки». Многим будет интересно следить за какой-то определенной темой, чем за конкретным журналом. Например, моя область интересов – это

инструкции в области информационной грамотности. Статьи на заданную тему могут публиковаться в различных журналах. Некоторые базы данных, особенно от крупных поставщиков, всегда предоставляют возможность подписаться на поисковые настройки. Вы задаете поиск в базе, который затем выводит результат нужного поиска, а после подписываетесь на RSS. Всякий раз, когда будет опубликована новая статья, соответствующая вашему критерию поиска, она будет вам отправлена. Это позволит вам быть в курсе текущей информации или определенных тем, которые наиболее соответствуют вашему интересу.

Известно, что в современном мире мы находимся под натиском такого количества информации, что любой заголовок, который вовремя не попался нам на глаза, будет потерян. Вот почему RSS настолько ценны. Они позволяют нам регулярно выбирать именно тот тип информации, который мы хотим найти,

Об авторе: Мередит Фаркас - заведующая образовательными инициативами Норвичского университета в Норфилде, штат Вермонт и преподаватель факультета библиотечных и информационных наук в Государственном университете Сан-Хосе. Ведет блог под названием «Информация хочет быть бесплатной».

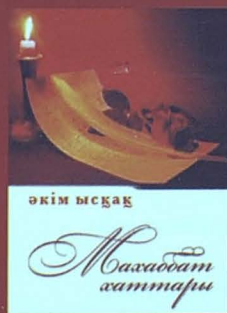
Источник: «Американские библиотеки», январь/февраль 2011
(www.americanlibrariesmagazine.org)

Сурет М. Мағауиннің
«Қобыз сарыны» кітабынан
алынды (79 бет, 2007 ж.
Алматы, «Мектеп» баспасы)

Поэзия патшалығы

Сурет М. Мағауиннің
«Қобыз сарыны» кітабынан
алынды (84 бет, 2007 ж.
Алматы, «Мектеп» баспасы)

АҚТАМБЕРДІ ЖЫРАУ

(1675-1768)

Ақтамберді Сарыұлы Оңтүстік Қазақстан өңірінде, Қаратау бойында дүниеге келген. Болашақ жырау жамағайын туысы Бердіке деген батырдың қолында өседі. Ақындық талантын тым ерте, 10-11 жасында танытқан ол 17 жасынан бастап қазақтардың Орта Азия хандықтарымен арадағы соғыстарына қатынасады. Өзінің жанкешті ерлігімен, ақыл-айласымен көпке танылады. Талай рет өлім аузынан қалады. Бірде, тіпті, жортуылда жау қолына түсіп, өлім жазасы орындалар қарсаңда ғана қашып құтылады. 1723 жылы қазақтар ойраттардан ойсырай жеңіліп, бүкіл оңтүстік және шығыс аймақтан айрылған шақта, Ақтамберді атақты батыр, Орта жүздің рубасы ақсақалдарының бірі еді. Батыр жырау өзінің белсенді ісімен де, жалынды жырымен де жоңғарға қарсы күресті ұйымдастырушылардың бел ортасында болады, қазақ жасағының алдыңғы сапында шайқасады. Жоңғар мемлекеті біржола талқандалып, жаудан босаған шығыс бетке қайта қоныстану кезінде қазақ руларын Атамекенге біржола орнықтыру ісінде зор қызмет атқарады.

Тоқсан үш жасында қайтыс болады. Жыраудың қайта тұрғызылған күмбезі қазір Шығыс Қазақстан облысы Абай ауданындағы Жүрекжота деген төбенің басында тұр.

Жағалбай деген ел болар,
Жағалбай деген көл болар.
Жағалтайдың жағасы
Жасыл да байтақ ну болар.
Атадан алтау туғанның
Жүрегінің бастары
Алтын менен бу болар.
Атадан жалғыз туғанның
Жүрегінің бастары
Сары да жалқын су болар,
Жалғыздық, сені қайтейін!..

Жағама қолдың тигенің,
Жалғыздық, сенен көремін.
Жамаулы киім кигенім,
Жарлылық, сенен көремін.
Атадан тудым жалқы боп,
Жақыннан көрдім талқы көп.
Жасым жетпей он беске,
Қорғайтын жан адам жоқ.
Көрі ақсайды ақылдан,
Ер ақсайды жақыннан.
Қазір әлсіз болсам да,
Үмітім бар ақырдан.
Жасым жетіп он беске,
Кірер ме екем кеңеске.
Бұғана қатып, бел бекіп

Ерегескен дұшпанмен
Шығар күн туса күреске!

Дұшпаннан көрген қорлығым
Сары су болды жүрекке.
Он жетіде құрсанып,
Қылыш ілдім белдікке.
Жауға қарай аттандым,
Жеткіз деп, Құдай, тілекке!

Жауға шаптым ту байлап,
Шепті бұздым айғайлап.
Дұшпаннан көрген қорлықтан.
Жалынды жүрек қан қайнап,
Елді жұртты қорғайлап,
Өлімге жүрміз бас байлап!

Ей, азаматтар, шоралар,
Атты мінсең зорды мін,
Биік біткен теректей,
Қару алсаң мылтық ал,
Қарның ашса тамағың,
Жаяу жүрсең таяғың,
Бір күнің керектей.
Киім кесең қаттау ки,
Суық келсе панаң-ды

Найза тисе қалаң-ды,
Тобылғының беректей.
Меккені іздеп нетесің,
Меккеге қашан жетесің,
Әзір Меке алдыңда,
Пейіліңмен сыйласаң,
Атаң менен анаңды!

Балаларыма өсиет:
Қылмаңыздар кепиет,
Бірлігіңнен айрылма,
Бірлікте бар қасиет.
Татулық болар береке,
Қылмасын жұрт келеке,
Араз болсаң алты ауыз
Еліңе кірген әреке.
Талпынып салдым егінді,
Ішсін деп әркім тегінді,
Ақылың барың ұғарсың,
Ойың болса сөзімді.
Тоқсанға жас келген соң,
Өлім жақын көрінді.
Бар арманым, айтайың,
Батырларша жорықта
Өлмедім оқтан қайтейін!..
Ел аман болсын ылайым,
Тілегім берді бәрін де,
Разымың, Құдайым!

ИСЛАМ ДҮНИЕТАНЫМЫНДАҒЫ АҚТАМБЕРДІ ЖЫРАУ

*Барлық мақтау
Аллаға лайық!
Ақтамберді жырау
қазақ тарихындағы
аласапыран кезеңде
өмір сүрді. Жан әлемін
жылатқан жалғыздық
жасын жалынды жыры-
мен құрғатып, дарқан
даланың қобызы бо-
лып күңіреніп, қас
дұшпанға қарсы шауып,
қабырғадан қан кешіп,
қаймана қазағының рухы
болып жарқылдап, пәк
ойлап, ақ сөйлеген Абы-
зы болып толғанып,
жаратылғандарға емес,
тек Жаратқанға бас
иіп асқақ өмір сүрді.
Шүкір, Алла, бұл шағын
мақаламыз – алдаспан
тілді, жауһар жүректі,
аспан тектес айбынды
Ақтамберді жыраудың
рухына!*

Жаратушы хақ Алла жан-дүниесін сұлу етіп, жастайынан әділдік мәнін ұғындырып, маңдайына тарпаң тағдыр жазып, таңдайына дұғалы сөз тұндырды. Жыраудың жас кезіндегі аузынан ақ жалын шашып ашына жырлаған тақырыбының бірі – жалғыздық. Жалпы жалғыздық екі түрлі болады. Біріншісі – атадан жалғыз туғанда. Екіншісі – Ұлы Жаратушының назарындағы таңдаулы тұлғалардың жалғыздығы. Таңдаулы тұлғалар кімдер десек, қасиетті Құран Кәрімдегі «Шұғара» сүресінде көрсетілген сөз иелері яғни, жыраулар, шайырлар, ақындар. Бұл жалғыздық – Құдайға жақындатады, Рухты, Арды, Намысты, Ақиқатты сөйлетеді.

Ол «Жағалбай деген ел болар...», «Жел, жел есер, жел есер...», «Жағама қолдың тигенің, Жалғыздық сенен көремін...», – деп басталатын толғауларында атадан жалғыз туғандығы туралы айтады. Оған себеп – сол кездегі ағайын-туғанынан көрген зорлық-

зомбылық. Бұл туралы Мұхтар Мағауиннің «Қобыз сарыны» еңбегінде айтылып өтеді. Оны қайталау артық деп санадым.

Ал біздің айтпағымыз – екіншісі. Ол үшін қасиетті Құран Кәрімге жүгінеміз. Құран Кәрімде 114 сүре болса, соның біреуі «Шұғара» деп аталады. Бұл «шайырлар, жыраулар, ақындар» деген мағынаны білдіреді. Осы сүреде: «(223) Ақындарға азғындар ереді. (224) Рас, олардың ойпаттарда (ой ойпаттарында) қаңғып жүргенін көрмедің бе? (225) Рас, олар істемеген істерін айтады. (226) Бірақ, иман келтіріп, ізгі іс істегендер, Алланы көп зікір еткендер, зұлымдық көргеннен кейін кек алғандар басқа...», – делінген.

Мұндағы иманды игі амалдар істейтін әрі әрдайым Алланы еске ұстайтын жыраулар, шайырлар, ақындар – адасқан азғын емес екендігі туралы ұлы Аятта айтылып өтеді. «...Бірақ, иман келтіріп, ізгі іс істегендер, Алланы көп зікір еткендер, зұлымдық көргеннен

кейін кек алғандар басқа...» («Шұғара» сүресі, 226-Аят). Жоғарыдағы Аяттар жайында пайғамбарымыз (с.ғ.с.) көптеген Хадистер жария еткен. Солардың бірі мына Хадис: Сахбалардан болған бір ақын Пайғамбарымызға келіп: «Аллатағала ақындар туралы айтқан бұл аяттардан кейін, («Шұғара» сүресі, 223, 224, 225-Аяттар) біздің жағдайымыз не болады?», – дегенде Мұхаммед (с.ғ.с.): «Мүмін (мұсылман) тағымен (билігімен болсын және тілімен яғни, қаламымен, жырымен болсын) Алланың жолында күреседі. Жаратқан Иемнің Атымен ант, сендер (яғни, иман келтірген шайырлар, жыраулар, ақындар) ата-тын оқтың ұшы өткір».

Осындай нақты дәлелдерге қарап отырып, Ислам діні өлеңге, жырға ешқашан қарсы болмаған. Құран Кәрімде нақты жол көрсетіліп тұр. Байқасаңыз, біздің ұлттық поэзиямыздың өн бойынан имандылық аңқып тұрады. Оған дәлеліміз көп. Оны кейбір жат ағымда желігіп, адасып жүрген қазіргі бауырларымыз дұрыс түсінбей, «өлең, жыр деген – шайтанның ісі, ақындар – адасқандар», – деп жатады. Бұл – әрине, мүлде дұрыс емес, өте асығыс айтылған ой. Ақындардың сөзі мен ісіне қатар қойып «диагноз» шығару керек қой. Енді әрі қарай кеттік...

Дұшпаннан көрген қорлығым
Сары су болды жүрекке.

Он жетіде құрсанып,
Қылыш ілдім білекке,
Жауға қарай аттандым
Жеткіз деп Құдай тілекке!

Бұл – дұға. Бір Аллаға иман
келтіріп тек соған ғана сыйы-

нып тұр. Осыдан біз жыраудың 17 жасқа толып, дүниетанымы кеңіп, өз елін, жерін кәпірлерден қорғау үшін басын тәуекелге тіккенін көрсетеді. Қасиетті Құран Кәрімде: «Алланың қастерлі ұғымдарына құрмет көрсету – жүректің тақуалығынан...» («Хаж» сүресі, 32-Аят) делінген. Ал имандылыққа бет бұрған ізгі ниетті мұсылман үшін киелі ұғымдардың бірі – елге, жерге, Отанға деген сүйіспеншілік. Демек, Отанды құрметтеу – мұсылман баласы үшін қастерлі парыз. Отан деген не? Отан – кіндік қаның тамған туған жерің, өз ұлтың, ұлысың өсіп-өнген қасиетті мекен. Иә, «Отанды сүю – иманнан» (Хадис). Отан – Алтай мен Атырау арасында кермаралдай керілген кең-байтақ жеріміз, көкірегі қазыналы қарттар мен мейірімі шуақты ақ жаулықты әжелеріміз, тай құлындай тебісіп өскен құрбы-құрдастарымыз, батасының самалы ырыс-құт аңқыған қадірлі ата-анамыз, жан махаббатын арнаған асыл жарымыз бен бауыр етіміз – бал тілді балаларымыз. Міне, осы туған ел мен жерге ие болу, амандығын тілеу – әрбір жанның мұсылмандық борышы. Исламда бес нәрсені: Отаныңды, дініңді, арнамысыңды, жаныңды, дүниеңді қызғыштай қорғау міндеттеледі. Осы құндылықтарды қорғау жолында қаза болғандар шаһит саналады. Ал шаһиттердің ақиретте есепсіз жәннатқа барары мәлім. Құран Кәрімде: «Шаһиттерді өліге санамандар. Олар тірі, Алла біледі, сендер білмейсіңдер» («Бақара», 154-аят), – делінген. Осы Аятты оқып отырып,

қазақ халқының «уа, әруақ!» деп сестеніп жауға шабуын «дінді білмегеннен әруақты айтады деп» тырнақ астынан кір, кір астынан тырнақ іздеуге болмайтын секілді. «Әруақ» дегеніміз – «Рух» сөзінің көпше түрі яғни, «Рухтар» дегенді білдіреді. Меніңше, шаһит болған бабасын еске алып, Бір Аллаға сыйынып, қас дұшпанына қарсы шапқан. Оның ешқандай діни қателігі жоқ. Міне, Отанды қорғау жолында, елдің жарқын болашағы сегіз қырлы өткір тілімен, қаһарман жүрегімен жанталасып алдыңғы шепте жауға атойлап: «Жауға шаптым ту байлап, / Шепті бұздым айғайлап, / Дұшпаннан көрген қорлықтан, / Жалынды жүрек қан қайнап, / Елді-жұртты қорғайлап, / Өлімге жүрміз бас байлап.» – деп жауына қарсы шапқандардың бірі – Ақтамберді жырау.

Шынында, Алладан басқаға басын имейтіндердің рухы биік, жаны таза. Енді осындай жандардың айтқан сөздерінің өзегінен ерлік пен өрлік, батырлық пен бекзадалық, дархандық пен даналық бетегеге біткен боз жусандай бұрқырамағанда кімнен бұрқырап аңқымақ?! Ақтамберді – қазақ жыраулық поэзиясына өзгеше екпін, таудан құлай аққан сарқырамадай өрекіген өрлік әкелген жырау.

Жалпы жыраулар поэзиясы – жоғарыда айтқан Аяттардай иман келтіріп, ізгі іс істегендер. Олар қазіргі замандағы Алладан қорықпайтын, Оның хикметін танымайтын, жүрегінің көзі соқыр үстеріндегі саясаттың жетегіндедызақтап, бәзбіреудің пәрменімен жазып жатқан та-

қырыптары мың құбылатын, бастығы да, батыры да өзгере беретін, құбылмалы тұрақсыз мінезді бола тұра басқаларға бөлсініп, кекірейіп, туралық, жақсылық жайында аттандап, жар салып, өздері лас, өзезіл жолдармен жүретін жағымпаз жазушылар және Құдай берген бар талантын қор қылып, біреудің күпірлік сасығын дүниеауишылауына жұмсайтын ақымақ ақындардай емес. Бұл – жыраулардың ең басты құндылығы, ең көркем ерекшелігі. Шындығында, сол кездегі қазақтың қабылдауынша жырау болсын, мейлі, ақын болсын оның бойында батырлық болу керек. Батыр болмаса ол ақын да, жырау да бола алмайды. Бұл – дала заңдылығы. Сондықтан қазақ халқы ақындарын ардақтаған. Олардың мәртебесінің жоғары болуы, жалған сөйлеп, жалпылдап, жағымсып көлгірсімеуінде. Құран Кәрімде көрсетілген тура жолдан ауытқымауында. Жыраулардың сөзі мен ісі қабысып отырды. Сөзінде бары – өзінде де бар болды. Сөздің реті келгенде айта кетейін, қазір бізде мүлде басқаша. Өз айтқанын өзі істемейді. Көпке топырақ шашып отырғаным жоқ, бірен-саран ақындар ғана бар. Ал әлгі жағымпаз «жыраулар» бастан асып кетеді. Айтыскері бар, жазбасы бар, әйтеуір көөеп! Санасаң санынан жаңыласың. Шындық – ацы. Олар қулықпен тапқан біреудің ақшасын мақтайды, парасатсыз пендесін, пайымсыз патшасын мақтайды. Жә, мақтай берсең, Алласын ұмытпау керек қой. Алладан бұрын адамды айтады. Кісіге табынады.

Осының кесірінен жыраулық рух, ақындық сес жоғалған. Осының кесірінен ақындық аласарып кетті. Ақындық аласарса, адамдық жайлы сұрау – әбестік. Ендеше, жоғарыда айтқан «Шұғара» сүресіндегі «(223) Ақындарға азғындар ереді...», – дегенге саяды. Өкініштісі – осы!

Иман келтірген жырау келесі бір жырында:

Балпаң, балпаң кім баспас,
Басарға балтыр шыдамас.
Батырмын деп кім айтпас,
Барарға жүрек шыдамас.
Жалтара шапсаң жау қашпас,

Жауды аяған бет таппас.

Уа, жігіттер, жандарың

Жаудан аяй көрмеңіз,

Ғазырейіл тура келмей жан алмас!

Осы жырдан соң жалпы Ислам дініндегі Иманның шарттарына тоқталып кетуді жөн көрдім. Себебі, онсыз біз ештеңе түсіндіре алмаймыз. Енді «Иман» деген сөздің мағынасын ашып алайық. Иман – (арабша – сену, илану, қабылдау) Алланың барлығына, бірлігіне, көңілмен сеніп сиыну, тілмен айтып мойындау және іс-әрекетпен дәлелдеу, оның өсиетін және сүйікті елшісі Мұхаммед(с.ғ.с.) пайғамбардың айтқандарының барлығын жүрегімен толық қабыл алу деген сөз. Енді Иманның шарты – алтау. Олар:

1. Алланың бірлігіне (Оның бар екеніне, жалғыз, тумаған, туылмағанына) иман келтіру;
2. Періштелерге иман келтіру;
3. Кітаптарға иман келтіру;
4. Пайғамбарларға иман келтіру;
5. Ақырет күніне иман келтіру;

6. Тағдырға иман келтіру.

«Ғазырейіл тура келмей жан алмас!». Жаратушы Жалғыз Алланың пәрменімен ғана болатынына көзсіз сену. Нақ иман келтіру. Сондай-ақ Иманның бір шарттары – Періштелерге және Тағдырға иман келтіріп тұр. Тағдыр – Алланың фәниден бақиға дейін адам баласының басында мейлі жақсы, мейлі жаман болсын, орын алатын оқиғалар жайлы өз қалауымен мақұл көріп, жасаған ғұмыр жолы. Міне, жыраулар осыны түсінген. Ақтамбердінің: «Ғазырейіл тура келмей жан алмас!», – деп айтуы да осыны терең ұғынуында. «Ғазырейіл» қазіргі тілдік қолданыста «Әзірейіл» деп қолданылады. Бұдан әрі қарай «Әзірейіл» деп атаймыз. Жырау осы Әзірейіл періштені айтып отыр. Енді періште дегеніміз қандай жаратылыс?! Осыған қысқаша тоқталсақ: Періштелер – нұрдан жаратылған Латиф (ешкім көре алмайтын, нәзік, арайлы) тіршілік иелері. Сондықтан біз оларды өз суретінің түрлерінде көре алмаймыз. Бірақ олардың қалаған сурет және түрде көріну қабілеттері бар. Іштерінде ұлы пайғамбарлардың кейбіреулеріне өз суреттерімен көрінгендері де бар. Адамзат сияқты ішіп-жеу және тағы басқа ерекшеліктері жоқ. Тек қана Аллаға ғибадат ету және Оның бұйрықтарын орындау үшін жаратылғандықтарынан оларға нәпсі берілмеген. Сол себепті періштелерден ешқашан Раббыларына қарсы келмейді. Сандары да саналмайтындай өте көп. Хадис-шәрифтер бойынша жер бетіне түскен әрбір жаңбыр және қар

данасын бір періште түсіреді және бір дана түсірген періштеге қияметке дейін екінші кезек келмейді. Жаңбыр мен қардың ауада бір-бірімен еш соғыспай жер бетіне түсуінің хикметі де – осы.

Періштелердің ерекшелігі жағынан мәртебелері – бөлек-бөлек. Періштелердің пайғамбарлары деп атай алатынымыздай төрт үлкен періште бар: Жәбірейіл, Микайл, Әзірейіл және Исафил. Бізге қажеттісі – Әзірейіл періште. Әзірейіл періште адамның жанын Алланың рұқсатымен ғана алады. Оған осы міндет қана жүктелген.

Жыраудың қазақ халқының әлеуметтік жағдайы, қазақ топырағын жаудан азат ету, мал-мүлкі, әдет-ғұрпы, дархандығы, кеңдігі жайлы сипаттай жырлаған туындылары – өте көркем һәм керемет. Ақтамберді осы тақырыптарда жыраулық поэзияның соны қырларын ашқан. Тынысын кеңейткен. Осы тақырыпта Мұхтар Мағауин, Серік Негимов, Айгүл Кемелбай тағы да басқа жазушы-ғалымдарымыздың мақалалары, зерттеулері бар. Сондықтан оны да қайталап жатуды жөн көрмедік. Мәселен, аттың сыны туралы «От басар орны отаудай, / Қабырғасы халық орнаған жонсаудай...», «Күлдір-күлдір кісінетіп, / Күреңді мінер ме екенбіз...», – деп басталатын тағы да басқа әлеуметтік сарындағы толғауларын Ис-

лам құндылықтарымен зерделеуге болады. Алайда біздің тақырыптан алыстау болғандықтан оны болашақтың еншісіне қалдырып отырмыз.

Жыраудың келесі бір толғауы қазіргі жастар, әке-шешесін қарттар үйіне тапсырған тас жүректер мәселелеріне өте жақын. «Ей, азаматтар, шоралар...», – деп басталатын туындыдағы «... Меккені іздеп не етесің, / Меккеге қашан жетесің, / Әзір Мекке алдыңда, / Пейіліңмен сыйласаң, / Атаң менен анаңды!». Бұл – қасиетті Құран Кәрім мен құдси Хадистің көркем синтезі. Қасиетті Құран Кәрімде: «Адам баласына әкешесіне жақсылық жасауды нұсқадық...», – дейді («Ахқаф» сүресі 15-Аят). Алланың нұсқауы – бізге бұйырғаны. Бір ескере кететіні, бұл Аятта «мұсылмандардың» деп жазылмаған, «адам баласына» делінген, сондай-ақ ата-анаң намаз оқыса бұйырамыз, намаз оқымаса бұйырмаймыз деп те тұрған жоқ. Құран – тек мұсылмандарға емес, әлемге түскен кітап болғандықтан ата-анаң қандай болса да оларға жақсылық жасау адам баласына түгелдей бұйырылып тұр. Бұл – ата-ананы құрметтеуге міндетті екеніміздің дәлелі. Көкірегінің көзі нұрлы әулие-жырау осыны айтып отыр. Ата-анаңды шын пейілмен сыйлау – Меккеге барғандай мәртебелі екенін көзге шұқып тұрып көрсетіп

отыр. Жырау: «Ей, азаматтар, шоралар...», – деп байына да, кедейіне де, шорасына да, биіне де осыны ескертті.

«Раббың Өзіне ғана ғибадат етуді, әке-шешеге жақсылық қылуды әмір етті. Ал, егер ол екеуінің бірі немесе екеуі де жандарыңда көрілікке жетсе, оларға қарап «уфф!» деп айтпаңдар Сондай-ақ, ол екеуіне де зекімендер» («Исра» сүресі 22-Аят). Алланың бұл әмірі – бұйрықтан да жоғары. Ата-ананы құрметтеу, оларды сыйлау жайында Құран Кәрім мен Хадистер көптеп келтірілген. Бұл Ислам дінінің ата-анаға ерекше жоғары құрметпен қарайтындығын көрсетеді. Сол кездегі далалық мектептің даналығы – қазақ халқының менталитетіне Ислам құндылықтарының ежелден сіңіскенінің айқын көрінісі. Біз кері кеткен Кеңестік сананың тұтқынынан босағаннан кейін Ислам дінін жаңа қабылдағандай күй кешеміз. Бұл да – бір қайғы.

Тоқсан үш жасқа келіп дүниеден өткен Абыз жыраудың «Балаларыма өсиет:...» деп басталатын соңғы толғауы – тұнып тұрған даналық. «Кепиет», «қасиет», «бірлік» тәрізді терең пәлсапалық мәні бар ұғымдар жайында айта келіп, «Батырларша жорықта, / Өлмедім оқтан, қайтейін!...», – дейді. Шаһиттік мәртебеде өлмедім деп өкінеді. Өкінішін елдің амандығын тілеген дұғасына айналдырып, тілеген тілегінің қабыл болғанына Аллаға шүкір етіп, адал жолдан таймай өмір кешкеніне риза болады. Иә, қартая білу де – үлкен даналық, сабырлық...

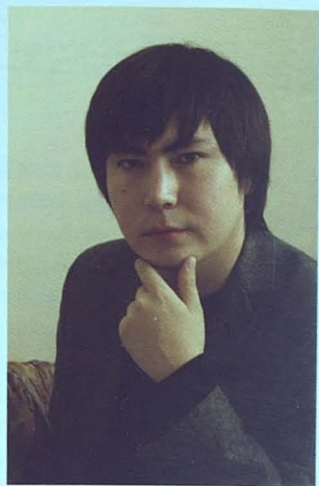
P.S.

Ислам діні – даналықтың таусылмас мұхиты. Ақтамберді мұрасы – Иман теңізі десек, біз сол теңіздің бір тамшысын ғана сөз қылдық. Жаратушы Алла ғана қателеспейді. Сөзіміз қисайып жатса, түзете салыңыз, құрметті оқырман.

«Тұланда»

кітап дүкенінде

Ерлан ЖҮНИС

Алматы.
Қыркүйек.
Кеш.

Кітап дүкені.

«Қожайын, сағатқа қарама!»

Түсінем, оны үйі күтеді...

Ал менің шыққым жоқ далаға.

Қалада көңілдің боп жатыр қай тойы,

Гүлдердің иісі жоқ қалалық!...

Ол жақта даурыққан білгіштер айқайы,

Бұл жерде момақан даналық.

Тәкаппар даналық

Кітаптың ішінде

Жалыққан өзінен.

Мен де ертең дәл осы кітаби пішінде

Осында келемін...

Сезінем.

Қожайын,

Бәрібір келем ғой,

Түсін сен,

О, сонда қыздарға қымбатқа сатасың.

Бүгінгі жақсылығың үшін Сен

Аласың апамның батасын!

Кітаптар сөресі – сұлудың беліндей

Майысқақ,

Ауыр ғой шалдардың салмағы...

Қолдарым – ибалы келіндей

Ұсынған кесені батырмай бармағын,

Мөп-мөлдiр аңсар мен ынтаны ұсына

Сипаймын кітапты:

әр сөздің демі

мен

сезінем лүпілін,

жүректің ұшына

шымырлап тұнуын дәуірдің еріген.

Балқиды дәуірлер ойларда ып-ыстық

Ішінде жалғыздың тұрған топ шетінде!

Даналық –

Үнсіздік, тыныштық,

Шыңғырар тек кітап бетінде!

Мұнда да шалдар көп пыстырған жатып іш

Менімен ойнайды:

«Осынша ақымақ, осынша нақұрыс –

Бұл бала біздерге қосылмай қоймайды!»

О, сосын қарайды кемсеңмен
ұғардай

тәкаппар ойлардан.

Ешкімді үңгірден суырып шыға алмай

өздері үңгірге айналған,

Шалдар-ай, сүйемін сендерді

Сезіммен ешкімді сүймеген.

Сендерден үйренсе-ау өлмеуді,

өлуді өзім-ақ үйренем!

Құрдастар көп емес, —

Көкем ой, шеше мұң,

Бәрінде Тәңірдің демі бар!

Менде әлі тірі жүр

Мағжан мен Есенин,

Мені әлі білмейді

Борхес пен Элюар!

Ал, һафез –

Нағашым жырындай,

Тонауға дайынмын қарамай.

Моуләви –

Құпиялы сұлудай,

Дымыңды құртады қарадай.

Асаулар,

бұлғақтар

кешегі

момақан кітапқа қалайша сыйып тұр?

Еседі самал жыр, аңыздар көшеді –

өшеді –

өшкені –

өмірден биік тұр!

Алматы.

Қыркүйек.

Кеш.

Кітап дүкені.

Сыртынан жабамын есігін.

Есіктің сыртында жалғыздық күтеді,

Мен оның жалғыз досымын!..

Ә дүниелік

КІТАПТАР

Өміржан ӘБДІҚАЛЫҚҰЛЫ

Қып-қызыл қанға бөккен Жер Күнді қинала айналып бара жатты...

Екеуі көшеде кездесті. Керіспегелі көп болған еді. Шүйір-келесе кетті.

- Қайдан келесің?
- Базардан.

– I...i...ымм...

- Өзің ше?
- Жұмыстан.

Екеуі бір-бірінен көз тайдырып, басқа жаққа қарап сәл тұрды да, әңгімелерін әрі қарай сабақтады.

- Базарыңда не жаңалық?
- Сол сатады, сатып алады...
- Иә, қазір бәрі сатылатын болды ғой.
- Аспан сатылмайды!
- Қолы жетпейді, әйтпесе, оны да сатады....

Тағы үнсіздік. Базаршы шылым тұтатты. Жұмысшы одан сұрап шекті. Темекі түтінімен әңгіме қайта тұтанды.

- Сенің жұмысың қалай?
- Сол бастыққа бас ұрып...
- Сенің де күнің күн емес.
- Неге?
- Өзің де сезіп тұрсың ғой.
- А-а-а...

Темекілерінің тұқылын табандарына салып өшіріп тастаған соң, базаршы жұмысшыға: – Жүр сыра ішейік, – деп еді, анау үнсіз келісті. Сәлден соң екеуі кафеде отырды. Тыртыған юбка мен кіндіктен жоғары келетін кофта киген даяшы қыз қастарына жақындаған кезде екеуі қыздың ашық жерлерін ішіп-жей қарады. Қыз қымсынған жоқ. Керісінше, «біздерде мынадай бар, мы-

надай бар» дегендей мез. Екеуі сыраға тапсырыс берді де қыздың соңынан тағы қарады. Үзілген әңгімені жұмысшы жалғады.

– Ұят жоқ қой бұларда.

– Қалай?

– Не, телевизор көрмейсің бе?!

– Кейінгі кезде ұятсыз дүние көрсетпейтін болды ғой.

– Өтірік.

– Не өтірік?

– Өмір.

– А...а...а... Тағы да үнсіздік. Екеуі сыраны сыздықтатып отыр. Үнсіздікті базаршы бұзды.

– Кітапты әлі көп оқисың ба?

– Жоқ интернет бар ғой.

– Интернетің не дейді?

– Сол баяғы дау, таққа талас, қызыл қырғын оған жаһандасу деген қосылды.

– Ол не?

– Бүкіл әлем бірігеді.

– Біріккені қалай?

– Оны менен сұрама.

– Қызық екен, сонда ұлт қайда қалады?!

– Қырғынның бәрі сол ұлт үшін. Бәрі тәуелсіз «Құдай» болғысы келеді.

– Тәуелсіз болған жақсы ғой.

– Несі жақсы?

– Өзіңмен өзің боласың.

– Басқасын қайдам, мен өзіммен өзімнің, – деген базаршының сөзіне, жұмысшы жымиып күліп отырып:

– Жоқ, сен қоғамның құлысың, – деді.

– Сен ше?

– Мен де, барлығы, бүкіл адамзат.

Екеуі тағы да тақырыптан ауытқып кетті...

– Осы адамдар неге соғысады? – деді базаршы басын шайқап.

– Соғысу өмірдің мәні, соғыс болмаса өмір мағына-

сынан айырылады.

Екеуі тағы сыра алғызды. Тағы да темекі шегілді. Қарама-қарсы отырған екеудің ортасын үнсіздік бөліп тұр. Біраздан кейін базаршы тағы да әңгіме қоздатты:

– Өркениет деген жақсы, өзің отырасың, саған сыраны өдемі қыз әкеліп береді. Жұмысшы күлді. Күлді де:

– Өркениет адамзаттың өлімі, – деді. Базаршы үндеген жоқ.

– Айтпақшы, оқымысты шал дүниеден өтті.

– Қашан? – деді базаршы жайбарақат кейіп танытып.

– Бір ай бұрын.

– Кітаптарын не істепті?

– Жерлепті.

– Жерлегені қалай?

– Кәдімгідей табытқа салып, көрге көмген. Өзі өлерінен үш күн бұрын.

– Неге жерлепті?!

– «Адамдардың рухани байлыққа қажеттілігі түгесілді. Сондықтан кітаптар ғұмырын тоқтатып техника мен санға жол берді. Жасасын жарық!» – деп кітаптардың басына қойған құлпытасқа жаздырыпты. Оны шалдың қабіріне барғанда көрдім.

– Қызық екен...

– Иә, бәрі қызық әрі қорқынышты. Екеуі сыраларын сімірді.

– Шал екеуімізге хат тастапты, – деп сырасын столға қойып жатып сөзін сабақтады жұмысшы. Төс қалтасынан ұқыпты бүктелген ақ қағаздың орауын жазып оқып берді. «Артық ақылдан арылыңдар. Артық сананы сылып тастаңдар. Аналарыңа оралыңдар». Басы салбырап кеткен базаршы:

– Жақсы Адам еді...

– Рас, жақсы Адам болатын, – деп жұмысшы қостады. Қалған сыраларын үнсіз ішісті де, даяшы қызбен есеп айырысып болған соң екеуі салқын қоштасып жөндеріне кетті. Шалдың қос шәкіртіне жазған Аманат хатын даяшы қыз стол үстінен алды да қоқыс салатын шелекке атып ұрды...

Адамзаттың қанды көзінен қорыққан Күн,
Жерге аяй қарап үрейлене батып барады...

Құрметті оқырман «Кітап патшалығы» журналы осы жылғы бірінші санынан бастап «Қазақ баспасы» деген жаңа айдар ашып отыр. Айдардың ашылу мақсаты – еліміздегі ірі баспаларды насихаттау және сол баспадан жарық көрген жаңа кітаптарды оқырман назарына ұсыну. Журналдың әр нөмірінде еліміздегі барлық қазақ баспалары туралы және олардың өнімдері жайлы үнемі берілетін болады. Алғаш рет Астана қаласындағы ірі баспалардың бірі – «Фолиант» баспасын жариялап отырмыз.

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ФОЛИАНТ
БАСПАСЫ

PUBLISHING HOUSE

With an open heart!

С открытым сердцем!

1996 жылы құрылған «Фолиант» әмбебап баспасы қазақ кітап өнімін өндірушілер үздіктері қатарынан өзіне лайық орын ала білді. Баспа жыл сайын әр түрлі жанр мен бағытта 320 жаңа аталымдағы кітаптарды жарыққа шығарады.

Көркем, ғылыми-танымдық, балаларға арналған және дамытушы әдебиет, оқулықтар, арнаулы, сыйлықтық басылымдар – «Фолиант» баспасы қамтыған кітап нарығындағы кең таралған салалар.

Компанияның кадрлық құрамы идеялық жоба мен оны кітап түрінде ұсынуға дейінгі аралықта кез келген күрделілік деңгейіндегі тапсырысты орындауға қабілетті жоғары кәсіби мамандардан құралған.

«Фолиант» баспасының заманауи талаптарға сай жабдықталған өз баспаханасы бар, бұл тапсырыс берушілерге полиграфиялық қызметтің кең ауқымын ұсынуға мүмкіндік жасайды.

Баспаның негізгі ұстанымы – оқырманды оның қызығушылығына және **баға – сапа – ақпарат көлемінің** тиімді арақатынасына сай әдебиет түрлерімен барынша кең көлемде қамтамасыз ету.

The universal Foliant Publishing House created in 1996 has taken a prominent place among leaders of Kazakhstan book production.

Annually the Foliant Publishing House releases more than 320 new titles of books of the various genres and styles.

The fiction, educational, non-fiction, popular, scientific and children's literature, specialized, gift editions are the most popular segments of the book market captured by Foliant Publishing House.

Staff of the Foliant Publishing House is presented by highly qualified professionals of publishing and printing industry able to fulfill orders of any complexity – from the initial concept to realization in the form of book.

The company has its own printing-works equipped with modern equipment which enables us to provide customers with a wide range of printing services.

The main principle of work of Foliant Publishing House – to give the readers as much as possible wide choice of the literature corresponding to their interests and an optimum parity between **price–quality–volume of the information**.

Универсальное издательство «Фолиант», созданное в 1996 году, за годы своей деятельности заняло достойное место в числе лидеров казахстанской книжной продукции.

Ежегодно издательство выпускает более 320 новых наименований книг самых разных жанров и направлений.

Художественная, учебная, научно-популярная, детская и развивающая литература, специализированные, подарочные издания – наиболее популярные сегменты книжного рынка, охваченные издательством «Фолиант».

Кадровый состав компании представлен высокопрофессиональными специалистами, способными выполнить заказ любой степени сложности – от идейного замысла до реального воплощения в образе книги.

Издательство «Фолиант» имеет собственную типографию, оснащенную современным оборудованием, что позволяет предоставлять заказчикам широкий спектр полиграфических услуг.

Основной принцип работы издательства – предоставить читателю максимально широкий выбор литературы, соответствующей его интересам и оптимальному соотношению **цена–качество–объем информации**.

МӘДЕНИ МҰРА
Cultural heritage
КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ

«Мәдени мұра»

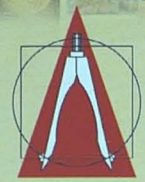
«Бабалар сөзі» атауымен «Мәдени мұра» шікіінде тұңғыш рет жарыққа шығып отырған қазақ фольклорының 100 томдық жинағы. Әлемдік тарихи ойын озық үгітерінің «Тарих – адамзат ақыл-ойының қазынасы» атты 20 томдық жинағы. Ұлы Дала туралы көне дәуір авторларының дерекзодеріндегі тарихи дерек-дәлелдердің 4 томдық жинағы – баға жетпес қазына әрі ұрпақтардың игілігі болып саналатын бабалар мұрасы.

«Cultural heritage»

For the first time issued in the frame of the national program «Medeni Mura» («Cultural heritage») hundred volume series of the Kazakh folklore «Babalar sözi», twenty volume series of samples of world historical thought, the four volume series of historic facts about Great Steppe from the sources of antique authors. It is a heritage of ancestors which is invaluable treasure and property of descendants.

«Культурное наследие»

Впервые увидевшие свет в шікіе «Мәдени мұра» («Культурное наследие») 100-томное собрание казахского фольклора «Бабалар сөзі», 20-томное собрание образцов мировой исторической мысли «Тарих – адамзат ақыл-ойының қазынасы», 4-томное собрание исторических фактов и сведений о Великой степи в источниках античных авторов мира – это наследие предков, которое является бесценным сокровищем и достоянием потомков.

Оқу әдебиеті

Жоғары, техникалық және кәсіби білім беруге арналған оқу және оқу-әдістемелік әдебиет шығару – «Фоллиант» баспасының негізгі бағыттарының бірі. Барлық басалымдар мемлекеттік білім беру стандарттарына сай және ҚР Білім және ғылым министрлігінің немесе тиісті оқу-әдістемелік бірлестіктердің тiрiфi қойылған.

Жыл сайын баспадан әлеуметтік-экономикалық гуманитарлық, техникалық, жаратылыстану-ғылыми және білімнің басқа да салалары бойынша 150-ден астам жаңа аталымдағы кітаптар жарыққа шығады.

Educational literature

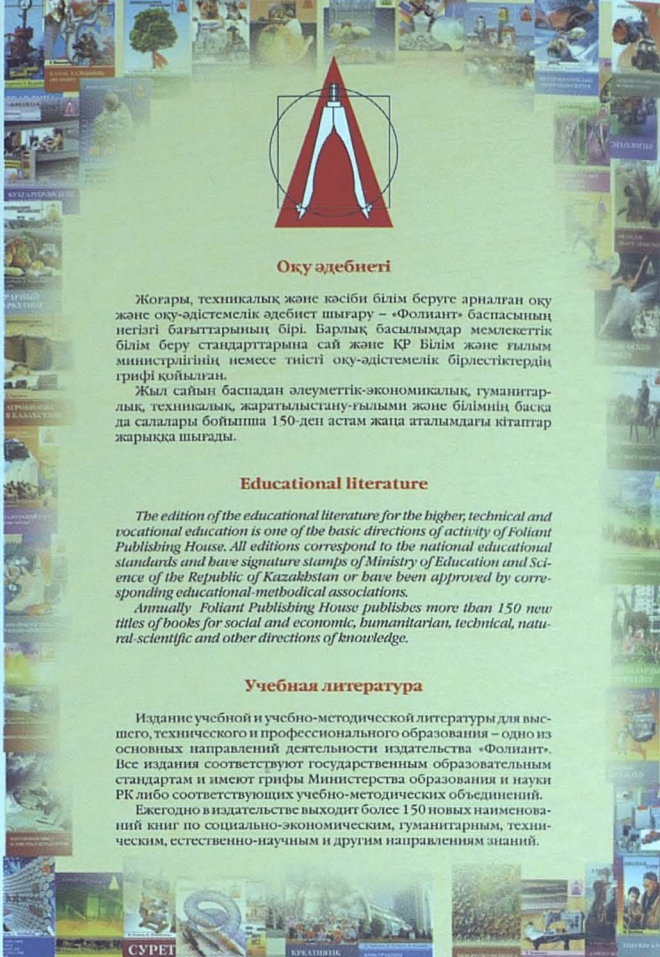

The edition of the educational literature for the higher, technical and vocational education is one of the basic directions of activity of Foliant Publishing House. All editions correspond to the national educational standards and have signature stamps of Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan or have been approved by corresponding educational-methodical associations.

Annually Foliant Publishing House publishes more than 150 new titles of books for social and economic, humanitarian, technical, natural-scientific and other directions of knowledge.

Учебная литература

Издание учебной и учебно-методической литературы для высшего, технического и профессионального образования – одно из основных направлений деятельности издательства «Фоллиант». Все издания соответствуют государственным образовательным стандартам и имеют грифы Министерства образования и науки РК либо соответствующих учебно-методических объединений.

Ежегодно в издательстве выходит более 150 новых наименований книг по социально-экономическим, гуманитарным, техническим, естественно-научным и другим направлениям знаний.

«Менің Отаным – Қазақстан»

Өлкетану тақырыбындағы «Менің Отаным – Қазақстан» тарихи-танымдық кітаптар сериясын шығарудағы мақсат – киелі қазақ жеріндегі қойнауы тұңғық та тылсым сырға толы өңірлердің бай шежіресін тарқату арқылы туған ел тарихын танытуға, аулы атамекен қасиетін ұяңдыра түсуге қызмет ету.

Бүгінге дейін «Ұлытау», «Ойыл», «Ерейментау», «Отырар», «Қазығұрт», «Баянауыл» кітаптары жарық көріп, талғампаз қадам тарапынан жоғары баға алды. Ал «Қарқаралы», «Шыңғыздық», «Торғай» және тағы басқа кітаптар тауу болашақта оқарман қолына тимек.

«My Native land – Kazakhstan»

The purpose of the edition of popular scientific books-albums in a series «My Native land – Kazakhstan» – to acquaint a wide range of readers with history, culture, natural resources, traditions of various regions of our country, to evaluate history of a whole country from the point of view of independent knowledge, to promote a feeling of love for the Motherland, respect for sources of the national culture.

Books «Ulytau», «Oyyl», «Erejmentau», «Kazygurt», «Otyrar», «Bajanaul» were issued in the given series. A number of other titles of books about the beauties of native lands is being prepared for the edition.

«Моя Родина – Казахстан»

Цель издания научно-популярных книг-альбомов в серии «Менің Отаным – Қазақстан» («Моя Родина – Казахстан») – ознакомить широкий круг читателей с историей, культурой, природным богатством, традициями регионов нашей страны, оценить историю всей страны с точки зрения независимого познания, способствовать воспитанию чувства любви к Родине, уважения к истокам своей национальной культуры.

В данной серии увидели свет книги «Улытау», «Ойыл», «Ерейментау», «Қазығұрт», «Отырар», «Баянауыл». Готовится к изданию ряд других наименований книг о нашей прекрасной Родине.

«Нартұлта»

«Нартұлта» сериясы оқырмандарды қазақ елінің және жерлі адамзаттың асыл перзенттерінің, яғни тарихи тұлғалардың өмірінен, шығармашылық менталитетінен, тұлғалардың сипатта жазылған әмбебап жинақ болып табылады.

«Nartulga»

A series «Nartulga» acquainting readers with life and activity of the outstanding Kazakh people is a universal collection of the biographies of well-known representatives of the past and our contemporaries written in the absorbing form.

«Нартұлта»

Серия «Нартұлта» знакомит читателей с жизнью и деятельностью выдающихся сынов казахского народа и представляет собой универсальное собрание написанных в увлекательной форме биографий известных деятелей прошлого и наших современников.

«Таным-дария»

«Таным-дария» сериясы бойынша мән-маңызы зор ғылыми монографиялар мен зерделі зерттеу еңбектер жарық көрді. Бұл оралда академик В.Нурғалидин «Қазақская литература: концепция и жанры» атты кітабы мен филология ғылымының докторы, профессор А. Сейдімбектің еңбектері топтастырылған 6 томдығын айрықша атап оту жөн.

«Tanym-darija»

Fundamental monographies and researches are presented to series «Tanym-darija». The Kazakh literature: concepts and genres» by academician R.Nurgaly and six-volume works of the Doctor of Philology, professor A.Sejdimbek occupy a special place among them.

«Таным-дария»

В серии «Таным-дария» представлены фундаментальные монографии и исследования. Среди них особое место занимают «Казахская литература: концепция и жанры» и шеститомное собрание трудов доктора филологических наук, профессора А.Сейдімбека.

Халқымыздың біртуар перзенті, көп қырлы талант иесі, көрнекті композитор, қазақ әндерінің зерделі зерттеушісі әрі тамаша қаламгер, ұлт руханиятын байыта түсуге үлкен үлес қосып жүрген Илья Жақановтың бұл жинағына кіршіксіз көңілі мен шалқар сезімінің, толағай таланты арқасында иеленген зор халықтық махаббаттың көрінісі іспеттес шағын да шымыр жазбалары енгізілді. Сондай-ақ, Елбасымыз Н.Ә. Назарбаевпен жүздесулерін әсерлі әңгімелейтін, өзге автор қаламынан туған жазба да сыршыл дүние.

Ал жинақтың екінші бөліміне автордың бірталай өні нотасымен бірге беріліп отыр.

Кітап жалпы өнерсүйер, әнсүйер қауымға арналған.

«Жоғарғы Бас Қолбасшы – әскери қауіпсіздік кепілі» атты еңбекте Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың ел Қарулы Күштерін құрудағы және дамытудағы рөлі терең зерттелген. Елбасының мемлекет әскерінің әлеуетін арттырған, әлемнің озық елдері армияларымен терезесі тең, биік деңгейге жетуге бағытталған ересен еңбегі нақты деректер көмегімен жүйелі көрініс тапқан.

Еңбек Қазақстанның әскери тарихын зерттеушілер, әскери оқу орындарының курсанттары мен тыңдаушылары, сондай-ақ Тәуелсіз елдің Қарулы Күштері тарихына, Қазақстанның аймақтық және жаһандық қауіпсіздік ісіндегі рөлінен хабардар болғысы келетін көпшілік оқырманға арналған.

Ақын Сұраған Рахметұлының бұл өлеңдер жинағына бұрын жарық көрген кітаптарынан сұрыпталған туындылары, сондай-ақ кейінгі жылдар мұғдарында жазған таңдаулы өлең-жырлары топтастырылды.

Тұңғыш тереңдік, қанатты қиял, тың теңеу, тосын тұжырым, оқыс ой тұнған жауһар жырлар – бөлек болмысты ақынның адуын талантына айқын айғақ.

«Махаббат хаттары» атты бұл жинақта ақын Әкім Ысқақ поэзиясынан мәңгілік өлмес тақырып – махаббат лирикалары іріктеліп алынды. Бұрындары түрлі басылымдарда жарияланған және кейбірі жарияланбаған осынау тілге жеңіл, өрнегі өрлі жастық шақ жырлары нәзік иірімдермен бейнеленген сезімнің сыршыл әлеміне жетелейді.

XX ғасырдың 20-30 жылдарында қуғын-сүргін қазақтардың қанын судай ағызды. Қыңыр саясаттың салдарынан халық есеңгіреп қан кешті. Дүлей күш сауатсыз адамдардың құқын таптап, еркін күнкөрісінен айырып, тарихта түрме болмаған қазақ елін жазалылардың ажал зынданына айналдырды. Көптеген оқыған зиялы қауым өкілдері жер аударылып, әйелі, балаларымен бірге қан кешті.

Аштыққа ұшыраған адамдарды саясаттың сойқан күші небір жауыздық, небір адам айтса сенгісіз әрекеттермен қырғынға ұшыратты.

Міне, жазушы Табыл Құлыястың «Қан кешу» атты 3-кітабында осы қырғын, бұлтартпас құжаттармен баяндалады. Бұл шығарма талай боздақтың, ұлы тұлғалардың есімдерін тірілтіп, әруақ аманатын орындағандай ниетті білдіреді.

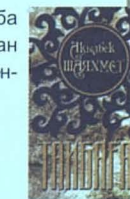
Бұл кітап – аса көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері, соғыс және еңбек ардагері, Қазақстанның Үкіметін он төрт жыл басқарған, Жоғарғы Кеңес Төралқасының Төрағасы болған, Еңбек Ері, «Отан» орденінің иегері, еліміздің абыз ақсақалы атанған парасатты ұлы тұлға Бәйкен Әшімовтің өзі жазған «Ел сенімі – ең қымбатың» атты еңбегінің екінші басылымы. Асыл аға, абыз ақсақал жайлы талай-талай кітаптар туып жатса да, өз өмірі жайлы өзінің жазғанына не жетсін. Белестен белеске бірге көтеріліп, Алтын тойларын өткізгендері де қызғылықты келтірілген, «Бақытым – менің Бақытым», – деп өткен жан серігі Бақыт Әсетқызына деген құрметі мен ілтипаты әдемі көрсетілген бұл кітап сөйлеп тұрған суреттермен безендірілді. Парасат биігінен таймай өткен, қазақтың кемеңгер туған асыл перзенті Бәйкен Әшімовтің өмірі мен еңбек жолына өзі орнатқан ескерткіштей бұл кітаптың кейінгі ұрпаққа үлгі-өнеге болары сөзсіз деп білеміз.

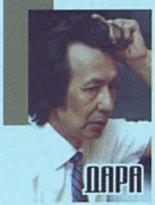

Ақылбек Шаяхметтің бұл кітабына имандылық туралы жырлар топтастырылған.

«Мінәжат» жинағы – жыр тілімен жазылған ақын шыны, жүрек жыры, көңіл сыры. Кітапта Ислам дінінің артықшылығы тайға таңба басқандай айшықталған. Төрт бөлімнен құралған кітапқа енген жырлар төрт құбыламызды түгендеуге тырысқан автор ойларына арқау болған.

Кітапта Ислам дінінің артықшылығы тайға таңба басқандай айшықталған. Төрт бөлімнен құралған кітапқа енген жырлар төрт құбыламызды түгендеуге тырысқан автор ойларына арқау болған.

Бұл еңбекте қазіргі қазақ прозасының көрнекті өкілдерінің бірі Рахымжан Отарбаев шығармашылығы ғылыми-теориялық, сыни-сараптамалық тұрғыда талданған.

Жазушы шығармашылығындағы көркем бейнелер жүйесінің түзілуіне, мифтік ұғымдардың тарихи-генетикалық құбылуына ғылыми сараптама жасалған. Әдеби-теориялық талдау нәтижесінде қаламгердің шығармашылық келбеті ашылған.

«Меруерт қайнар» атты бұл кітапқа дүйім дүниедегі барша мұсылман жұртының мереймақтаны болған Хазірет Әлінің өсиет-ғибраттары топтастырылды. Сан ғасыр бұрын айтылған асыл сөздер өміршең өнегесі арқасында бүгінгі талғампаз оқырман үшін де аса зор рухани қуат көзі боларына күмән жоқ.

Жазушы Қайсар Әлімнің бұл кітабында еліміз Тәуелсіздігінің 20 жылындағы саяси, әлеуметтік-экономикалық және рухани саладағы жаппай өрлеудің маңызды белестері әр қырынан бердерлі бейнеленген. Тәуелсіздіктің қадір-қасиетін ұлықтау, оны нығайтып, мәңгілік тұрлаулы етудің тиімді жолдары адам ойымен, іс-қимылымен астырыла өрілген. Адам. Қоғам. Заман: гүлденуі Тәуелсіз Қазақстанның асқаралы асуларға еркін самғауының кепілі екені көркемдікпен пайымдалып, дәйектеледі. Алаш арыстары аңсаған тәуелсіздікті баянды етудің жарқын үлгілері, ата-баба өсиетіне адалдық, отансүйгіштік қасиет иірмдері жүрек қылын қозғап, сезім тербейді.

XIX ғасыр, зар заман поэзиясының бел өкілі, өз дәуіріндегі әлеуметтік қайшылықтарды, туған халқының отаршылдық езгідегі ауыр халін қаз-қалпы бейнелеп, ел-жұртын адалдық, адамгершілік, имандылыққа шақырған Шортанбай Қанайұлы мұрасы толықтырылып, екінші мәрте жарияланып отыр.

Екі бөлімнен тұратын бұл томдықта ұлы ақынның қилы кезеңдер сырғалаңында бұрмаланған, аласталған, кейінірек жинақталған біраз туындылары текстологиялық сүзгіден өтіп, таным ізденісіне, ғылыми ойлар сарабына кең орын берілген.

Талантты ақын Сайлаухан Нәкеновтің бұл кітабында оның бұрынғы жинақтарында жарияланбаған туындылары өзінің қолжазбалары мен мерзімді баспасөз беттерінде жарық көрген шығармалары бойынша ұсынылып отыр. Өлең-жырларда ақынның алғаусыз сезімдері, адам мен заман жайындағы толғаныс та біреністері шынайы жырланады.

Ел аузында «Таңат Сейдахмет ақын» аталып, қалың қауымның ерекше қадір-құрметіне ие болған толағай талант иесінің бұл жинағына өлең-толғаулары, шешендік сөздері, өлең үлгісінде өрнектелген хикаяттары және ақын шығармашылығы мен өмірі туралы жазылған мақалалар топтастырылды.

Жинақтағы шығармалардың қай-қайсысы да XIX ғасырдың екінші жартысы мен XX ғасырдың бас кезінде ғұмыр кешкен Сейдахмет ақынның қазақ әдебиеті тарихынан ойып орын алуға әбден лайық тұлға екенін анық аңғартады.

Кітап көпшілік оқырман қауымға арналған.

Белгілі жазушы, көрнекті спорт журналисі Несіп Жүнісбайұлының бұл жинағына әр кезеңде түрлі басылымдар беттерінде жарияланған жазбалары топтастырылды. Спорт саңлақтары, өнер және әдебиет әлемінің жұлдыздары, тағы да басқа танымал тұлғалар туралы сыр шертетін тағылымды дүниелердің қай-қайсысы да автор қаламының қуатын, үлкен жүрегінің лүпілін анық аңғартады.

Ақын Әбжан Әбілтайдың бұл кітабына соңғы жылдары жазған өлеңдері мен «Қарлығаш», «Көктем бояулары», «Жүрек-жарды» жинақтарына енген жырлары, орыс тілінен аударған тәржімелері топтастырылды.

Кітап жеті тараудан тұрады. Онда Отан, туған жер, жастық шақ, махаббат, адамгершілік пен парасат тақырыбы кезектесе өріліп, өмір-ғұмыр философиясымен астаса өрбиді.

«Фолиант» баспасы коммерциялық негізде кез келген бағыттағы кітаптарды баспаға дайындау және көбейту істерімен де шұғылданады. Көрсетілетін қызметтер: теру, әдеби және техникалық өңдеу, корректура, беттеу, дизайн, кітаптар мен альбомдарды көркем безендіру, полиграфиялық орындалым (таралымды басып шығару).

Foliant Publishing House is also providing preedition works and duplicating all sorts of books on a commercial basis. The services include: a set, literary and technical editing, a proof-reading, imposition, design, decorating of books and albums, polygraphic execution (the printing of circulation).

Издательство «Фолиант» также осуществляет подготовку к изданию и тиражирование книг любого направления на коммерческой основе. Предоставляемые услуги: набор, литературное и техническое редактирование, корректура, верстка, дизайн, художественное оформление книг и альбомов, полиграфическое исполнение (печать тиража).

Қазақстан Республикасы, 010000, Астана қаласы, Ш. Айманов көшесі, 13;
тел.: 8 /7172/ 39 54 59, 39 60 70; факс: 8 /7172/ 39 72 49

13, Shaken Aimanov street, Astana, 010000, Republic of Kazakhstan;
tel.: +7 /7172/ 39 54 59, 39 60 70; fax: +7 /7172/ 39 72 49

Республика Казахстан, 010000, г. Астана, ул. Ш. Айманова, 13
тел.: +7 /7172/ 39 54 59, 39 60 70; факс: +7 /7172/ 39 72 49

FOLIANT

e-mail: foliant@foliant.kz
www.foliant.kz

www.nabr.kz